

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Gnusen zločin na Muljavi

Napad je dosegel ravno nasprotno

Muljava je vas, kot jih je na desetine v naši republiki. Hiše in gospodarska poslopja so razmetana po gričih, samo poleg trgovine in gostilne, kjer je Jurčičev Krjavel pripovedoval o svojih dogodbčinah na morju, je nekaj hiš na kupu. Ljudje so pridni, saj obdelujejo zemljo in hodijo na delo v tovarne v Ljubljano, Trebnje in Ivančno gorico. Živijo s svojimi težavami kot vsi drugi ljudje. Nikoli pa niso izgubili upanja, da bo v prihodnje bolje in da bomo izplavali iz težav.

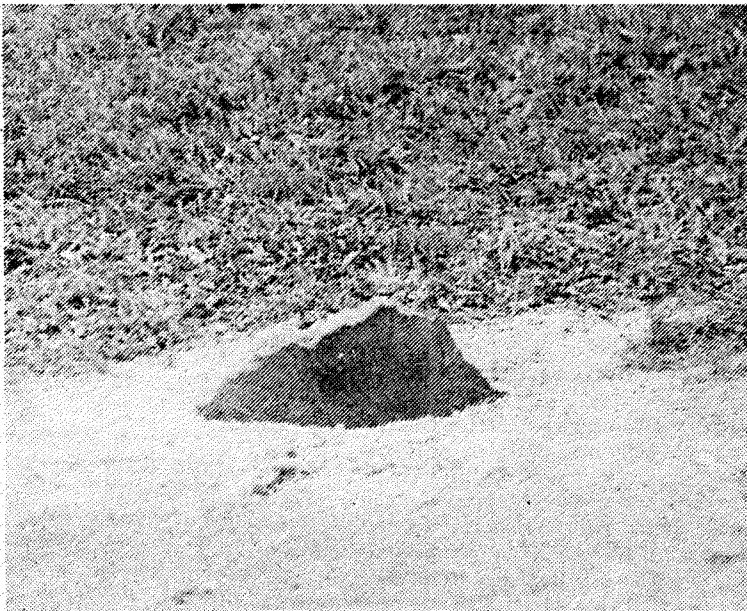
Prejšnji ponedeljek, pozno zvečer, pa se je v Muljavce naselilo vznemirjenje, ki je v terek preraslo v ogorčenje. Večina se je odpravljala v posteljo, samo nekaj najbolj budnih je še hodilo po hišah in pripravljalo obleko in hrano za naslednji dan, ko je odjeknila eksplozija. Ljudje so odšli ven, da bi videli, kaj je. Vendar je nad vas in okolico legla tišina. Večina se je spraševala, če ni morda razneslo plinsko bombo, saj je bilo za razstreljevanje kamenja že prepozno. Nekateri možje so pomirjevali druge, da imajo vojaki vaje. Poslušali so še, toda tišina jih je prepričala in odšli so na zaslužen počitek. V terek zjutraj pa se je po vasi kot blisk razširila novica o barbarskem dejanju. Nekdo je razstrelil spominsko obeležje pod Slemen, kjer so belogardisti 29. decembra 1944 iz zasede pobili štiri partizane. Spomenik je muljavska borčevska organizacija postavila leta 1971.

nizirali akcijo ter odstranili ostanke spomenika.

»Spomenik padlim partizanom, ki je nekaj sto metrov stran od vasi, je nekemu v napoto,« pravi Ciril Jurčič, član ZZB NOV in va-

ampak ravno nasprotno, jih je samo strnil.

»Razstrelitev spomenika je bila za našo šolo pravi udarec,« je nekoliko pretreseno povedala vodja podružnične šole na Muljavi Dani-

Od spomenika padlim partizanom je ostal samo del podnožja, toda že konec meseca bo na istem kraju stal nov spomenik.

ški aktivist. »Že pred dvema letoma ga je nekdo premazal z velikim kljukastim križem. Toda tisti, ki misli, da nas bo s svojimi

ca Kastelic. »Učenci so skrbeli tudi za ta spomenik. Redno smo ga obiskovali, skrbeli za to, da je bil vedno lepo urejen in okrašen s

Dvainosemdesetletna Jožica Gorjanc je že spala, ko jo je zbudila eksplozija. »Hitro sem se usedla na posteljo in strah me je bilo. Spraševala sem se, kaj bo zdaj in če bo še kaj potilo. Po glavi mi je begalo vprašanje, če bom morala znova bežati od hiše, kot sem že morala med vojno,« se nerada spominja noči ob razstrelitvi spomenika.

V trenutku je vse Muljavce preželo ogorčenje, ki se je stopnjevalo iz minute v minuto. Vsi so si enotni, da je to gnusno dejanje in ga vsi soglasno obsojajo. Pravijo, da takšen človek, ki po štiridesetih letih ne pusti mrtvih pri miru, tudi sam ne zasluži miru in milosti.

Takoj, ko so prišli ljudje iz tovarna, so se sestali predstavniki vseh družbenopolitičnih organizacij in tudi oni so obsodili zločin, hkrati pa so se dogovorili in orga-

akcijami prestrašili, se zelo moti. Druženopolitične organizacije in vsi vaščani smo se odločili, da bomo razstreljeni spomenik obnovili v najkrajšem času. Akcija je že stekla in pred praznikom občine Grosuplje bomo spomenik znova

svežim cvetjem. Otroci enostavno ne morejo dojeti, da je nekdo lahko dvignil roko na spomenik tistim, ki so dali svoja življenja za našo svobodo. Še teže pa razumejo, da je nekdo to storil pred dnevom mrtvih.

Ciril Jurčič

odkrili. Manifestacija z ljudskim zborovanjem bo 27. oktobra, z njo pa bomo pokazali vsem, da ta napad ni vnesel razkola v naše vrste,

Danica Kastelic

Podobno ali enako kot Ciril Jurčič in Danica Kastelic premišljajo tudi drugi Muljavci. Tako pravijo Jožica Gorenc, pa Marija Ihan, Marija Gorenc in drugi. Vtis, ki ga dobi človek po pogovoru z ljudmi, podpira besede o strnitvi vrst krajanov in njihovi odločnosti, da jih takšne akcije ne morejo prestrašiti.

Bojan Kuntarič

Ne le narediti – ampak narediti dobro in lepo

Morda bo kdo rekel, kaj nas pa zdaj v teh hudih časih skrbi – na primer industrijsko oblikovanje? Kdo drugi bo morebiti dodal, da so prav v tem jesenskem času, ko nam še vedno nezadržno pada standard in so sindikalisti na republiških in zvezni ravni začeli zvoniti z opozorilnimi zvončki, teme o osebnih dohodkih in pokojninah in sploh o zaslužku pomembnejše. To sicer kratkoročno drži. Ker pa smo si v Sloveniji prav te dni lahko ogledovali na več razstavah dosežke našega industrijskega oblikovanja, morda ne bo odveč beseda o tem, saj malo dolgoročneje gledano tudi to (ali pa bolj kot smo pripravljeni razumeti) vpliva na naš prodor na tuja tržišča, na naš zaslužek torej in tako nujno potrebni izvoz.

»Kdor reskira – profitira,« pravi malo popačen, vendar star ljudski pregovor. Pri nas pa, to se izkaže vedno znova, ko odgrinjamo zastor naših slabosti, smo za tveganja kaj malo navdušeni. Industrijska, recimo ji »mojstrska mentaliteta« ima še vedno svoj utečeni tek in se kolikor je le še mogoče, oklepa reka, da Janez zna toliko, kolikor se kot Janezek nauči – pa pika. Nekje tu vmes, med Scilo in Karibdo plovejo tisti, ki si prizadevajo, da bi izdelki naše industrije dobivali tudi privlačnejšo zunanjo podobo, sodobnejše uporabne rešitve...

Že davno so minili časi individualizmov, posebnih osebnih oblikovalskih stvaritev, ki so nosile zveneča imena za vabo in novce. Vse višja svetovna raven industrije, tehnologije in avtomatizacije zahteva popolno internacionalizacijo (in anonimnost) oblikovanja. Pri tem ne bo milosti za romantike in plahe poskuševalce. Res pa je tudi, da obstaja v svetu oblikovanja še vrsta izdelkov, industrijskih proizvodov, ki imajo in bodo najbrž tudi v prihodnje še dolgo obdržali ustaljene osnovne (preizkušene optimalne) oblike, ki pa zahtevajo zato natančno izdelavo in natančno dodelane nadrobnosti.

Kje je na tem področju slovenska industrija, kje slovensko industrijsko oblikovanje v primerjavi z malo širšimi obzorji, smo si te dni lahko ogledali v Cankarjevem domu v Ljubljani in v Jakopičevem razstavišču. Marsikaj nas je lahko tudi navdušilo, nam ustavilo korak, izvabilo vzklík veselja... Toda spet se ponavlja stara zgodba: koliko tega pa lahko vidimo na trgovskih policah? Razstava je bila zagotovo informativna in poučna. Videli smo področja, izdelke, kjer so naši uspehi že vidni, pa tudi celo vrsto možnosti, ki čakajo pogumne.

Poznavalci pravijo, da temelje za sodobno industrijsko oblikovanje v Sloveniji vendarle že imamo. Imamo staroste in v tujini šolane oblikovalce, ki jim še ni pošla vsa volja, imamo novo katedro za industrijsko oblikovanje pri akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, bolj kot naštetu pa nam je poleg preproste dobre volje in že podčrtane nujnosti – sposobnosti tveganja – potrebna volja do spreminjanja pogledov, volja do izdelave lepo izdelanih izdelkov, ki jih bomo lahko v tujini prodajali dražje in ne vedno in povsod – pod ceno.

B. Ž. J.

V spomin na padle

... Leto 1942 je bilo krvavo leto. Takrat je bilo težko videti svetlobo na obzorju teme. Sij te svetlobe so mogli videti le tisti, ki so trdno verovali v uresničitev delavskega razreda in pri tem niso mislili nase. Štirindvajset žrtev okupatorjevega nasilja in še veliko število Ljubljancev je jasno videlo cilje narodnoosvobodilnega boja in za to dalo tudi svoja življenja. Streljanje talcev je bila ena najbolj podlih metod

okupatorjevega nasilja. Dogodek, ki se je zgodil na tem kraju pred dvainštiridesetimi leti, je še eden v vrsti nečloveškega ravnanja nasilnikov... je med drugim poudaril v svojem nagovoru Ivan Godec, izvršni sekretar CK ZKS, na spominski slovesnosti minuli petek ob spomeniku v Ulici talcev v Ljubljani.

V spomin na 13. oktober leta 1942, prav na dan, ko so italijanski fašisti ustrelili na Poljanah (današnja krajevna skupnost v občini Center) 24 talcev zaradi smrtnih obsodbe nad izdajalcem našega naroda Markom Natlačenom, imajo krajanje te krajevne skupnosti krajevni praznik.

Poleg slovesne seje skupščine delegatov krajevne skupnosti in podelitve krajevnih priznanj OF so se zvrstile številne kulturne in športne prireditve, ki so jih pripravili krajanje, učenci osnovne šole Toneta Tomšiča, srednje šole, vzgojnovarstvene organizacije ter vojaške maršale Tita.

Jože Čurin

Za helikopterjem ni sledu

Za vojaškim helikopterjem vrste gazela, ki je izginil minuli petek in v katerem so bili poveljnik Teritorialne obrambe Slovenije generalpodpolkovnik Radislav Klanjšček, upokojeni polkovnik Ivan Ron in pilot poročnik Gordan Pekić, do zaključka redakcije ni bilo nobene sledi.

V iskanje je vključenih več tisoč ljudi, od delavcev milice, pripadnikov JLA in TO ter drugih struktur SLO in DS. Toda ozemlje, ki ga morajo pregledati, je tako razgibano in nepregledno, da niso opazili še nobenih sledov. Helikopter je namreč izginil med poletom iz Črnomlja do Postojne, kjer so gosti gozdovi in številne doline, dolnice in vrtače. Ko je helikopter vzletel, je bila nad tem območjem gosta megla in nizka oblačnost.

Elkroj

KO REČEM HLAČE,
MISLIM NA ELKROJ

Spet le teden obljub

Izteka se teden, posvečen starejšim občanom. Že sedemnajstič smo ga pospremili z najboljšimi željami, obljubami, pa tudi resnimi nameni. Pa ne le tistimi, ki si jih želimo in ki so jih hoteli že današnji starejši občani podariti tedanjim starejšim. Dopovedujemo si, da je odnos do starejših zrcalo družbe, da kaže, kakšno je to človeško okolje, koliko humanosti – da ne govorimo o hvaležnosti – premore. Ne, skrb za starejše ne smejo biti zgolj usmiljen in razumevanj polna dejanja – češ ubogi človek, ko ne more več sam, mu bomo pač pomagali. Vsaj v letošnjem tednu je bilo slišati, da je treba narediti vse kaj drugega.

Starejši znajo pomenljivo povedati, da njim niso bila nobena nebesa predaleč. Danes je med njimi slišati, da v sedanjih razmerah nemalokrat kaže, da ni nobena stabilizacija tako stroga, da ne bi morda lahko prihranili še tisto malenkost, ki nam po vsej žeji za napredkom in udobjem v zadnjih letih onemogoča prav tako sedanjost in prihodnost.

»Dobila sem pokojnino. Saj veste, da ni veliko, ampak bom že kako. Če bi bila v domu za ostarele, me ne bi skrbelo. Tam je toplo. Jaz sem pa raje doma, saj sem vse življenje premikala prav te stole, brisala mojo mizo in imam rada, kar sem znosila na kup. Morda mi letos ne bo prav toplo, vendar bomo že kako.«

Besede, ki niso pogoste le med tistimi upokojenci, ki imajo manj kot 15.000 dinarjev na mesec. In takih je kljub stalnemu prilaganju pokojnin z dohodki (drugo leto naj bi jih stroškom) skoraj dve tretjini. V Jugoslaviji naj bi bilo

starejših, ki komaj povežejo konec meseca z novim, še več. Da jim ni lahko, slišimo zmeraj, ko beseda po naključju ali namerno nanese na to, da bi za dostojne dni, ki so jim preostali po štiridesetih letih stanja za stroji ali na drugih delovnih mestih, le potrebovali kak dinarček več. Besede so lahko tople, grejejo pa ne. Tudi najesti se jih ne da, čeprav mnogi pravijo, da so se jih že do siteda najedli.

Razlogi so znani. Ni denarja. Ali bolje, ni ga tam, kjer bi bil najbolj potreben. Otroci starejših, ki so sedaj zavihali rokave, dokazujejo, da ga tudi oni nimajo, pa četudi imajo večje potrebe, želijo še kaj doživeti, svojim otrokom kaj dati, ne pa le odšteti sedaj za to, sedaj za nekaj drugega. Med tem in drugim pa je tudi tisto, čemur v tednu starejših občanov pravimo skrb za dostojno starost.

O tem, kakšna naj bo, kje se starejši najbolj počutijo, kako jim je mogoče pomagati, so napisane številne študije. Bolj ali manj življenjske – take pač, ki ustrezajo trenutnim razmeram. Tako smo leta zbirali za gradnjo domov za starejše občane, sedaj pa njihovi stanovalci ne vedo, kako bodo plačali, kar je plačati treba. Prej so si lahko pomagali sami, saj je večina s svojim denarjem še nekako dohajala ceno oskrbe. Sedaj morajo računati na svojce ali na službe socialnega skrbstva. Obojim gre za nohte, najhuje pa je gotovo starejšim, ki so upali, da bodo lahko tudi na starost tako neodvisni, kot so bili, ko so imeli še vse moči. Navajeni so bili, da so še zadnje dinarje zdajali svojim otrokom in vnučkom, kako naj sedaj brez

občutkov, da so odveč, sprejmejo, kar potrebujejo za preživetje?

V tem tednu poudarjamo, da je treba starejšim občanom omogočiti dostojno življenje doma, tam kjer so navajeni živeti in kjer jih pozna okolje. Da potrebujejo dovolj denarja – o materialnem položaju upokojencev je SPJZ pred časom odložil razpravo na prihodnjo skupščino – da potrebujejo nekoga, ki jih bo, če so sami, obiskal, jim nanosil drva, očistil okna, morda kdaj stopil tudi v trgovino. Tudi za zdravje naj bi popazili kar na domu. Služb, ki so vse to zapisale v svoje programe, pa tudi društvo, mladincev in drugih je veliko, kakšna pa je ta pomoč v resnici, je težko oceniti. Iz občin se bo morala preseliti v krajevno skupnost, pa tudi tu ne bo veliko koristi, če ljudje drug drugega ne bodo poznali in jim bo tudi prav malo mar, koga imajo za soseda, kaj šele če ta morda celo kaj potrebuje.

Na mladih svet stoji, starejši pa so ga zmeraj prepuščali mladim. Vendar so prej krepko zavihali rokave. Hvaležnost je izrabljena beseda, pomoč pa dobi svoj pravi pomen šele, ko tistemu, ki jo namenjamo, tudi koristi. Ni odveč, da se s tednom spomnimo tudi svojega odnosa do starejših občanov (pred njimi smo se otrok in si veliko obljubili), premalo pa je, če ostane le posvečeni teden, nekaj proslav, morda nageljček. Vsaj danes, ko bi bilo morda prav, da bi ob vseh teh tednih razpisali tudi teden stabilizacije.

Jelka Zupanič

Za mir »med zvezdami«

Ne bi mogli reči, da se po svetu nič ne govori in piše o nevarnostih, ki jih prinaša človeštvu neobzdrana oboroževalna tekma blokovskih sil. Sprti objavljamo podatke o velikanskih količinah nakopičenega jedrskega orožja, s katerim bi jedrski velesili – če bi se lotili atomske vojne – hkrati z njima samima vred uničili še pretežni del ostalega sveta. Uničevalna moč obstoječega atomskega orožja se je od prve atomske bombe, vržene na japonsko mesto Hirošimo, za milijonkrat povečala. In vsak dan se več. Še več, nenehno se jedrsko orožje spopolnjuje in s tem raste njegova uničevalna moč.

Kljub temu da je vprašanje oboroževalne tekme in nevarnosti vojne tako rekoč vsakdanje navzoče in da je zaskrbljenost milijonov ljudi po svetu, vse hujša, pa kaže, da svet kljub temu še vedno ni v celoti dojel velikanske vseobsežnosti sodobne oboroževalne tekme med blokovskimi velesilama. Ne gre namreč zgolj za oborožitev, ki je nakopičena po vseh celinah našega planeta, ne gre samo za novo oboroževanje evropskega prostora z najnovejšimi raketami ene in druge jedrske velesile, gre za celotnost oboroževalne dejavnosti velikih sil, ki je skoraj ni mogoče obseči s preprostim razumom.

Malokdaj se na primer popolnoma zavemo, ko beremo o pogostih spuščanjih raznih raket v vesolje, da je danes, ta dan, kar 75 odstotkov, to se pravi tri četrt vse tovrstne dejavnosti blokovskih velesil v vesolju namenjenih vojaškim, se pravi nemiroljubnim ciljem. Ne samo Evropa, ne le ves naš planet in vsak še tako skrit kotiček na njem, ne, celotno vesolje, ves neizmerljivi prostor med zvezdami se

spreminja vse bolj v prizorišče vse hujše oboroževalne tekme blokovskih velesil, Združenih držav Amerike in Sovjetske zveze.

Cez tri leta bo minilo točno trideset let, odkar je odletelo v krožnico okoli zemlje prvo vesoljsko plovilo. Danes po vseh krožnicah okoli zemlje, vse tja do višine 36.000 kilometrov, kroži toliko satelitov, da jih kmalu ne bo mogoče niti prešteti. Ti sateliti se ne razlikujejo samo po velikosti in tehnični spopolnjenosti, pač pa tudi po namembnosti. So taki, ki jim gre brez dvoma pripisati miroljuben, znanstveno koristen namen, kot so razni sateliti z napravami za preučevanje meteoroloških pojavov, za odkrivanje rudnih bogastev v zemlji, za povezovanje komunikacijskih sredstev med celinami in podobno. So pa tudi mnogi sateliti »vohuni«, ki noč in dan z velikih višin s preciznimi aparatami opazujejo vse, kar se vojaškega dogaja v nasprotnem taboru, premiki vojske, raketna izstrelišča in podobno.

Toda oboroževalna tekma med velesilama je z zemlje že segla tudi v vesolje, že obstajajo in že krožijo okoli zemlje visoko nad nami razne vrste orožja, med njimi takojmenovane protisatelitske ali protiraketne rakete. Tako sovjetska zveza pošilja v krožnice po vesolju raketo, ki ji je cilj uničevati nasprotnikove rakete in satelite, za katero pravi izvedenci, da je dolga kot trije avtobusi skupaj, doseže pa lahko le nižje plasti vesolja. Združene države so poslale v vesolje rakete dolge komaj dobrih 5 metrov, toda dosežejo višino nad 4.000 km. Letos 10. junija so prvič preskusili z laserjem uničiti določen vnaprej postavljeni

cilj. Govore in snujejo baje tudi že priprave za nekakšne »vesoljske mine«, ki naj bi jih blokovski sili razmeščali po tirnicah satelitov ene in druge države.

Pomeni, da oboroževalna tekma vstopa v kvalitetno novo neprimerno usodnejše obdobje oboroževanja – v obdobje militarizacije vesolja. Ali je mogoče to preprečiti? Ali obstajajo sile, ki bi zmogle svet obvarovati pred usodno vizijo vojne v vesolju in iz vesolja? Združeni narodi so že leto zatem, ko se je prvi satelit povzpel v krožnico okoli zemlje, sprejele v dnevni red svojih vsakoletnih razprav vprašanje miroljubne uporabe vesolja. Odtlej svetovna organizacija sama in njen posebni odbor za miroljubno izrabljanje vesoljske tehnike in znanosti neutrudno delujeta proti poskusom in namenom vnašanja oboroževalne tekme v vesoljski prostor. Veliki sili doslej nista uslišali zahtev miroljubnih sil sveta, njuno tekmo za vplivna območja sta z zemlje razširila tudi na brezmejni prostor med zvezdami. Taka politika nujno vodi tudi v možnost vojne med zvezdami.

Res je Sovjetska zveza že leta 1981 predlagala, naj bi se velesili dogovorili o tem, kako bi ustavili izdelavo protisatelitskega orožja. Vendar so si bili zemeljski in vesoljski interesi obeh velesil preveč navzkriž, da bi bilo doslej mogoče uresničiti prizadevanje pretežnega dela sveta o prenehanju oboroževalne tekme. Vesolje pripada vsemu človeštvu in je zato prepoved prenašanja oborožitve v vesolje v korist miru in varnosti vsega človeštva.

Drago Košmrlj

Čestitke Makedoncem ob dnevu vstaje

Enajstega oktobra so se drugim upornim narodom Jugoslavije pridružili še Makedonci, zato je ta dan njihov dan vstaje. Ob tej priložnosti je predsednik RO ZZB NOV Slovenije Božidar Gorjan poslal čestitke RO ZZB NOV Makedonije:

»V imenu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in v svojem imenu pošiljam borcem NOB, delovnim ljudem in občanom SR Makedonije iskrene čestitke ob dnevu vstaje makedonskega naroda.

Želimo vam, da bi na izročilih tovariša Josipa Broza Tita in dokumentih zveze komunistov tudi v zaostrenih družbenoekonomskih in političnih razmerah doma in v svetu uspešno premagovali vse težave in s svojo aktivnostjo prispevali k vsestranskemu napredku vaše republike in SFRJ.«

Makedonskemu narodu je čestital tudi predsednik predsedstva SR Slovenije France Popit, ki je med drugim zapisal:

»Makedonski narod si je v narodnoosvobodilnem boju proti okupatorjem in njihovim slugam z velikimi žrtvami izbojeval svobodo in revolucionarno preobrazbo družbenih odnosov. V težkih in usodnih časih se je odločil za skupni boj z drugimi jugoslovanskimi narodi in narodnostmi in s tem tudi za povečno življenje in socialistični razvoj v novi Jugoslaviji.«

Osrednja proslava ob makedonskem prazniku je bila v vasi Gornji Vranovci blizu Titovega Velesa, prav tam, kjer so pred štiridesetimi leti uresničili odločitve, sprejete na prvem zasedanju Asnom. Med drugimi je na proslavi govoril tudi član predsedstva SFRJ Lazar Mojsov. Govoril je o zgodovinskem pomenu tega praznika, ki je pomenilo pravzaprav izhodišče za nadaljnji skupni boj, vse do zmage.

Ž. D.

9. maj 1985 – dokončana PST

Prihodnje leto bo herojska Ljubljana praznovala 40-letnico osvoboditve. Le nekaj mesecev nas loči od dneva, ko je pred štiridesetimi leti Ljubljana po štirih letih trpljenja, boja in junaškega ter organiziranega odpora svobodno zaživel.

Deveti maj 1985 pa bo tudi dan, ko bomo dokončno zgradili Pot spominov in tovarištva, veličasten spomenik herojski Ljubljani, vseljudskemu osvobodilnemu gibanju, vsem tistim, ki jih bodeča žica in bunkerji okoli nje niso zlomili, temveč so jim nasprotno vlivali nove moči za delo v OF in oboroženem boju slovenskega naroda za svojo nacionalno in socialno osvoboditev. Z dograditvijo Poti spominov in tovarištva pa bodo končani tudi večletno prizadevanje in naporji vseh občanov ter delovnih ljudi in mladine Ljubljane da zgradimo okoli mesta zelen prstan, ki bo ob spominu na polpreteklo zgodovino dajal seda-

njim in prihodnjim rodovom možnosti za kulturno in telesnokulturno sprostitvev.

Zelo veliko je ob sredstvih, ki so jih prispevali delovni ljudje in občani Ljubljane vtakano tudi prostovoljnega dela delovnih ljudi in še zlasti mladine iz vse Slovenije in Jugoslavije, saj je Pot spominov in tovarištva v vseh letih gradnje bila tudi kovačnica prijateljstva in bratstva mladih, ki se je kalilo na številnih mladinskih delovnih akcijah.

Klub vsemu pa nas prav v tem trenutku čaka odločilni napor, ki bo še potreben, da Pot spominov in tovarištva, zeleni prstan, simbol svobode, sproščenosti, veselja in radosti, da živimo v svobodni, samoupravni in neuvrščeni Jugoslaviji, zgradimo do roka, in tako smo se v Ljubljani samoupravno dogovorili. Naredimo še zadnji napor,

kljub težkemu gospodarskemu trenutku, zberimo še tista sredstva, ki so potrebna, da dokončamo 34 kilometrov dolgo Pot spominov in tovarištva. Strnimo naše vrste in s prostovoljnim delom vseh občanov in delovnih ljudi Ljubljane ter z organizirano pomočjo OZD JLA in milice v teh jesenskih in prihodnjih pomladanskih dneh

dogradimo našo skupno pot. Tako bomo sebi in vsem dokazali, da moremo z voljo narediti veliko in premagati težave. Naše skupno zadovoljstvo bo maja prihodnje leto, ob predaji Poti spominov in tovarištva svojemu namenu, zato še toliko večje.

(iz glasila PST)
Tone Florjančič

Danes se začneja mednarodna borčevska konferenca v Beogradu

Danes, 18. oktobra, se je v tiskovnem centru hotela Jugoslavija začelo tridnevno mednarodno srečanje predstavnikov borčevskih organizacij kot plod skupnih prizadevanj za mir in sodelovanje v Evropi, za popuščanje napetosti med blokoma in za razorožitev.

Organizacija in velik delež vsebinske zasnove te konference sta bili poverjeni ZZB NOV Jugoslavije. Udeležilo se jo je okrog 140 nekdanjih borcev iz večine evropskih držav ter iz ZDA in Kanade.

Oboroževalna tekma in ameriške volitve

Raziskave javnega mnenja kažejo, da je uspelo demokratu Walterju Mondalu dokaj prepričljivo zmagati v prvem televizijskem »dvoboju« z republikancem Ronaldom Reaganom, ko sta predsedniška kandidata dobro poldrugo uro razpravljala o notranji politiki. Mondale, ki je še pred kratkim javno priznal, da na volitvah »očitno ne velja za favorita«, je zato pohitel z novo izjavo, češ da se »predvolilni boj šele začel«. To naj bi potrjevalo njegovo prepričanje, da mu je zadnji trenutek vendarle uspelo ujeti »volilni vlak«. V drugem besednem dvoboju pred televizijskimi kamerami, ki je napovedan za 21. oktobra, bo v ospredju zunanja politika. V taboru demokratov, kjer so pričakovali volitve s čedalje večjim pesimizmom, je zdaj slišati zagotovila, da bo dobil njihov »Fritz« tudi drugo rundo pred več kot 100 milijonskim televizijskim avditorijem. Vendar tako za Mondala, kot tudi za njegove privrženice so veliko bolj pomembni rezultati tistih anket, ki že ves čas predvolilne kampanje jasno kažejo, da so ameriški volilci bolj naklonjeni Reaganu kot pa Mondalu. Pred prvim televizijskim »dvobojem« je bila namreč ta predsednikova prednost 16 do 20 točk. Tudi če bi Mondalu uspelo, da jo z obema razpravama pred televizijskimi gledalci zmanjša za polovico, bi to še vedno pomenilo samo to, da se bo lahko po novembrskih volitvah tolažil z vlogo »častnega poraženca« v boju za Belo hišo.

Seveda so vse to samo uganjane in marsikdo, ki ne dá veliko na takšne raziskave javnega mnenja, bo pač počakal še dobra dva tedna, ko se bo na voličih pokazalo, kateri stranki in kateremu predsedniškemu kandidatu je uspelo prepričati večino volivcev za svoj politični program. K temu, ali se bo jezikovni volilni tehničar prevesil v prid enega ali drugega tekmeca, bodo namreč spet precej prispevali tudi glasovi tistih volilnih upravičencev, ki jih v ameriškem političnem besednjaku označujejo za »neopredeljene« in ki se bodo odločali šele neposredno pred ali pa na sam dan volitev. In ker naj bi bili prav takšnim, ki še vedno omahujejo, namenjeni retorični spopadi predsedniških kandidatov na ameriški televiziji, so v vrstah demokratov mnenja, da se lahko zgodi »veiki preobrat tudi pet minut pred dvajajsto«, in da to ne bi bil »čudež«, kot se te dni samozavestno posmehujejo nekateri ugledni republikanski politiki.

Toda če bi sodili po novicah, ki so na začetku tega tedna prišle iz Moskve, potem bi lahko bržkone rekli, da tudi sovjetsko vodstvo čedalje manj verjame v možnost, da bi lahko Mondale porazil Reagana. Sovjetsko obrambno ministrstvo je namreč sporočilo, da je tudi

sovjetska vojska začela nametati manevrirne rakete velikega dosega z jedrskimi konicami na strateške bombnike in podmornice.

To prej ko slej v Moskvi ne bi že zdaj objavili, če bi menili, da ima možnost za zmago kandidat demokratov, ki bi ga Sovjetiraje videli v Beli hiši. Ob tem sicer ne gre povsem prezreti premišljanja nekaterih političnih opazovalcev, ki pravijo, da je to morda »samo še eno poleno, ki je iz Moskve priletelo predsedniku Reaganu pod kolena«, vendar bi lahko prej pritrdili oceni večine dobrih poznavalcev odnosov med Vzhodom in Zahodom, ki vidijo najnovejšo dogodke v drugačni luči. Trdijo namreč, da so v Kremlju spoznali, da tudi v prihodnje od Reaganove administracije ne morejo pričakovati dogovora o orožju, in da so se zato odločili, da bodo nadaljevali s sedanjo politiko »doslednega odgovarjanja« na poteze ameriških strategov, ki so začeli – poleg pershingov in manevrirnih raket srednjega dosega v Evropi – nametati podobne izstrelke velikega dosega tudi na morju in v zraku.

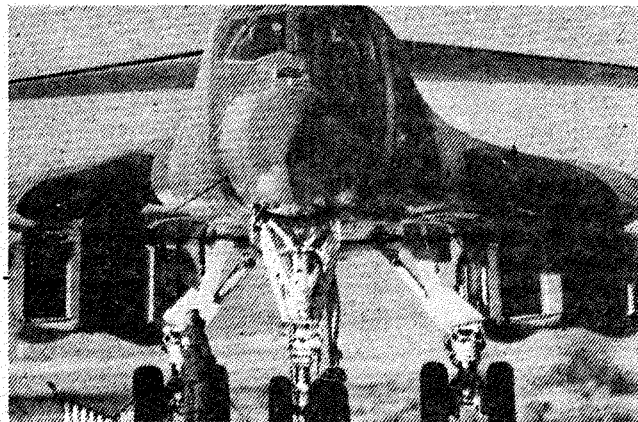
Bistveni del odgovora na vprašanje, zakaj bi v Sovjetski zvezi dali določeno pozitivno predznak takšnemu razvoju dogodkov na ameri-

škem notranjepolitičnem prizorišču, ki bi pripeljal do zamenjave v Beli hiši, lahko morda izluščimo že iz tega, kar oba predsedniška kandidata glede oborožitve ponujata v svojih predvolilnih programih. Tako na primer predsednik Reagan volivcem zagotavlja (njegove besede pa so namenjene predvsem lastnikom kapitala v ameriški vojaški industriji), da se bo še naprej dosledno zavzemal za postopno, toda trajno povečevanje ameriškega vojaškega proračuna. V isti okvir sodi seveda tudi za 7,8 odstotka večji vojaški proračun, ki je bil sprejet za novo finančno leto (začelo se je 1. oktobra), pri čemer gre za nič manj kot 297 milijard dolarjev. Sorazmerno največji del tega denarja (več kot 100 milijard dolarjev) naj bi namenili za nakup novega orožja in vojaške opreme, okoli 34 milijard dolarjev bo Pentagon porabil za raziskovanje novih »obrambnih« sistemov, ostala sredstva (skoraj 150 milijard dolarjev) pa bodo porabili za delovanje in vzdrževanje vojaške tehnike in za osebne dohodke pripadnikov ameriških oboroženih sil. Pri novem orožju, ki ga obljublja vrhovi republikanske administracije, oziroma orožju in sistemih, ki jih je »treba še naprej razvijati in postopoma uvajati v oborožene sile«, naj omeni mo predvsem rakete MX,

bombnik B-1 in druge »za radarje nevidne« strateške bombnike, jedrske podmornice razreda ohio, s po 24 raketa trident v izstrelitvah njih jaskih ter ne nazadnje tudi protiraketne obrambne sisteme, ki naj bi jih namestili v vesolju.

Mondale in njegovi demokrati po drugi strani obljublajo, da bi v primeru zmage

okoli 190 milijard dolarjev, za leto 1990 pa napovedujejo, da se bo »brez korenitih posegov« povečal na približno 325 milijard dolarjev. Zato predsedniški kandidat demokratske stranke zagovarja stališče, naj bi v prihodnje Američani namenili več pozornosti (cenejšim) sistemom jedrskih raket s samo eno bojno glavo, glavna udarna moč jedrskih pod-

Strateški bombnik B-1: za prvih sto letal te vrste naj bi iz ameriškega vojaškega proračuna porabili 28 milijard dolarjev.

na volitvah zavezili naraščanje vojaškega proračuna, ki naj bi se na leto povečeval za okoli 4 odstotke. Namesto uvajanja novih obrambnih jedrskih sistemov zagovarja demokrati pot, ki naj bi vodila k večji bojni sposobnosti tistih enot ameriške vojske, ki so oborožene samo s tako imenovanim konvencionalnim orožjem. Rakete MX in bombnik B-1 so po Mondalovem mnenju prevelik strošek za žep ameriških davkoplačevalcev. Njihovo proizvodnjo naj bi prenehal, če bi ga izvolili za predsednika. Znano je, da je v okviru ameriškega vojaškega proračuna že zagotovljenih 21 milijard dolarjev za proizvodnjo 100 raket MX, 28 milijard dolarjev pa naj bi porabili za prvih 100 (od sicer 224 naročenih) strateških bombnikov Rockwell International B-1, pri katerih naj bi serijska proizvodnja stekla prihodnje leto. Mondale ob tem opozarja volivce, da »trošijo zapravljalci v Pentagonu velika sredstva na račun čedalje večjega primankljaja v državnem proračunu«, ki naj bi znašal letos

mornic naj bi bile po Mondalovih besedah rakete trident 2, za potrebe letalstva pa naj bi nadaljevali raziskave za »nevidne« bombnike, katerih radarska slika bi bila bistveno manjša od radarske slike sedanjih strateških bombnikov B-52. Mondale tudi zatrjuje, da se je s Sovjeti pripravljeno pogajati o prepovedi jedrskih raket križark, ki jih nosijo podmornice. Prizadeval naj bi si za nadzorovano obojestransko »zamrzitev« jedrskega orožja na že doseženi ravni, Moskvi pa naj bi ponudil tudi šestmesečni moratorij za podzemeljske jedrske poskuse in za širjenje oboroževalne tekme v vesolje. Slednje naj bi bilo potem izhodišče za začetek ameriško-sovjetskih pogajanj o prepovedi protiraketnih in protisatelitskih sistemov.

Če bi upoštevali samo predvolilno retoriko, ki jo uporablja predsednik Reagan, se na prvi pogled morda zdi, da ponuja Sovjetom več od svojega tekmeca, ko gre za morebitna pogajanja o jedrskem orožju. V svojih govorih je namreč že večkrat po-

udaril, da je pripravljen kadarkoli sesti za zeleno mizo s sovjetskimi voditelji in se pogovarjati ne samo o »zamrzitvi«, marveč predvsem o zmanjšanju jedrskih zmogljivosti na obeh straneh. Toda že ob njegovem stavku, ki je pri tem obvezno v ospredju – »Z Moskvo ne bom nikoli podpisal nobenega sporazuma, ki bi Sovjetski zvezi zagotavljal, da si na področju oboroževanja zagotovi prednost« – se odpira vrsta vprašanj, še posebej tisto; kaj vse lahko v Washingtonu ocenijo za »prednost« druge strani? Hkrati seveda v Moskvi tudi brez Mondalovih opozoril vedo, da je ameriški vojaški proračun pod Reaganovo taktiko že doslej pospešeno naraščal. Na očitke republikanske administracije, da porabijo v Sovjetski zvezi za vojsko okoli 15 odstotkov bruto nacionalnega dohodka, pa lahko vselej odgovorijo, da uradni Washington namenoma »pozablja«, da je ameriški bruto nacionalni proizvod za skoraj dva in polkrat večji od sovjetskega. Slednjič, toda ne zadnjič – Sovjetom naj bi bilo v prihodnje še toliko lažje opravičevati vedno nove »ukrepe ustreznega obsega«, ker se v Ameriki »proces oboroževanja neazdržno nadaljuje«, kot v Moskvi radi poudarjajo. Reaganovi finančni načrti na področju oboroževanja so namreč znani: predlagal je, naj bi v naslednjih petih letih porabili za oborožene sile Združenih držav Amerike astronomsko vsoto – 1800 milijard dolarjev.

In kaj bi ostalo od predvolilne retorike ameriških demokratov, če bi na novembrskih volitvah zmagal Walter Mondale? Nekateri (upravičeno?) črnogledi politični opazovalci glede tega menijo, da se morda odgovor na to vprašanje (četudi ne bo potrjen »v praksi«) bolj ali manj očitno skriva v dejstvu, da so navsezadnje tudi predstavniki demokratov glasovali za »rekordni vojaški proračun v ameriški zgodovini« in da je danes že vsak deseti Američan – bodisi posredno ali neposredno – odvisen od finančnih sredstev, ki se vsako leto stekajo v prav ta proračun.

Dušan Berne

Neonacistično nasilje se stopnjuje

Okrožni predsednik organizacije Jungen Nationaldemokraten (JN) iz Vzhodne Westfalije v ZR Nemčiji, 27-letni Meinhof Schönborn, se je zaman oziral po »razbremenilnih pričah«. Zaradi njegove nasilne dejavnosti ga je sodnik brez pomisleka obsojil na 60 dni zapor. Obrazložitev sodbe pravi, da se je Schönborn izkazal za izjemno grobež v sporu s svojimi političnimi nasprotniki.

Za kaj je šlo na tem procesu? Pred dvema letoma, 7. novembra 1983, je »okrožni predsednik« JN presenetil dijaka Jörga Weltzerja in ga grobo pobil na tla. Mladi socialist Weltzer se je zameril neonacistom, ker se je leta 1982 začel podrobneje zanimati za dejavnost neonacistov v Vzhodni Westfaliji. Povezal se je z Meinhofom Schönbornom, prihajal je na seje njegove JN in poskušal ugotoviti, kdo je »duhovni vodja« te neonacistične skupine.

Čez nekaj mesecev je Jörg Weltzer že toliko prodril v to organizacijo skrajne desnice, da je že lahko začel pisati o svojih ugotovitvah. Pisal je članke o mladih nacistih in jih objavljaval v šolskih glasilih, opozarjal je na akcije, ki so jih načrtovali neonacisti, poročal je o povezavi med mladimi in starimi desnimi skrajneži na območju Vzhodne Westfalije.

Marca 1983 so mladi neonacisti le ugotovili, kdo jim stalno meče polena pod noge. Weltzerju so poslali opozorilo: »Tvoja glava se bo kmalu zavalila«.

Nažagali so zavorne žice na mopedu, da se je z njim zaletel, preluknjali so mu pnevmatike, da je ostal na cesti, odvili so matice na desnem prednjem kolesu njegovega avtomobila, tako da je med vožnjo nenadoma izgubil kolo. Sedmega novembra 1983 so ga presenetili in zverinsko pretepli. S tem pa so se mladi nacisti ušeli in opekli. Weltzer

se jih ni ustrašil, temveč jih je tožil na sodišču. Čeprav so neonacisti po telefonu grozili tudi njegovim staršem, se mladi socialistični aktivist ni ustrašil, temveč je še kar predaval sošolcem, pisal članke in se tudi sicer angažiral v protifašistični dejavnosti. Takšna pobuda je značilna za več krajev v Vzhodni Westfaliji. Razlog so vedno pogostejše nasilne akcije desnih radikalov ter neonacistično nasilje v tem delu ZR Nemčije. Kratka kronika bo to zelo dobro ponazorila.

V Blombergu se je 19. oktobra 1983 sestalo okoli 50 članov ta čas že prepovedane neonacistične organizacije ANS/NA, da bi po svoje pripravili komunalne volitve v kraju Lippe. Tudi v Vzhodni Westfaliji naj bi volili kandidate z liste »Izganjalci tujcev«. Posebnost zborovanja je bila v tem, da so dvorano za zborovanje ANS/NA najeli pripadniki »mladih nacionalnih demokratov« (JN)!

Kasneje, 12. novembra 1983, se je v Externsteinu zbralo več neonacistov in njihovih starejših »vzornikov«, da bi »blagoslovili« svojo zastavo. Policija je posredovala in prišla 36 udeležencev te prireditve, obenem pa zaplenila veliko nožev, uniform in nacističnega propagandnega materiala. Sedmega januarja letos je v Delavskem domu v Bielefeldu zborovala Organizacija za pomoč nacionalpolitičnim jetnikom (HNG). Iz vseh krajev ZR Nemčije so prihajali neonacisti, da bi zborovali. Kakor je ugotovilo zahodnonemško ustavno sodišče, naj bi bila HNG nekakšen vodilni organ številnih neonacističnih skupin v državi. Christa Goerth, pripadnik NPD v Bielefeldu, je predsednica HNG. Pri njej se stekajo mnoge niti neonacistične dejavnosti v Vzhodni Westfaliji.

Med neko policijsko akcijo v Bielefeldu,

Mindenu in Teinhagenu so našli ne le neonacistični propagandni material, temveč tudi uniforme, strelivo in strelno orožje.

Evangelicianska cerkev v Bielefeldu je 16. februarja letos priredila razpravo na temo

Neonacist Michael Kühnen (na levi) s svojimi pajdaši, potem ko so poskušali razgnati zborovanje, na katerem so njihovi pošteni rojaki razpravljali o vzrokih za sovraštvo do tujcev v ZR Nemčiji. Po nekaj urah je policija rešila Kühnena in njegove pajdaše iz toaletnih prostorov, kamor so se skrili.

»Nemško sovraštvo do tujcev«. Neonacist Michael Kühnen in vsaj pol ducata njegovih privrženecv iz Bielefelda so poskušali motiti razpravo in razgnati udeležence. Zaman. V zelo kratkem času so mobilizirali 150 protifašistov, tako da so Kühnen in njegovi privrženecv v naglici zapustili kraj dogajanja. Pred premočjo protifašistov so se zaprli v toaletne prostore in tam čakali nekaj ur, da je prišla policija. Nato so v spremstvu policistov odšli vsak po svoje!

Marca letos so hoteli pripadniki JN obenem s pripadniki prepovedane ANS napasti koncert v delavskem mladinskem centru v Bielefeldu. Okoli 40 desnih skrajnežev je poskušalo z gorjaci in s solznilnim plinom vdreti v mladinski center. Razvil se je takšen pretep, da je policija potrebovala polnih 45 minut, da je obvladala položaj.

Prav tako marca letos so poskušali neonacisti razgnati neki seminar, posvečen razpravi o desnem ekstremizmu v ZR Nemčiji. Niso uspeli. Tokrat jim je načrte prekrizalo okoli 200 protifašističnih aktivistov. Maja letos – treba je priznati tem neonacistom, da so vztrajni – je okoli 25 pripadnikov JN in prepovedane ANS poskušalo preprečiti predvajanje filma »Nasledstvo«. Neonacisti so tudi obkolili dvorano, v kateri je mednarodni center iz Bielefelda organiziral posvetovanje o koreninah sovraštva do tujcev v ZR Nemčiji. Šele ko je prišla policija, so se nadležni neonacisti umaknili.

Ko so neonacisti spoznali, da z napadi na večje prireditve nimajo uspeha, so se odločili za individualno nasilje. Neka hiša pred vrati Bielefelda, za katero vedo, da v njej stanujejo levičarji, je bila že petkrat tarča napadalcev. Enkrat so pri tem streljali skozi okno, ob neki drugi priložnosti pa ni uspel poskus neonacistov, da bi enemu od stanovalcev zažgali avtomobil pred hišo.

Sele v teh tednih se je divjanje neonacistov v Bielefeldu nekoliko poglelo. Avgusta letos se je pred sodiščem še zagovarjalo pol ducata tamkajšnjih neonacistov, kazni pa so bile vsakokrat vse kaj drugega kakor mile.

Nekega 17-letnega »kameradschaftsführerja« ANS iz Bielefelda so obsodili na 7 mesecev poostregega nadzorstva. Pri njem so našli veliko neonacističnega propagandnega materiala, slike, ki naj bi razpihovale rasno sovraštvo, ter celo načrt, kako bi njegov rodni kraj kar najhitreje spremenili v koncentracijsko taborišče.

fl-

Problem pri udeležbi na vojaških vajah Vaja ni sama sebi namen

V letu 1980 je bil sprejet novi zakon o vojaški obveznosti, ki je pomembno prispeval k ustrežnejšemu izvajanju te pravice in dolžnosti delovnih ljudi in občanov ter k večji obrambni sposobnosti. V minulem obdobju smo pridobili praktične izkušnje pri uporabi zakona. Letos naj bi skupščina SFRJ obravnavala celotno poročilo o uveljavljanju omenjenega zakona in ocenila sedanje stanje. Pri uresničevanju zakona se kažejo tudi posamezna vprašanja, ki bi jih v praksi lahko reševali še učinkoviteje. Na republiškem sekretariatu za ljudsko obrambo, smo zato povprašali, ali obstajajo takšna vprašanja tudi pri vojaških vajah.

Pri izvajanju vojaškega usposabljanja zlasti pri vojaških vajah dosegamo v glavnem pričakovane rezultate. Nekatere težave srečujemo pri ugotavljanju zdravstvene sposobnosti posameznikov za udeležbo na vajah. Zdravstveno sposobnost lahko ugotovljajo vsi zdravniki in zdravstvene organizacije. Vendar so v posameznih primerih merila za oceno sposobnosti različna in premalo enotna. Zdravniki bi pri tem morali imeti pred očmi, da je sposobnost za vojaško službo izenačena s splošno delovno sposobnostjo. Tako pa nekateri ocenjujejo, da je usposabljanje na vajah povezano z velikimi telesnimi obremenitvami, kar pa večinoma ni točno. Zato bi morali še bolj poenotiti zdravstvena merila, saj so posamične razlike med pregledi, ki jih opravijo v obratnih ambulantah ali zdravstvenih domovih, in tistimi v garnizijskih ambulantah še vedno navzoče.

Precej je vlog za oprostitve udeležbe na vojaških vajah zaradi neodložljivih službenih potreb. Tudi tem bi se lahko odpovedali v večjem številu primerov. Obveznik je namreč praviloma vsaj trideset dni prej obveščen o vaji njegove enote in bi lahko v organizaciji

združenega dela našli zamenjavo ali drugo ustrežno rešitev. Ne glede na to pa v oboroženih silah in upravnih organih oprostijo marsikateremu delavcu vojaških vaj, če se izkaže, da je njegova navzočnost na delovnem mestu resnično nujna zaradi potreb izvoza oziroma drugih razlogov.

Od sprejema sedanjega zakona o vojaški obveznosti je vse več zahtev za odlaganje vojaških vaj študentov, ki se jim udeležba lahko odloži samo v primeru, če bi študent izgubil šolsko leto. Res je, da se časovno ujema intenzivnost vojaškega usposabljanja rezervnega sestava in intenzivnost študijskih obveznosti. Organizacija vaj se namreč časovno precej pokriva s pomladanskimi in jesenskimi izpitnimi roki na višjih in visokih šolah. Včasih pri tem tudi študentje sami malce pretiravajo, ker gre večinoma za enodnevne vaje, in te ne morejo bistveno vplivati na študij. Ob tem velja poudariti tudi problem odlaganja večdnevni vojaških vaj za zasebne kmetijske pridelovalce. Izkušnje kažejo, da bi pri dograjevanju celotnega sistema vojaške obveznosti v prihodnje morali bolj upoštevati tudi značilnosti kmečkega dela oziroma proizvodnje.

Določen manjši odstotek neudeležbe na vojaških vajah je zaradi prepočasnega sporočanja sprememb naslova stalnega ali začasnega bivališča. Ti problemi so navzoči predvsem v Ljubljani, Mariboru, Celju in drugih večjih slovenskih mestih, kjer obvezniki pogosto menjujejo delovna mesta in stanovanja. Posamezni obvezniki premalo spoštujejo svojo dolžnost pa tudi delovne organizacije niso najbolj vestne pri sporočanju sprememb upravnim organom za ljudsko obrambo, čeprav jih zakon povsem jasno zavezuje in določa, kakšne so njihove naloge pri tem.

Seveda pa je tudi neka neopravičena izostankov. Zgodilo se je že, da je na primer zasebni obrtnik jasno in glasno povedal, da ga ne bo na vojaške vaje, ker je kazen tako majhna, da jo bo z zaslužkom tistega ali tistih dni, ko bi moral biti v enoti, zlahka poravnal in še ostalo mu bo. Pri takšnih posameznikih je seveda potrebno poseči tudi po ostrejših ukrepih, pomembno pa je tudi politično delovanje, s katerim se krepi zavest in spoznanje, kje je njihovo mesto, kakšne so njihove pravice in dolžnosti v zasnovi splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

Našteta vprašanja so v praksi najpogostejša pri vajah rednega usposabljanja. Pri mobilizacijskih vajah pa to ne pride v poštev. Vsakdo mora v najkrajšem času v svojo enoto. Še učinkovitejše odlašanje obveznikov pri takšnih oblikah usposabljanja je mogoče doseči še s popolnejšim seznanjenjem ljudi, kakšne so njihove

naloge pri mobilizaciji. Izkušnje kažejo, da nekateri niso dovolj seznanjeni s tem, kaj morajo storiti, ko dobijo poziv za mobilizacijsko vajo.

Vsi naporji za reševanje omenjene problematike so setavni del prizadevanj za boljšo obrambno usposobljenost in nadaljnjo krepitev sistema splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Nanje pa v zadnjih letih vpliva tudi veliko število vaj, ki jih organizirajo različni nosilci splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, tako da so včasih zaradi tega ogrožene tudi kakovost in priprave pa tudi izvedbe vaj, ki v posamičnih primerih postajajo same sebi namen. K nadaljnjemu izpopolnjevanju celotnega sistema obrambnega in samozaščitnega usposabljanja bo zato prispevalo tudi uveljavljanje smernic, ki jih je pred nedavnim sprejelo predsedstvo SFRJ.

Kot smo zapisali že v uvodu, problem neudeležbe na vojaških vajah ni pereč, vendar pa se moramo vprašati, kaj storiti, da omenjenih težav sploh ne bo. Predvsem ne smemo prezreti dveh stvari. To je stalna politična aktivnost v vseh okoliščinah za nadaljnjo rast obrambne in samozaščitne sposobnosti. Druga stvar pa je učinkovita in kakovostna priprava vaj in vseh drugih oblik usposabljanja. To pa bomo dosegli s čim tesnejšim sodelovanjem poveljstev enot, upravnih organov in drugih družbenih subjektov. Nujno bomo morali odpraviti tudi dvojnost ali celo trojnost seznanjanja z neko problematiko. To ljudi odvrča, in je ne jemljejo tako resno, kot bi morali, oziroma je zmanjšana njihova motiviranost. Zagotoviti pa je potrebno tudi še večjo vlogo obveznikov kot subjektov v kreiranju zasnove splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

Bojan Kuntaric

Za stoodstotno udeležbo na vojaških vajah morajo skrbeti tako v okoljih, kjer živijo obvezniki in v oboroženih silah z zanimivim delom.

Obrambna dejavnost na šolah

Zavod za šolstvo SRS, organizacijska enota Nova Gorica je v sodelovanju sekretariata za ljudsko obrambo in predsedstva OK ZRVS Nova Gorica organiziral posvet o obrambni dejavnosti na osnovnih in srednjih šolah ajdovske, novogoriške in tolminske občine. S posvetom so želeli preučiti doseženo stanje, uspehe in tudi pomanjkljivosti, ki zahtevajo enotne rešitve pri obrambni in samozaščitni vzgoji šolske mladine na osnovnih in srednjih šolah severnoprimorske regije.

Posvetovanja so se udeležili člani aktiva ravnateljev srednjih šol, ravnatelji vseh osnovnih šol, šol s prilagojenim programom in vzgojno-varstvenih organizacij ter predstavniki upravnih organov za ljudsko obrambo in OK ZRVS ajdovske, novogoriške in tolminske občine. Udeleženci posveta so ugotavljali, da strelišča ne ustrezajo merilom, da nekaterih nalog ne izvajajo dovolj kvalitetno, da sta premajhni angažiranost in usposobljenost kadra za to področje vzgoje, da pouk ni zadostno posodobljen, da se za tekmovanje učencev v znanju obrambnih spretnosti pripravljajo le posamezne ekipe, in ne vsi učenci šole, da bi bilo sodelovanje z zunanjimi nosilci obrambnih priprav lahko precej boljše...

Tako so na koncu analize stanja obrambne in samozaščitne vzgoje sklenili, da na vseh šolah pri organizaciji streljanja upoštevajo navodilo zveznega sekretarja za ljudsko obrambo, da se streljanje lahko izvede le na osnovi ravnateljevega akta in elaborata o streljanju, ki zagotavlja angažiranje zadostnega števila učiteljev in konkretno odgovornost vsakega posameznika za varno izvedbo streljanja. Za izvedbo streljanja z vojaško puško se morajo šole povezati z občinskim štabom teritorialne obrambe. Šole morajo pri razpisu potreb za kadre dati prednost obramboslovcem, diplomantom FSPN. Če teh ni, je treba iskati rešitev v strokovnem usposabljanju in v samoizobraževanju učiteljev. Aktivni bi morali tudi sami organizirati ustrezno usposabljanje v povezavi z občinskimi sekretariati za ljudsko obrambo, štabi teritorialne obrambe, Zvezo rezervnih starešin, bližnjimi vojašnicami, Rdečim križem in podobno. Obrambni dnevi so sestavni del aktivnosti vzgojnoizobraževalnih organizacij in element varnostno-obrambnega načrta šole.

Pri izvajanju obrambnih dni je nujno povezovanje s strukturami SLO v KS in še posebej z ZRVS. Ta dan ne sme biti le dodatek k športnemu dnevu. Za tekmovanje učencev v obrambnih spretnostih je treba zagotoviti množičnost. Izhodišče mora biti šolsko tekmovanje, in se to ne sme ustaviti na občinski ravni. V vseh šolah je treba ustanoviti obrambne krožke z učenci, ki se posebej zanimajo za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito in se želijo na tem področju dodatno izpopolnjevati in zbujaati zanimanje za SLO in DS pri drugih učencih. Učence obrambnega krožka je potrebno povezati tudi s strelskimi, radioamaterskimi, fotografskimi, raketarskimi in drugimi krožki, ki so pomembni za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito in tudi za poklicno usmerjanje učencev. Mentorje obrambnega krožka bodo, na zahtevo šole, dale krajevne organizacije ZRVS.

Usmerjanju mladih v vojaške in obrambne poklice morajo v šoli nameniti več pozornosti. Vodja šolske svetovalne službe naj v sodelovanju z občinsko komisijo za usmerjanje mladih v vojaške in varnostne poklice pripravi celoten načrt aktivnosti. Več pozornosti je treba posvetiti tudi pridobivanju kandidatov za štipendije, ki bi nadaljevali šolanje na vojaških akademijah. Učence je treba obveščati o možnosti vpisa v 2. in 3. letnik srednjih vojaških šol, zlasti tehnične usmeritve. Pri pouku poznavanja orožja se je potrebno preusmeriti na polavtomatske puške in druga sodobna orožja, ki ga imajo naše oborožene sile. Sklenili so tudi, da bodo ustreznemu organu poslali pripombe na učbenik obrambe in zaščite, v katerem manjka poglavje o narodni zaščiti. Po mnenju udeležencev posveta so na številnih mestih navedeni nepotrebni podatki, ki zmanjšujejo kvaliteto učbenika. Aktiv učiteljev predmeta obrambe in zaščite se mora učinkoviteje uveljaviti pri uspešnem uresničevanju ciljev in smotrov obrambne in samozaščitne vzgoje v šolah srednjega usmerjenega izobraževanja.

Mile Gojković

Novo orožje artilercev

Jugoslovanska ljudska armada je letos dobila novo orožje za podporo z velikim dosegom. To je top-havbica 152 mm »Nora« (novo orožje artilercev). Ta novi top, ki so ga konstruirali v Vojnotehničnem inštitutu kopenske vojske, bo s topovi, havbicami, minometi in večcevnimi metalci raket posodobil naš sistem podpore na bojišču. Naša artilerija je tako dobila orožje za boj proti sovražni kovi artileriji, ki je pomemben del moči napada.

Nora bo zamenjala več orožij podobne uporabe, ki so zdaj v oborožitvi naše armade. V primerjavi z njimi ima naš novi top za deset kilometrov večji doseg in močnejše izstrelke. To je v razmerah sodobne vojne zelo pomembno, saj artilerija lah-

ko podpira dejstvovanje enot z enega položaja brez nepotrebnih premikov. Nov daljnostrelni top, ki je hkrati tudi havbica, strelja štirikrat hitreje od sedanjih orožij, hkrati pa ima tudi boljše me-nevrske sposobnosti.

S proizvodnjo nore se je naša država osamosvojila še na enem področju. Čeprav smo imeli na področju proizvodnje artilerijskih orožij dolgoletno tradicijo, smo šele letos dobili povsem naše orožje velikega kalibra in doslega.

V svetu traja od zamisli do izdelave podobnih orožij deset do trinajst let. Naši strokovnjaki pa so to delo opravili v dobrih osmih letih. Med razvojem in proizvodnjo nore so uspešno uporabili vrsto novih in povsem na-

ših tehnoloških postopkov. To se je pokazalo predvsem pri izdelavi cevi, podvozja in pa pri izdelavi srajčice izstrelka. Naši strokovnjaki

poudarjajo, da razvoj nore še ni končan, ampak da bodo še nadaljevali z izpopolnjevanjem tega orožja.

B. K.

Nora med poligonskim preizkušanjem

Vse večje zanimanje za strelstvo

Na strelišču v Struževem pri Kranju je bilo pred dnevi že tretje odprto prvenstvo tega gorenjskega mesta v streljanju z vojaško puško. Kljub temu da prireditve ni tekmovalna, pa število udeležencev iz leta v leto narašča. Letos je sodelovalo 107 ekip, v katerih je bilo 250 posameznikov in posameznic. To je največja udeležba doslej. V ekipnem delu tekmovanja je bila najboljša ekipa Merkurja iz Kranja, pri posameznikih je bil najbolj natančen Jože Bukovnik iz Zgornje Bele, med posameznicami pa Lea Mencinger.

Tako kot že prejšnji dve tekmovanji so tudi letošnjega vzorno pripravili OŠTO, OK ZRVS in Sekretariat za ljudsko obrambo SO Kranj.

Sicer pa je strelišče v Struževem zelo zasedeno, kajti na njem pogosto vadijo številni člani komitejev za SLO in DS iz delovnih organizacij in krajevnih skupnosti, ki tako preizkušajo svoje strelske sposobnosti in se hkrati urijo in usposabljaajo.

Marko Čavlovič

Natečaj za najboljši spis

Pred nedavnim se je v Radovljici sestala komisija za informativno-propagandno dejavnost pri predsedstvu OK ZRVS. Člani so ugotovili, da sproti rešujejo vse naloge, ki jih določa program, sprejet na zadnji programski konferenci. Med te naloge sodi tudi razpis natečaja za najboljši spis, ki je namenjen vsem osnovnim šolam v radovljiški občini. Učenci bodo letos izbirali med dvema naslovoma. Prvi je »Jugoslovanska ljudska armada iz ljudstva za ljudstvo«, drugi pa »Priprave borce iz naše krajevne

skupnosti«. Na osnovnih šolah bodo med spisi izbrali tri najboljše in jih do 30. novembra poslali OK ZRVS. Tam jih bo prebrala in ocenila posebna komisija in tri najboljše nagradila. Priznanja bodo mladim avtorjem izročili na občinski proslavi ob dnevu JLA.

Ciril Rozman

Vključujejo tudi druge krajeane

Krajevna konferenca ZRVS Trzin v občini Domžale, v kateri je včlanjenih blizu 80 članov, je letos v svoje dejavnosti poleg rezervnih vojaških starešin pritegnila tudi druge delovne ljudi in občane.

Ena izmed teh dejavnosti je bil tudi pohod po poteh aktivistov OF, ki so ga pripravili skupaj z drugimi DPO. Pohod so popestrili z delovnimi nalogami, v okviru katerih so člani ZRVS streljali z malokalibrsko puško in pištolo. Tega pohoda se je udeležila tudi skupina RVS iz Mengša.

V sodelovanju s strelsko družino in drugimi so pripravili strelsko tekmovanje, ki so se ga poleg rezervnih vojaških starešin udeležili tudi predstavniki ZB NOB in ZSMS.

Ob trinštirideseti obletnici bitke na Moharju so pripravili spominski pohod, med katerim so se spomnili Tineta Kmetiča. Članom ZRVS so se pridružili tudi borci in učenci osnovne šole Trzin, katerih pionirski odred nosi njegovo ime. Ob pomniku so zbranim pripovedovali spomine na NOB Franc Avbelj-Lojko, Franc Kmetič, Anton Poje in Kosta Bizjak.

Omenimo tudi dobro sodelovanje med osnovno šolo in krajevno konferenco ZRVS. Sodelujejo pri obrambnem usposabljanju in pa pri negovanju in razvijanju izročil NOB.

Vojislav Savković

Pogovor z Janezom Wuttejem-Lucem V senci desetega oktobra

Z Janezom Wuttejem-Lucem, predsednikom borcev onstran Karavank, se za spremembo tokrat nismo srečali v njegovem št. Primožu na avstrijskem Koroškem, pač pa v zatišju hotelske sobice v Atomskih toplicah v Podčetrtku, kjer se zdravi.

Tršati, visokorasli Korošec skriva leta, v lahkotni hoji pa je le neka zapuščina. Sled nenehnega boja za resnico in pravico, za enakopravnost in sožitje. Vsemu temu je Luc posvetil življenje. Med vojno in po njej. Do danes.

Preveč se je zgodilo v zadnjem času na avstrijskem Koroškem, da bi bilo mogoče prezreti dogajanja. Pogovor je tekel ves čas v senci volitev in izsiljenega referendum o dvojezičnem šolstvu. V senci desetega oktobra, štiriinšestdesetletnice koroškega plebiscita, ko se je nekaj manj kot 70 odstotkov Slovencev na Koroškem odločilo za življenje v Avstriji. Spomin na ta dogodek pove, da so tistikrat na Avstrijskem obljubljali, da bodo Slovenci na Koroškem »lahko živeli v miru kot doslej in obdržali svoj jezik in šolo.«

Z Lucem, ki kar ne more obsedeti pri miru, pretresamo dogodke. Nacionalizem se krepi, to je na dlani, vendar se krepijo tudi demokratične sile, zlasti med mladimi ljudmi, ki odklanjajo šovinistično politiko in drobnjakarske, strankarske interese. Vse več je namreč tistih, ki brez dlake na jeziku vprašujejo vlado, čemu ne izpolnjuje v državne dokumente zapisanih pravic manjšine in zakaj se krepijo raznarodovalni pritiski, ravnanje, ki demokratični avstrijski republiki nikakor ni v čast.

»Skorajda bi lahko dejal,

je Janez Wutte-Luc komentiral dogajanja na avstrijskem Koroškem, da sem nekaj podobnega pričakoval. Na vse

to sem opozarjal. Drži, da je Haiderju marsikaj uspelo, seveda na škodo Slovencev. Močnejši je – in lažje bo spodkopaval slovensko narodnostno in šolsko vprašanje. Očitno so nekateri to prezrli. Denimo to, da je Hai-

der znan sovražnik in nasprotnik slovenskega življa. Šel je natanko po isti poti kot vsi šovinisti pred njim.

Govoril sem v teh prelo-mnih dneh z mladimi in spoznal, da jih to bolesto-vo sovražstvo, ta nemški »prastrah«, pravzaprav ne zani-ma, da se ograjuje od vsega tega, da pa so se pripravili spopasti za resnico in pravi-co. V stanju, kakršno trenutno prevladuje na Koroškem, je to zelo pomembno.

Kaj sedaj?

Najprej je seveda treba oceniti položaj ni v zadregi Luc. Šovinisti so se okrepili, stranke pa capljajo za njimi in naposled vedno popustijo nazadnjakom, Heimatdien-stu in drugim. Pri načrtova-nju nove strategije boja za narodnostne pravice utegne-jo imeti koroški borci velik delež. Kot doslej, je prepri-čan. Mlado generacijo je tre-ba nenehno opozarjati na po-sledice, ki bodo nujne, če se bo raznarodovalni pritisk na-daljeval. Poznamo njihove temne namene, opozarja temperamentni Korošec.

»Varajo se tisti, ki menijo, da nas ne bodo še naprej skušali redčiti. Z vsemi mož-nimi sredstvi. Tudi z ukana-mi. Temu se je treba postavi-ti odločno po robu!«

»Zgodovinski spomin je brez dvoma najboljši učitelj!«

Borcem je jasno, da se bo treba bojevati s pomočjo zgodovinskih dejstev in prek njih vplivati na mlade. Pred-

vsem je nujna najtesnejša povezava med vsemi demo-kratičnimi silami in se tako pripraviti za verjetno še ostrejšo pritisko na manjšin-sko narodnostno skupnost.

»Naše delo bomo usklaje-vali z Zvezo slovenskih orga-nizacij in drugimi napredno mislečimi Korošci. Smo frontovska organizacija in izbiramo okoli sebe vse zave-dne in zdravo razmišljujoče demokrate ne glede na idej-no ali politično opredelje-nost.«

Raznarodovalna politika je s »šolskim« referendumom naredila korak naprej. Četu-di so Luc in njegovi zelo do-bro vedeli, kaj to pomeni, so se dogovorili, da v času refe-renduma ne bodo izvajali ni-kakršnih akcij, saj so menili, da bi se s takšnim korakom lahko osramotili pri avstrij-skih demokratih. Kljub temu jim je uspelo, da so na-predno avstrijsko javnost seznanili s temnimi nameni koroških nacionalistov.

»Z zadoščenjem ugotavlja-mo, da se nam je ta politična poteza obrestovala, ocenjuje Luc. Le primer: štirinajst av-strijskih mladinskih orgaiza-cij, od skrajne leve do de-snice, je javno podpisalo iz-javo proti vsiljenemu refe-rendumu.«

Pravila boja za narodnost-ne pravice in seveda tudi na-čini so močno različni. Naj-močnejše pravilo je zagotovo gospodarsko močna manj-šina.

»Brez dvoma. Bil sem pionir na tem področju. Brez gospodarstva, ki bo zmoglo s svojim kapitalom zbrati okoli sebe ljudi in jim vlti občutek trdnosti, s tem pa tudi politične enotnosti in prodornosti, bomo capljali še naprej. Značilen primer je, denimo Reberca, tovarna

celuloze Obir, mešano jugo-slovansko – avstrijsko po-djetje. Pred njegovo ustano-vitvijo je bil kraj žarišče neo-fašizma in nacionalizma, da-nes pa je Reberca zaradi do-brega poslovanja obrata ce-luloze žarišče demokracije in enakopravnosti... Bolj ko bo Korošec materialno mo-čan, socialno neogrožen, vse manj bo možnosti za politi-čne manipulacije z njim in odvisnosti od nazadnjakov ter vseh nasprotnikov,«

»Ne zahtevamo veliko!«

Ničkoliko besed je bilo iz-govorjenih o stikih z mati-čno domovino. Janez Wutte-Luc je kolikor toliko zadovo-ljen, vsaj glede borcev. Ne zahtevamo veliko, pravi, predvsem pa nas žuli ta po-log, saj nam onemogoča tako čustvene kot prijateljske pa tudi vse druge vezi z matično domovino.

»Čudim se«, je dejal, »da pri vas to nekateri še vedno nóčejo razumeti. Mi se mora-mo – tudi zaradi tega – boje-vati drugače, z drugimi nači-ni. Moram reči, da je enot-nost naših ljudi iz leta v leto večja. Strankarska nasprotja med Slovenci so se umirila. Zdi se mi, da ima veliko za-slug za to tudi ustreznejši in kvaliteten pretok informa-cij. Razumemo, da je Jugo-slavija v gospodarski krizi in da so zastoji tudi na tem po-dročju. Kljub temu si ven-darle želimo, da bi končno le dobili TV in radijski pro-gram naše matične domovi-ne. Če že na našem območju dobite avstrijski program pa tudi italijanski in če se Av-striji na vse kriplje bojujejo za svoje trmaje v Italiji, zakaj nam trmasto zavračajo, kar nam gre?

V uradnih sporočilih je ve-

dno zelo jasno – in glasno – poudarjeno, da smo manjši-ne most med narodi, vendar je očitno, da po njem zaradi trhlости ni varno hoditi. Zno-va bi omenil južno Tirolsko. Avstrija zahteva za svojo manjšino vedno več, nam je pripravljena dati vedno manj. Na celovškem radiu niti borih pet minut na me-sec. Radio Celovec sicer res oddaja kulturni program za Slovence, verske zadeve in želje poslušalcev, ne prislu-hnejo pa nam glede naših političnih želja in proble-mov. Prav zaradi tega želim, da v Sloveniji, oziroma v Ju-goslaviji še bolj spoznajo na-mene avstrijskega in nem-škega nacionalizma in šovi-nizma!«

Luc je že tretjič v Podčetr-tku. Primerja pokrajini, veli-ko hodi okoli, seznanja se z borci in – iz svoje kože ne more. Je glasnik avstrijskih Korošcev in njihove pravice, neutrujen borec, partizan, ki to nikoli ne bo nehal biti.

»Spoznal sem domačnost ljudi v Obsotelju, tudi Koz-jancev. Mnogo skupnega imamo, občutim to prijaz-nost in toplino, ki je pri nas – težko mi je priznati – ni. Oto-pela je zaradi nenehnih bo-jev in nasprotovanj, ljudje se utrujajo, četudi se ne utru-dijo. Glejte, ljudje so tukaj bolj sproščeni, bolj prepri-čani vase, elementarnejši... počutim se kot v moji drugi domovini.«

Z direktorjem Atomskih toplic sta proučila vse mogo-če možnosti sodelovanja, da bi, kot je dejal, kar najbolj izrabili ta kraj, to vodo in karseda spoznali ljudi in se povezali.

»Časi so takšni, da se mo-rajajo ljudje strniti, se spozna-vati in – razumeti med se-boj!«

Srečanje partizanskih novinarjev v Beli krajini Proučevanje partizanske, novinarske besede

Ob srečanju z Vando Škodnikovo, ki jo časnikarski svet dobro pozna, saj se je v tisku pojavljala štiri desetletja, človek ne more mimo nekaterih temeljnih vprašanj slovenskega časnikarskega življa, ki je zrasel iz korenin partizanskega pisanja sredi vojne vihre. Priložnost za to je bilo seveda bližnje sreča-nje partizanskih novinarjev in propagandistov ter tečaj-

Vanda Škodnik

nikov ob štiridesetletnici ustanovitve Društva novi-narjev Slovenije in 1. novi-narske konference ter obeh tečajev. Pretresla sva neka-tere dileme, s katerimi se dan za dnem soočajo sloven-ski novinarji pa tudi razme-re, ki često niso naklonjene pišočim ljudem, vsaj kar se zaprtosti informacij tiče in še česa, pa tudi nedorečenosti v lastnih vrstah. Razumljivo je, da je bilo treba narediti krepak korak nazaj, v prete-klost in se spomniti takrat-nih razmer in možnosti.

Med knjižnimi omarami, natlačenimi z bogato knjižno bero (»Nehala sem kupovati knjige, drage so, pa tudi dati jih nimam kam!«), ploščami in številnimi predmeti, med katerimi se človek počuti kot doma, denimo staro skrinjo, v kateri je kdove katera babica shranjevala svoje skrivnosti, z letnico 1866, sredi cigaretnega dima, po-govoru ni bilo težko utirati pota.

»Takrat je bilo okoli 130 vojnihi dopisnikov in propa-gandistov, danes jih je še za kakšnih deset manj. Še ved-no na žalost nimamo popol-nega pregleda, kje so, kaj de-lajo. To so bili ljudje, ki so postavili temelje našemu no-vinarstvu: Karel Grabeljšek, Vida Tomšičeva, Bogdan Osolnik, Ivan Potrč, Lado Kozak, Marija Vilfan, France Bevk, Sergej Vošnjak... kdo bi se spomnil vseh. Tudi Bo-ris Kidrič, ki se je zelo dobro zavedal moči pisane besede in je posvetil precej pozornosti razvoju novinarstva. Na 1. novinarski konferenci v goz-du nad Metliko je imel celo uvodno besedo. Podobno kot Kidrič je o novinarstvu premišljal tudi Tone Tom-šič.«

Slovenski partizanski no-vinarji so se organizirali za-radi več razlogov, ki jih nare-kuje današnji čas. Vsekakor je treba doseči intenzivnejše proučevanje partizanske pi-sane besede, poudarja Van-da Škodnik. To je osnova vsega. Monografijo o parti-zanskem novinarstvu piše Džuro Šmicerberger. Končana naj bi bila v prihodnjih letih. Doslej je bil obdelan Radio Kričac pa Radio OF, napisa-na je zgodovina Slovenskega

poročevalca do konca leta 1941 in nepopolno o Parti-zanskem dnevniku. Vse pre-malo je tudi čutiti nekdanje partizanske novinarje v sred-stvih javnega obveščanja, je bila kritična sogovornica.

»Seveda bi lahko tovariši, ki so se kalili v revoluciji in postavljali temelje sloven-skemu novinarstvu in ga hkrati bogatili skozi štiride-set let, veliko koristili mlajši generaciji s svojimi neizčrp-nimi izkušnjami. Bodisi z na-sveti bodisi z lastnim ustvar-jalnim dejanjem. Današnji novinarski življenj bi moral bolj ko kdajkoli prevzeti iz preteklosti ljudskost pisane besede, ki se je že utopila v poplavi izumetničene in po-pačene uradniške in politič-ne besede, resnicoljubnost sporočila, demokratičnost in pogumnost in seveda požrtvovalnost. Takrat, med voj-no, so ljudje, ki so to besedo

brali, temu tudi verjeli. Mi-slim, da danes ni povsem ta-ko. Vendar krivdo za to ne pripisujem predvsem novi-narjem, pač pa tudi zaprtosti informacij, kjer je veliko površnosti in nedorečenosti. Naj obrnem puščico še na nas, partizanske novinarje: bolj bi morali biti navzoči pri pisanju in tudi oblikovanju borčevskega tiska!«

Ni dvoma, da so izkušnje partizanskega novinarstva preveč dragocene, da bi jih izgubljali po malomarnosti, ogorčeno meni Vanda Škodnik, ko ocenjuje redakcije, za katere misli, da ali nočejo ali pa ne znajo pritegniti k sodelovanju veteranov slo-venskega časnikarstva. Meni tudi, da bi s svojim znanjem in izkušnjami lahko veliko in odločilno pripomogli pri vzgoji vojnihi dopisnikov v sistemu SLO in DS. Seveda so o tem precej govorili, be-sede pa je dočakala podobna usoda kot premnoge...

Po združitvi, oziroma orga-niziranosti v letu 1980 v Ak-tiv partizanskih novinarjev so veterani dobili domicil pri Društvu novinarjev Sloveni-je, kjer sodelujejo v uprav-nem in izvršnem odboru te

organizacije in skupaj reš-u-jejo časnikarske probleme. Na njihovo pobudo je Društvo uvedlo zlato odličje To-neta Tomšiča kot posebno priznanje starejšim kolegom za njihov delež in prispevek pri gradnji slovenskega so-cialističnega, samouprave-nega novinarstva. Doslej je od-ličja dobilo šest njihovih čla-nov.

»Nalog pravzaprav niti ni malo, še enkrat pa poudar-jam, da bi nekdanji partizan-ski novinarji morali biti bolj

navzoči pri ustvarjanju naše-ga, borčevskega tiska, preli-vati vanj naše izkušnje, se spopadati tudi z aktualnimi družbenopolitičnimi tema-mi, ne imeti dlake na jeziku, udariti, kjer je udariti treba in trezno presojeti, kjer so glave vroče. Še vedno ima-mo toliko vpliva in moralne moči, da bi naša beseda zale-gla. Pri odzivanju na občut-ljive družbene teme ne bi smeli stati v ozadju in čakati. Naposled je bila in je to naša dolžnost!«

Srečanje internirancev

Pred nedavnim so se v Celju, v teharskem Mlinarjevem Janezu zbrali taboriščniki in »ukradeni otroci.« Prišlo jih je lepo število, okoli sto.

V prijetnem ozračju, pripravili so jim tudi krajši kulturni program, so se spomnili na dogodke, ki bi jih sicer želeli pozabiti, a je to – žal – nemogoče.

Med srečanjem smo se pogovarjali z Ristom Gajškom, predsednikom komisije za internirance pri OO ZZB NOV Celje. Povedal je, da gre za taboriščnike iz koncentracijskih taborišč Mauthausen, Dachau, Ravensbrück, Auschwitz in Gonars, deloma pa tudi iz Buchenwalda, Sachsenhausna, Jasenovca in drugih ter za »ukradene otroke.« Vseh skupaj je 131.

»To so občasna srečanja, je dejal, in vedno drugje. Posa-mezne občine imajo pokroviteljstvo nad taboriščniki različ-nih taborišč. Tako denimo, skrbi za taboriščnike iz Ausch-witza žalske borčevske organizacije, za mauthausenska, ve-lenjska, za te iz Ravensbrücka Laščani, gonarske v Celju, Sentjurčani vabijo v goste one iz Jasenovca, taboriščnike iz Dachaua spet Celjani, »ukradene otroke« pa so prevzeli krajinj KS Dolgo polje v Celju.«

Komisija pri OO ZZB NOV Celje se ukvarja predvsem s tekočimi problemi svojih članov, ki so v povprečju stari okoli 67 let, jim pomaga, če je potrebno, prireja izlete in skrbi za stike z zamejstvom, ki so, mimogrede rečeno, zelo dobri, za kar je v posrbel dachaški pevski zbor, ki ga je vodil Valentin Hartman s Klopinskega jezera. Živahna je tudi kulturna dejavnost. V Mariboru so poslušali Kantato Ravensbrück, v sodelovanju z Muzejem revolucije v Celju pa so pred časom odkupili v Münchnu film Dachau, ki so ga odstopili za oddajo ljubljanske televizije, »Čas, ki živi.«

Pri sodelovanju z zamejstvom velja omeniti tudi lanski obisk štiridesetih taboriščnikov z avstrijske Koroške. Gosti-telji so jim razkazali Celje in Titovo Velenje in skupaj z njimi obiskali vse, kar je ogleda vredno.

Številni izleti doma in v tujini še poglobljajo stike med njimi, saj mnogi še kako pogrešajo družabnosti in prijateljsko kramljanje: boleznj vseh vrst so ne le močno nacele njihovo zdravje, spodkopano v nečloveških razmerah, pač pa tudi razredčile njihove vrste. V obdobju zadnjih dveh let so imeli sedem izletov in obiskovali so Jasenovac, Graško goro, Dražgoše, Gonars in še kaj.

Stran pripravil: Milenko Strašek

Novinarji in propagandisti, zbrani v gozdu nad Metliko, 1944. leta

Pamflet za Marxovimi pleči Ob nekaterih prispevkih v novomeškem mladinskem časniku

Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV Novo mesto je pred nekaj dnevi poslalo občinskemu komiteju ZK Novo mesto dopis, v katerem predlaga, naj novomeške družbenopolitične organizacije z občinskim komitejem ZK na čelu razpravljajo o vsebini nekaterih člankov in o kadroviskih razmerah v »Valju« – glasilu občinske konference ZSMS Novo mesto. Občinska borčevska organizacija je protestirala posebno proti članku »Pobožanstvenje revolucije in generacijski konflikt«, ki ga je napisal Gregor Golobič in ga je imenovani časnik objavil v svoji številki 12/13. junija letos. Hkrati so borci protestirali tudi proti člankoma, ki sta jih že poprej napisala brata Andrej in Gregor Lukšič.

Omenjeni Golobičev članek, ki skuša vreči v isti koš religijo ter mišljenje in čustvovanje ob tradicijah NOB, sem prebral z nemajhnimi naporom. Težko se je bilo pretolči skozi goščavo samovoljno uporabljenih citatov in pojmov, ki jih je pisec iztrgal iz Marxovih in Kardeljevih del, da bi z njimi »podkrepili« svoja izvajanja. Filozofično pozerski jezik in slog, ozaljšana s kopicenjem »marskističnih« terminov – kot bi jih kdo kar povprek prepisoval iz učbenikov – pa obtežena z vsakršno skladenjsko konfuznostjo, s praviimi ognjemeti učenih tujih besed in nasilnih povezav, neštetimi oklepaji itd. ste me zaposlila do te mere, da sem komaj izbrskal iz tega pisanja avtorjeva sporočila, ki jih je napovedoval že

naslov članka. Otrebljena vsega srobita in prevedena v berilo, ki bi bilo dostopno bralcem Valja – pač predvsem »navadni« dijaški in študentovski mladini, najbrž pa tudi delavski in kmečki – bi se ta sporočila glasila nekako takole: Naš narodnoosvobodilni boj s svojimi tradicijami se je prevrgel v religijo. Partizansko tovarštvo je strahiralo, spremenilo se je v mit, oziroma v »onostransko« zavest, postalo je »balzamirana preteklost« ter »opij in brom revolucionarjev«. Pristno revolucionarno nadaljevanje, s socialističnim samoupravljanjem vred, je odmrlo in se utelesilo zgolj v legitimacijo preteklosti. Še živeči borci so zmanipulirani in razvrednoteni v nosilce te legitimacije, njihova organizacija pa ima po volji seda-

njih oblastnikov – zlasti po volji srednje generacije! (kdo so neki to? op. Z. K.) – samo nalogo, da prenaša izročila NOB na mladino; ima torej samo funkcijo orodja, objekta, ni pa več osebnost s kreativno družbeno močjo. Hkrati s še živečimi borci, očita članek, je ponižanih v objektu tudi milijon sedemsto tisoč padlih!

Vse te in druge trditve naj bi sodelovale pri dokazovanju, da se je naša revolucija »pobožanstvila« in postala hkrati generator nenehnega generacijskega konflikta. To torej sporoča novomeškimi mladincem vele-filozof Gregor Golobič. Hkrati izražajo željo, da bi njegov članek doživel kak argumentiran (polemičen?) odziv.

S takšnimi abstraktnimi je seveda nemogoče polemizirati. Edini odziv, ki ga ta članek zasluži, je pomilovanje njegovega avtorja. Zares usmiljena vredno je, če hoče nekdo po vsej sili biti filozof, ali se vsaj delati filozofa, pa v isti sapi preglašajo svojo izhodiščno tezo: »V povojnem času je prišlo do pobožanstvenja NOB«... tudi že za svoj končni izsledek. Pisu ni prav nič nerodno, ko izjavlja: »Da bi to trditve (hipotezo) osvetlili in tudi prišli do nadaljnjih izvajanj... bomo

uporabili... kritiko religije, točneje nekatere misli iz Marxovega zgodnjega dela »H kritiki Heglove pravne filozofije«. Podobno bi ravnal vremenoslovec, ki bi izjavil:

»Zadnja desetletja kažejo, da smo tako rekoč že v novi ledeni dobi. Da bi to trditve osvetlili... bomo uporabili nekatere misli iz Razodetja sv. Janeza.« (Kaj bi z izsledki opazovanj, statističnimi merjenji temperatur itd.?!).

Zares, »znanstvena« metoda, da ji ni para!

Lepo bi se zahvalil Marx, ko bi vedel, za kakšne utopijne kombinacije se utegnejo dandanes uporabljati njegova dela!

Zal se ni moč izogniti občutku, da smo v Golobičevem primeru priča ne samo topoumnemu pojmovanju filozofije (ali infantilnosti ali podcenjevanju bralcev), marveč tudi odkrili sovražnosti do NOB in njenega revolucionarnega nadaljevanja. Ni namreč treba biti uspešen filozof, dovolj je

imeti zrno zdrave pameti, da ne skušaš mešati ognja in vode: da ne razlagaš tako krvavo »tukajšnjih« fenomenov, kot sta bila NOB in revolucija, z onstranskimi pojmi in instrumenti. Ker ni povoda dvomiti v piščevo zdravo pamet, preostane samo še razlaga, da si je privoščil prijem, ki dandanes pri nas ni redek, namreč, da se je skrila za »Marxova široka pleča«, zasleplil na tak način otale urednike Valja in relativno varno izbruhnil pravi pravcati pamflet na račun naše revolucije.

Ne, gospod Golobič! Revolucija se ni pobožanstvila, ohranjanje pa, kakor pogosto pravimo, svoj zgodovinski spomin. Izza kmečkih uporov Slovenci nismo poznali dejanja, ki bi nas presnovalo in dvignilo bolj kakor NOB. Ta spomin ni ne mit ne religija, marveč vrednota – zakoreninjena v tukajšnjem svetu. Borci iz leta 1941–1945, kar je še živih, ohranjajo to vrednoto in jo

sporočajo mlajšim generacijam ne po kakšnem nalogu ali z religijsko zavestjo, marveč zgolj s strastnim zaupanjem, da izročajo izkustvo, kakršno Slovencem zagotavlja obstanek. Tovarštvo, ustvarjalnost, življenjski pogum, pripravljenost za odpor in žrtvovanje – to se elementi tega izkustva, ki mu drugi časi dajejo samo drugo obliko, ne pa kake druge vsebine.

Mladinski časnik Valj bi storil prav, ko bi odstopil prostor razlagalcem, ki bi znali prikazati, kako razviti partizanske vrednote in jih aplicirati na današnje razmere in za današnjo rabo. Če pa mu že to ne gre od rok in če se raje vdaja praznemu in malo izvirnemu tarnanju, da morajo sinovi živeti v senci očetov, naj vsaj poskrbi, da se mu ne bodo pasli prek strani sovražni cinični pamfleti, kakršen je Golobičev. Borci so ga po pravici ogorčeni obsodili.

Zvone Kržišnik

Partizanski dnevnik

Osemnajstega maja 1947. leta je postala Tiskarna Slovenija partizanski spomenik. Tistega dne se je na Vojskem zbralo predsedstvo slovenske vlade, predstavnik zvezne vlade Edvard Kardelj in pisatelj France Bevk, ki so dali ljudskemu zborovanju še posebno slovesen pečat. Tako je med muzeje poromala tiskarna, ki je najtežje vojne dni redno in vestno tiskala znani Partizanski dnevnik, glasilo Osvobodilne fronte za Primorsko in Gorenjsko.

Partizanski dnevnik je tudi naslov 43. zvezka iz zbirke Spomeniki delavskega revolucionarnega gibanja in narodnoosvobodilnega boja na Slovenskem, ki je izšel pri založbi Komunist in je bil že napovedan ob praznovanju obletnice izhajanja Primorskega dnevnika – nadaljevalca Partizanskega dnevnika; knjižico je spisal eden urednikov tega partizanskega dnevnika Lado Pohar.

Partizanski dnevnik

Enajst novih mladinskih knjig založbe Borec

Kako so partizani stanovali in še kaj

Pravkar je izšlo vseh enajst knjig iz letošnjega Borčevega mladinskega programa, načrtovanega v treh zbirkah: Kurirčkovi torbici, Kurirčkovi knjižnici in Liščkih. V prvi od teh so v že znani obliki (plastični torbici) izšle štiri knjižice za najmlajše. Med njimi je drobna zbirka otroških pesmic **Toneta Pavčka »Marko na belem konju jaše«**. Nežna in prijazna, domišljajska in malo tudi sanjska. Tukaj je zadnja pesmica za pokušino.

Kresnica

Na koncu se pesem zapre v svoje tiho skrivališče a Marko vstane, potihem gre in jo nezamuden poišče. Kot kresnico jo dene v dlan. Naj sveti, če je taprava In potem skozi noč bogvekam, k vam morebiti, odtava.

Knjižico o Marku na tem belem konju je opremila Ančka Gošnik-Godec. Druga iz kurirčkove torbice za to leto je belokranjska pravljica **»Deklica s tremi lešniki«**, ki jo je poustvaril Lojze Zupanc, ilustrirala pa Irena Majcen. **»Slonček in pol«** je tretja iz te vrste in jo je celostno ustvaril ilustrator Marjan Manček, kar pomeni, da si jo je izmislil, jo zapisal in narisal na svoj, mladini že doslej zelo priljubljeni način. Prav tako je avtor četrte knjižice iz Kurirčkove torbice prispeval besedilo in likovno podobo: **Matjaž Schmidt** skupaj z otroki premišlja o čisto otroških željah pod naslovom **»Kaj bom, ko bom predsednik«**.

V letošnji Kurirčkovi knjižnici so izšle štiri knjige: **Jelke Miheličeve** drugo mladinsko delo **»Mesto pod dežnikom«** (zbirka krajših zgodb, katerih tema se giblje od domišljije do pravljicnosti), našim bralcem znanega avtorja **Ferda Godine**, ki mladim pripoveduje pod naslovom **»Halo, halo, kliče**

Prekmurje« o resničnih doživetjih na poti iz Bele krajine v Prekmurje, **Hrvoja Hitreca**, hrvaškega avtorja prevodno delo **»Eko, eko«**, ki mladim spregovori na humoren način o onesnaževanju okolja in še eno celostno delo **Marijana Mančka »Dajnomir in Miliboža«**, ki je za tiste, ki bodo kupili vse letošnje knjige Kurirčkove knjižnice hkrati – darilo.

kdo ni«, ki jih je zapisala Ifigenija Zagoričnik in se tako prvič predstavila v svetu mladinske poezije.

Lahko rečemo, da je tudi letošnji program knjig za mladino pri založbi Borec izbran skrbno in uravnoteženo tako, da nam daje izbor odličnih sodobnih avtorjev, ustvarjalcev, ki imajo radi otroke in otroški svet in se pogosto z njim tudi identifi-

Iz knjige **Karla Grabeljška »Vi ne boste jedli?«** nas je čez nekaj časa nedolžno vprašal Gams. »Naj jemo surovo meso?...

Knjigo **Jelke Miheličeve** je tudi ilustriral Marjan Manček, knjižico **Ferda Godine** je likovno opremil **Ive Šubic**, **Hitrečeva** knjigo pa je poslovenil **Miha Mate** in ilustrirala **Eva Heimer**.

V zbirki **Liščki** so izšle tri knjige: **Karla Grabeljška »Kako smo partizani stanovali«**, v kateri avtor z roko, vajeno pisanja za otroke, na zanimiv, celo etnološki način predstavlja mladim partizansko bivališča. To knjigo je ilustriral **Božo Kos**. V drugi iz te zbirke **»Joj, ne vedi se kot slon«** nam **Miroslav Slana-Miros** skozi kratke literarno zasnovane živalske zgodbe predstavlja prijazni in nič kaj nadležni bonton, ki ga je likovno podprl **Matjaž Schmidt**. In končno so tu še otroške pesmi pod naslovom **»Kaj je kdo rekel in česa**

cirajo. Hkrati pa je v tem izboru najti vse tisto, čemur pravimo ohranjanje in razvijanje izročila narodnoosvobodilnega boja, vendar na način, ki je za mladino privlačen in ne odbijajoč.

Vse našete knjige skupaj so izšle v nakladi 174.000 izvodov, od tega je natisnjenih knjižic iz kurirčkove torbice 25.000 (posamična knjižica stane šestdeset dinarjev, zbirka pa 240 dinarjev), knjige iz Kurirčkove knjižnice so izšle v petnajst tisoč izvodih vsaka (cena zbirke stane 460 dinarjev, posamične knjige pa 160 oziroma 140 dinarjev.) Zbirka **Liščki** stane 760 dinarjev, posamezna knjiga pa med 230 in 300 dinarji. Naklade posameznih knjig iz te zbirke so pet in šest tisoč izvodov.

B. Ž. J.

Ob petdesetletnici Laličevega ustvarjanja

Drobci človeških resnic

»Če se zgodovina ne ponavlja popolnoma, pa se človeške neumnosti ponavljajo z dodatki.«

»Nihče od nas ni ostal tak, kakršen je bil, vsakdo je kaj sezidal – ta hišo, drugi legendo – dokler niso prišli drugi in

to razdejali. Čudno bi bilo, lahko bi temu dejali monstrum ali prekletstvo, če bi kdo ostal mladosten ali nedolžen, kot je bil nekoč.«

»Glavno orožje, opora, sta upanje in sposobnost, da udariš, četudi z zgodovina.

glavo ob zid – to pa zmorejemo samo mladi.«

(Mihailo Lalić, črnogorski pisatelj in revolucionar, je napisal devet romanov in vrsto novel, črtic in pesmi. Njegova osnovna tema je narodnoosvobodilni boj, delo pa tudi črnogorska zgodovina.

Omahnila je dirigentska roka Foltija Hartmana

V pismu, ki ga je 1946. leta poslal nekdanjim slovenskim dachaucem njihov nekdanji sotrpni, jetnik in kasnejši dunajski svetnik za kulturo ter ljudsko prosveto dr. Viktor Matejka, je zapisal: »Del vašega boja v taborišču se je izražal v negovanju vaše narodnosti, kar se je najbolj posrečilo s slovenskim pevskim zborom pod vodstvom nepozabnega prijatelja Folteja. Meni in mnogim mojim prijateljem iz Dachaua bo za vedno ostalo v spominu, kako je prepeval vaš zbor. Iz teh pesmi je odsevala narava junaškega ljudstva. Kljub vsem zoprnostim taboriščnega življenja ste se oklepali svojega zbora. Skozi pesem ste govorili in postala je vaš simbol. Z zborom ste ustvarili narodno zastavo, pod katero ste se zbrali in duhovno poživljali...«

Njegovi dachauski tovariši so iz poslanih pisma izbrali odlomek zato, ker tako jasno in s pravo besedo označuje tudi človeški lik tovariša **Foltija Hartmana**, ki je sredi boleče dachauske sivine znal s tovariši ustvariti neverjetne kulturne vrednote in je z lepo narodno ter borbena pesmijo tudi lajšal slovenskim in drugim jetnikom nji-

hovo težko usodo. Prispeval je velik delež k dviganju njihove morale. Čeprav mnogi jetniki drugih narodnosti niso razumeli slovenskih besed, jim je pesem izvajala solze v oči in iz hvaležnosti so Slovencem stiskali roke.

»In ko se danes že redki, a vendar zvesti pevski prijatelji poslavljamo od tvojega življenja, s hkrati spominjamo tvoje pripravljenosti, ko si nas, kljub boleznim, pred nekaj leti ponovno zbral, da smo lahko v drugačnih razmerah zapeli in se veselili vsega dobrega, kar nam je v življenju še preostalo. Tudi javno smo še nastopali: v Celju, v Radovljici in v Celovcu. Ko bomo prihodnje leto proslavljali štirideseto obletnico osvoboditve iz dachauskega taborišča, se bomo spominjali tvojega lika, tvoje vedrine in prijateljstva,« je tovarišu v slovo dejal **Risto Gajšek**.

Več kot tisoč ljudi iz Rože, Podjune, Zilja in iz Slovenije se je poslovalo od **Valentina Hartmanana** na škocjanskem pokopališču in tako izrazilo spoštovanje do znanega pe-vovodje in enega od stebrov slovenstva na avstrijskem Koroškem.

V spomin primorskemu junaku

Te dni mineva štirideset let od smrti velikega borca proti fašizmu, priznanega revolucionarja Ferda Kravanja-Petra Skalarja. Tiste dni je zalovala skoraj vsa Primorska.

Ferdo Kravanja se je rodil 10. avgusta 1912. leta revnim kmečkim staršem v vasi Čezsoča pri Bovcu. Že kot osnovnošolec je kazal izjemno zanimanje za učenje. Z ljubeznijo je prebiral slovenske pesnike in pisatelje, predvsem Simona Gregorčiča. Z branjem naših klasikov je začel spoznavati samega sebe kot človeka in svoj ožji rojstni kraj; vzljubil je domače gore in planine ter še mladoten postal njihov strastni obiskovalec. Spoznal je tudi vse krivice tedanjih italijanskih oblasti in fašizma, ki je iz dneva v dan bolj grozil z uničenjem slovenskega življa v zasluženi Primorski. Zato se je Ferdo Kravanja znašel med tistimi, ki so bili pripravljeni z vsemi močmi in sredstvi se upreti temu nasilju. Tako je komaj 18 let star postal aktiven član organizacije TIGR. V protest proti raznarodovalni politiki, ker so italijanske oblasti prepovedale potuk v slovenskem jeziku v vseh šolah priključenega ozemlja k Italiji po rapalski pogodbi, je Ferdo Kravanja že 1930. leta zažgal poslopje osnovne šole v rojstni vasi. Leto dni kasneje (18. 4. 1931) pa sta skupaj z vaščanom Ivanom Ivancičem, ki je bil tudi aktiven tigrovec, zažgala še poslopje šole v Bovcu, medtem ko jima poizkusa požiga šole v vasi Plužne in Logu pod Mangartom nista uspela. Italijani so Ferda Kravanja osumili požiga šol in ga za nekaj časa tudi zaprli, vendar so ga morali izpustiti zaradi pomanjkanja dokazov. Njegova pota so ga od tedaj vodila ilegalno čez državno mejo v Jugoslavijo, od koder je prenašal literaturo, razno propagandno gradivo, časopisa Svoboda in Borba, orožje in razstrelivo, vse organizirano v okviru organizacije TIGR.

Ko so ga leta 1933 vpoklicali v italijansko vojsko, se je

pozivu odzval, še prej pa je ilegalno odšel v Jugoslavijo po nasvet in navodila, kako bi najbolj koristno deloval s sabotažami v italijanski vojski. Med vračanjem so ga Italijani na meji ujeli, za nekaj časa zaprli, nato pa so ga poslali na odsluženje vojaškega roka. Vojsko je služil v Rimu, kjer je načrtoval atentat na Mussolinija. Ko je bil na dopustu, se je glede tega posvetoval z organizacijo v Jugoslaviji. Toda pri vodstvu ni našel zaželenih podpore, čeprav je bil sam pripravljen izvesti akcijo in pri tem tvegati življenje. Po vrnitvi iz vojske je s svojo aktivnostjo nadaljeval v domačem kraju, kjer je imela organizacija TIGR že močne korenine, dokler ni dokončno zapustil rojstnega kraja. Dne 21. junija 1935. leta je pobegnil čez mejo na Jesenice in se tako izognil ponovnemu vpoklicu v italijansko vojsko.

Na Jesenicah je Ferdo Kravanja svojo aktivnost celotno razširil, saj ga od tedaj dalje vodijo pota kar čez dve meji: v Italijo in sosednjo Avstrijo, kamor je potoval na sestanke z avstrijskimi somišljeniki in sodeloval v pripravah za izvedbo nekaterih sabotažnih akcij na železniški progi. Sodeloval je tudi pri pripravah za izvedbo atentata na Mussolinija v jeseni 1938. leta v Kobaridu, ki naj bi ga izvedel njegov rojak Franc Kaus.

Ferdo Kravanja je aktivno deloval tudi pri zbiranju prostovoljcev za državljansko vojsko v Španiji skupaj z Albinom Pibernikom, mlekarjem na Javorniku pri Jesenicah. Kravanja je svojo protifašistično dejavnost na Jesenicah razširil, saj je tesno sodeloval z Danilom Zelenom, ki je bil vodja jeseniškega centra organizacije TIGR za podtalno delo v Avstriji in Italiji. Ta center je z vsemi sredstvi podpiral nekatere

protifašiste na Koroškem in Primorskem pri načrtovanju in izvajanju sabotaž na železniških komunikacijah, ki vodijo skozi Avstrijo med Nemčijo in Italijo. Najpo-

Ferdo Kravanja - Peter Skalar

membnejšo vlogo je imel pri tem prav Kravanja, ki je prenašal razstrelivo čez mejo v Italijo in Avstrijo, dajal potrebna navodila za izvajanje diverzantskih akcij in širil mrežo sodelavcev. Žal pa je nemška obveščevalna služba na Koroškem kmalu prodrla med maloštevilno protifašistično organizacijo in je razstrelivo na srečanjih na Koroškem sedlu nekajkrat prešlo iz Kravanevega nahrbtnika v roke nemškemu obveščevalcem namesto diverzantom. Kljub temu je protifašistom spomladi 1940. leta le uspelo opraviti nekaj manjših diverzantskih akcij na železniški progi pri Judenburgu in na pontebški progi med Trbižem in Humm. Te akcije so bile po obsegu in škodi skromne, vendar politično tako pomembne, da so zaposlile ves policijski aparat Italije in Nemčije. Nemška policija je že v nekaj dneh ugotovila, da so v diverzantskih akcijah sodelovali tudi nekateri ubežniki iz Italije z obmejnega ob-

močja Tolmina in Bovca. Mnilo je komaj deset dni po akcijah, ko so na koordinacijskem sestanku med italijansko in nemško policijo Nemci že seznanili svoje kolege, da je pri teh diverzijah sodeloval Ferdo Kravanja. Zbrano dokazno gradivo zoper Ferda Kravanja in druge so Nemci posredovali jugoslovanski policiji, ki je že 9. junija 1940. leta razpisala tiralo za Ferda Kravanja, Antona Ivanciča in Alojza Kneza z nagrado 100.000 dinarjev tistemu, ki jih naznači oblastem. Že dva dni po razpisu tiralice je ljubljanska policija aretirala Ferda Kravanja v splošni bolnišnici v Ljubljani, kjer je bil na krajšem zdravljenju. Predala ga je sodišču s še nekaterimi njegovimi sodelavci. Obsojili so ga na štiri leta zapor. Kazen je prestajal v Zenici, od koder mu je ob razpadu stare Jugoslavije uspelo pobegniti.

Od takrat naprej je Ferdo Kravanja živel na Dolenjskem pod imenom Djuro Jovanović. Ko so Italijani zasedli Dolenjsko, se je Kravanja skupno z Danilom Zelenom in Antonom Majnikom, učiteljem iz Ribnice, umaknil iz Ribnice na Malo goro. Nastanili so se v Lovšinovi lovski koči, kjer jih je kmalu odkril bivši jugoslovanski orožnik iz Ribnice in jih izdal italijanskim karabinjerjem. Ti so zgodaj zjutraj 13. maja 1941. leta obkolili kočo.

V akciji je sodelovalo osem orožnikov in karabinjerjev, ko so obkoljene v koči pozvali k vdaji. Ti se niso odzvali pozivu, temveč so odgovorili z orožjem in pri tem huje ranili orožnika Josipa Šipona. Po polurnem obstreljevanju se je iz koče prikazal z dvignjenimi rokami Anton Majnik. Ker je bila pozornost orožnikov usmerjena v kočo, je Majnik to izrabil in pobegnil. Čez nekaj časa se je na vratih koče pojavil ves okrvavljen še Ferdo Kravanja, ki so ga orožniki prijeli. Da-

nilo Zelen je bil v spopadu smrtno ranjen in je obležal v koči. Kravanja je bil huje ranjen v čelo in v prsi.

Tako je bila prekinjena nekajletna protifašistična dejavnost treh primorskih emigrantov, protifašistov in pomembnih članov narodno-revolucionarne organizacije TIGR. Vendar ne za dolgo. Anton Majnik in Ferdo Kravanja sta se kmalu znašla v vrstah borcev za svobodo v NOV in POJ. Oboroženi spopad zgodnjega jutra 13. maja 1941. leta na Mali gori nad Ribnico na Dolenjskem sodi med prve oborožene spopade z italijanskim okupatorjem v Ljubljanski pokrajini, saj je bil sprožen komaj deset dni po njeni priključitvi h kraljevini Italije. Italijani so Ferda Kravanja huje ranjenega prepeljali v Ribnico, od tod pa v vojaško bolnišnico v Kočevje, kjer so ga zaslisevali, vendar ga niso prepoznali. Še vedno je bil obravnavan kot Djuro Jovanović, ki se je leta 1940 vrnil iz ZDA v Niš, kjer je obiskal rojstni kraj umrlih staršev in da se je po razpadu Jugoslavije nastanil v Sloveniji.

Iz Kočevja so Ferda Kravanja sredi junija premestili v ljubljansko bolnišnico, kjer je bil na zdravljenju do 6. oktobra 1942. S pomočjo aktivstov OF in bližnjega osebja je pobegnil. Še pred begom iz ljubljanske bolnišnice so italijanske oblasti avgusta 1941. leta le ugotovile njegovo pravo ime. Zato se je moral Ferdo Kravanja v Ljubljani od jeseni 1941 do spomladi 1942. leta, dokler ni okrevljal, skrivati pri ljudeh, ki so sodelovali z OF. Leta 1942 pa je s ponarejenimi dokumenti zapustil Ljubljano, odšel v partizane in se vključil v štab 3. grupe odredov na Dolenjskem. Medtem so italijanske oblasti na sodnem procesu proti Ferdu Kravani in Antonu Majniku oba obsodile v njuni odsotnosti na 28 let in 6 mesecev ječe.

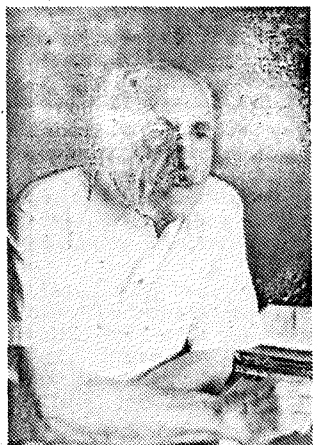
V drugi polovici leta 1942 se je narodnoosvobodilno gibanje močno razširilo tudi na Primorskem, kjer pa ni bilo dovolj v boju prekaljenih borcev. Zato je vodstvo

narodnoosvobodilnega gibanja Slovenije julija 1942. leta poslalo tja Ferda Kravanja in njegovega sovaščana Franca Čopija. Ker pa so ju italijanske oblasti že poznale in preganjale, sta že pred prihodom na Primorsko prevzela ilegalni imeni: Ferdo Kravanja je postal Peter Skalar, Franc Čopi pa Borutin. Ko sta prestopila italijansko-jugoslovansko mejo, sta krenila v Vipavsko dolino do Gornje Branice, kjer je tedaj taborela Vipavska četa, nato nadaljevala pot v spodnjo Vipavsko. Tja sta prispela ravno v času, ko so potekale priprave za formiranje Gregorčičevega bataljona. Zaradi slabega zdravja so Skalarja poslali na tolminsko okrožje, kjer ga je vključil v delo Franc Šavli-Medved, sekretar OK KPS za Tolminsko. Tam se je Skalar vključil v politično delo pri razvijanju in širjenju narodnoosvobodilnega gibanja, ustanavljanju zaupnikov po vaseh, formiranju prvih odborov OF in v pripravi za formiranje prvih partizanskih enot na Tolminskem. V Bovški dolini je že sredi avgusta 1942. leta obšel vse okoliške vasi in postavil zveze z napredno usmerjenimi domačini in že tedaj napovedal skorajšnji prihod prvih partizanov v te kraje. Ko so Italijani v roški ofenzivi avgusta 1942. leta zaplenili nekaj partizanskega arhiva, so v njem našli tudi življenjepis Ferda Kravanja in podatke o njem, da so ga poslali na Primorsko. Zato so Italijani v začetku septembra 1942. leta začeli preiskovati pri vseh sumljivih v vasi Čezsoča pri Bovcu, ker so domnevali, da se v vasi skriva Ferdo Kravanja. Sledile so aretacije in zaslisevanja vaščanov, med aretiranimi je bila tudi Ferdova mati. Po akcijah se je Skalar za nekaj časa umaknil na Kobarško, kjer je po vaseh organiziral odbore OF. Novembra 1942. leta je bil sprejet v KPS. Vključil se je v okrožni komite KPS in okrožni odbor OF. Decembra 1942. leta je formiral tudi prve celice KPS, v krajih Sužidu, Idrskem in Starem selu.

Peter Skalar se je s Šavlijem, ki je bil njegov najte-

MILENKO STRAŠEK

Mimo pasti in nešteti grebenov

Dušan Špindler

Ime Dušana Špindlerja Mariborčanom in Celjanom ni neznano, dobro pa se ga spominjajo tudi Kozjanci in Prekmurci in ne nazadnje ljudje v Medjimurju in še kje. Tako kot je njegov oče, Vekoslav Špindler, bil eden prvih »oračev«, ki so rahljali prst za porajajoče se slovensko novinarstvo, je tudi njegov sin v določenem smislu skupaj s svojimi brati stopil na podobno pot.

Revolucionarna pot Dušana Špindlerja se ni začela v predvojnem naprednem gibanju, pa tudi z narodnoosvobodilnim bojem ne. Začela

se je v - družini. Družina Špindlerjevih ni pogrešala duhovne hrane, še manj zavednosti, narodnostne vdanosti in kljubovanja nemštvi, ki je bilo v Dušanovem otroštvu močno in brezobzirno. Oče, Vekoslav Špindler, novinar in urednik celjske domovine, si je moral že zelo zgodaj sam služiti kruh s pisanjem: že kot študent je imel dva otroke.

»Rojen sem bil 1915. leta v Celju, pripoveduje Dušan Špindler v prijetnem stanovanju v Mariboru, v dnevni sobi, polni knjig in svetlobe. Ničesar ni, kar bi bilo odveč, njegov okus izdajajo slike na stenah. Urejena domačnost diha iz vseh oglov.

Starša sta kupila hišo na Dolgem polju. Oče se je ubadal s kulturno-prosvetnim delom, izdajateljsko dejavnostjo, novinarstvom, bil je vsestranski. Bilo nas je sedem otrok. Oče je zaradi svoje izdajateljske dejavnosti, ki je v celoti služila napredku in ozaveščenju slovenskega človeka, zlezal v dolgove: hišo smo prodali.

Ko sem se prvič zavedel samega sebe, sem že spoznal očetov trd, brezkompromisni boj, z nemštvom, njegovo veliko ljubezen do vsega slovenskega... nič čudnega torej, da smo se vsi otroci že v otroštvu opredelili za narodnostni boj. Fantje smo se pretepali z Nemci in nemškutarji po celjskih ulicah in na vsakem koraku poudarjali slovenstvo.

To je bila očetova zasluga. Tudi vse tisto, kar se je dogajalo z nami pozneje. Človeka oblikuje okolje. Mi smo dobesedno zrastle iz družine.

1

Očetov vpliv

Ustavimo se nekoliko ob Vekoslavju Špindlerju, za vso slovensko Štajersko zaslužnem javnem delavcu. Božidar Borko je o njem zapisal:

»Vekoslav Špindler je bil ena tistih osebnosti, ki jih ne pozabi, kdor se je tesneje stikal z njimi. Dober in plemenit človek. Znan mi je primer, ko je izpeljal v Mariboru med svojimi znanci skrivno nabiralno akcijo in seveda sem znatno prispeval, da je omogočil študije nadarjenemu mladencu, ki ga je osebno siromaštvo vrglo v obupen položaj. Duhovno in etično je prerasel okvir tedanjega malomeščanske pojmovanega liberalizma, dasi je na zunaj - kakor mnogi drugi pripadal njegovi struji, odločno odklanjajoč klerikalno usmerjenost kot njegovo najbolj stremljivo antitezo...«

Vekoslav Špindler je s svojim delom začel nekako v času, ko je bilo že slutiti krvave zublje prve svetovne vojne in apetite nemškega imperializma. Ta nasluteni pritisk so najbolj občutili prav Slovenci: prek njihovih hrbtov naj bi Nemci zgradili most na Jadran, oporniki mostu pa naj bi bili mesti Maribor in Celje.

Mladi Špindler je že zelo zgodaj spoznal ta prizadevanja pa tudi revščino slovenskega človeka, njegovo zatiranje in nemoč. V mariborski gimnaziji je napisal članek Kako nam v šolah lažejo in nas varajo. Izključili so ga. Šolo je dokončal v Celju, kamor se je tudi preselil. Pozneje se je vpisal na medicino, a jo je opustil, nato na pravo, ki se mu je zaradi pomanjkanja sredstev prav tako moral odreči. Izbral si je poklic slovenskega časnikarja, ki ga je opravljal v Celju in Mariboru in se ves predal narodnostnemu delu.

Znani celjski kulturni delavec Fedor Gradišnik je o njem zapisal:

»Sam Špindler je pri svojem političnem in ljudsko-prosvetnem delu prehodil nekajkrat podeželje med Muro in Savo in skoraj je ni bilo vasi na Spodnjem Štajerskem, kamor ne bi stopila njegova noga. S svojo sugestivno naravo, dobrodušnostjo in predvsem s silo argumentov je znal svetovati in pridobivati ljudi za svoje ideje in nazore, jih pritegovati k delu in vzgajati sistematsko za politično in kulturno delo. Zavedno je zbiral okoli sebe sposobne sodelavce in jih prepričeval, da je lahko le izobražen in kulturni narod samostojen in enakoveren drugim narodom, socialno in gospodarsko neodvisen, zavarovan pred zaslužnjem od sosednjih narodov.

In s tem notranjim ognjem, ki ni nikdar ugasnil, je ustvarjal okoli sebe svet strpnosti in demokratičnega sožitja. Bil je resničen ljudski tribun štajerskih Slovencev v najbolj kritičnih časih, ko je šlo za biti ali ne biti. Če danes gledamo nazaj na to njegovo poslanstvo, lahko mirno trdimo, da nista majhen delež in ne majhna zasluga Vekoslava Špindlerja, da je Spodnja Štajerska pripadla k Jugoslaviji.

Življenju naproti

Ob takšnem očetu se ni bilo težko odločiti, pripoveduje Dušan Špindler. Življenjska pot je bila neopazno začrtana, pravila igre znana že vnaprej.

Družina je ostala v Celju do 1922. leta, ko so se preselili v Maribor, kjer je oče prevzel uredništvo časnika Tabor, poznejšega večernika Jutro. Še vedno je organiziral ljudske knjižnice in bralna društva po podeželju in se veliko ukvarjal z otroki - zanje je bil nesporna avtoriteta, kažiopot.

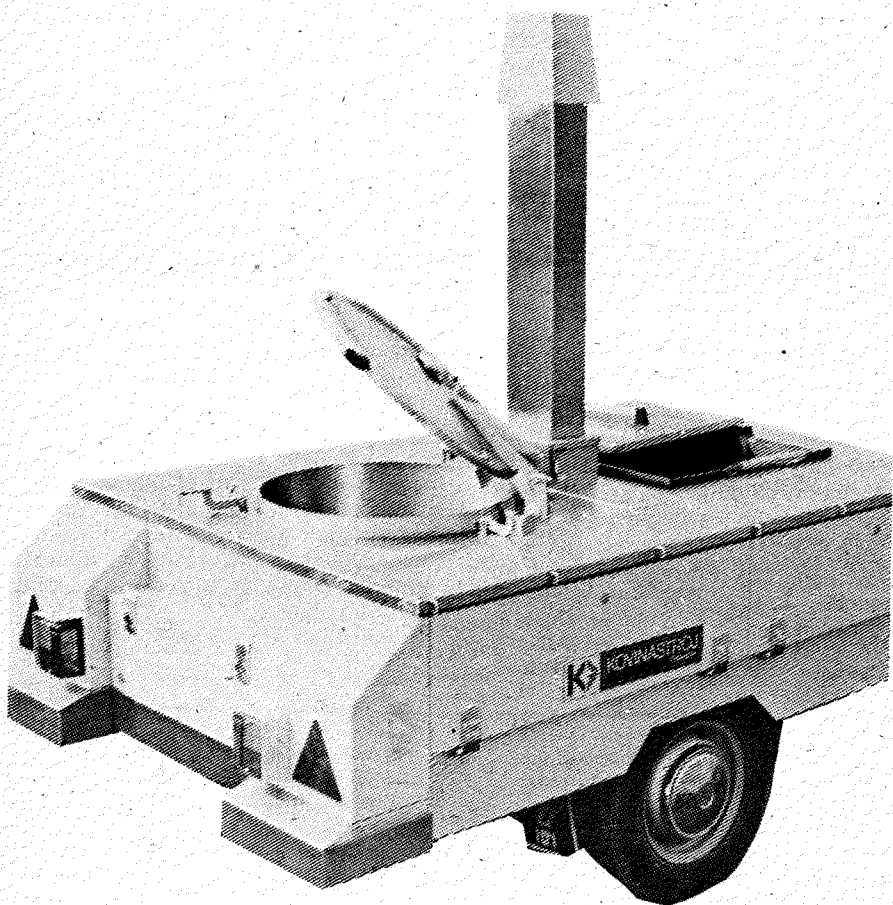
tovarna gostinske opreme, 61290 Grosuplje, Adamičeva 36, tel.
(061) 771-411, telex 31-552 yu kogro

MOBILNA KUHNJA

MK – 100

MK – 200

MK – 300

Za kuhanje hrane na prostem
na trdo gorivo (drva, premog)
ali plin iz jeklenk

● MK – 100 PLIN IZ
JEKLENK

● MK – 200
KOMBINIRANO, TRDO
GORIVO ALI PLIN IZ
JEKLENK

● MK – 300 TRDO
GORIVO

diemon®

DIETIČNI IZDELEK

Majhne energijske vrednosti, vsebuje biološko visoko vredne sestavine hrane.

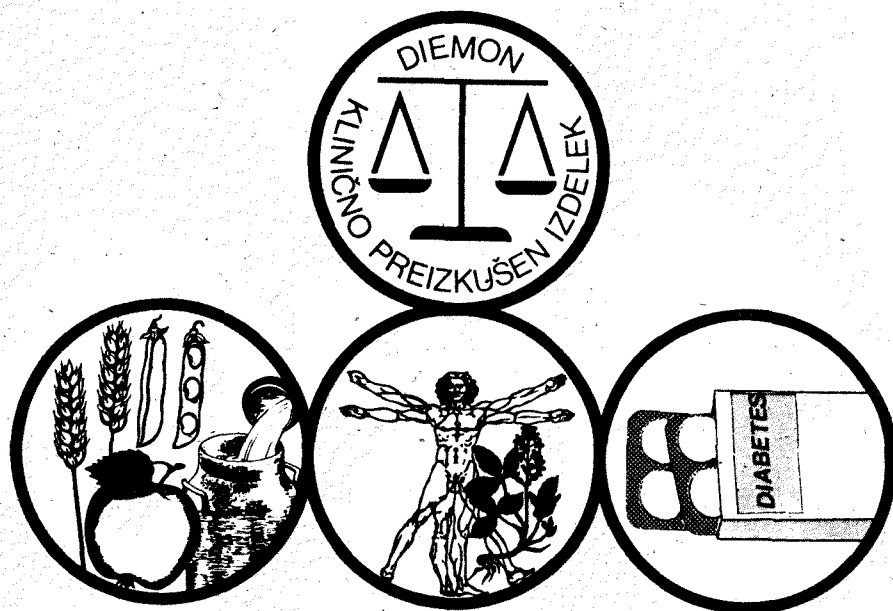
Definirana in uravnotežena hrana, primerna za vse oblike sladkorne bolezni, zlasti za:

- Diabetike s preveliko telesno težo in
- Diabetike z aterosklerotičnimi spremembami v žilah in z motnjami v krvnem obtoku.

KOMU JE NAMENJEN DIEMON?

DIEMON je vsestranska hrana, ki vsakemu diabetiku močno olajša dieto. Pet obrokov DIEMONA v glavnem zadošča za dnevne potrebe diabetika, kar zadeva hranljive, gradbene in regulirajoče snovi. DIEMON v tej količini ne daje diabetiku edino zadostne energije. Energijo mora odrasel rejni diabetik dobiti iz svojih zalog maščobe. Tako tak diabetik poleg normalizacije telesne teže tudi pridobi upe, da bo močno izboljšal svoje presnovno stanje.

Optimalno zdravljenje sladkorne bolezni

Hrana Diemon.

mišična dejavnost,

zdravila

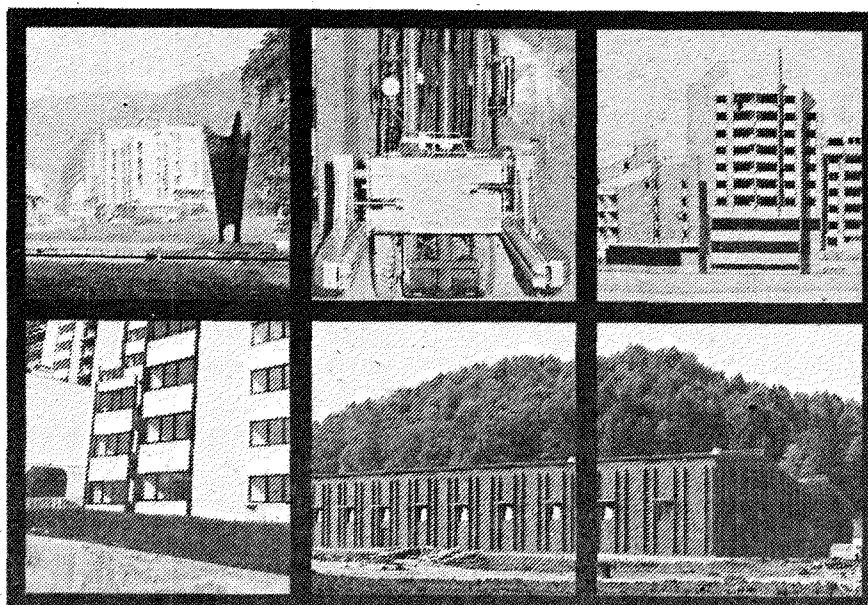

SOZO GRADBENO INDUSTRIJSKI KOMBINAT ZASAVJE, o. sol. o.

DO SPLOŠNA GRADBENA DEJAVNOST
BETON n. sol. o.

Zagorje ob Savi, Cesta 20. julija 2 c

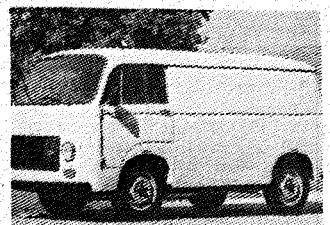
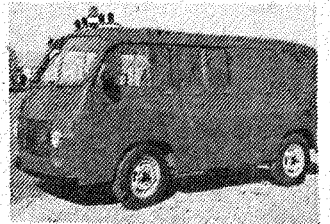
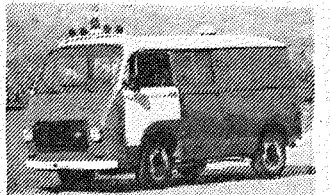
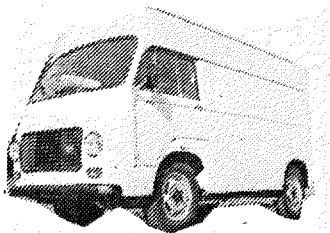
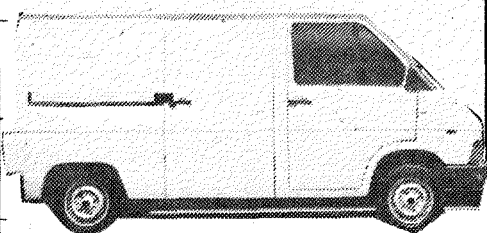
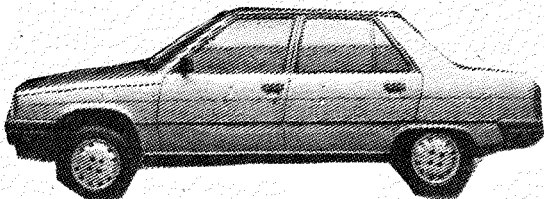
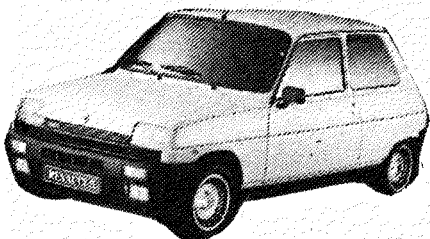
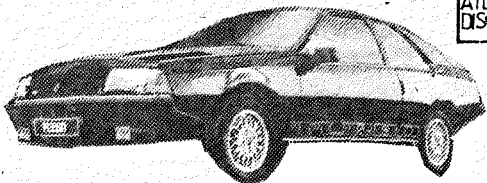
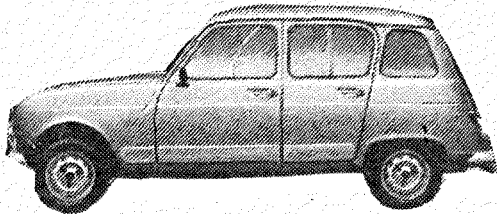
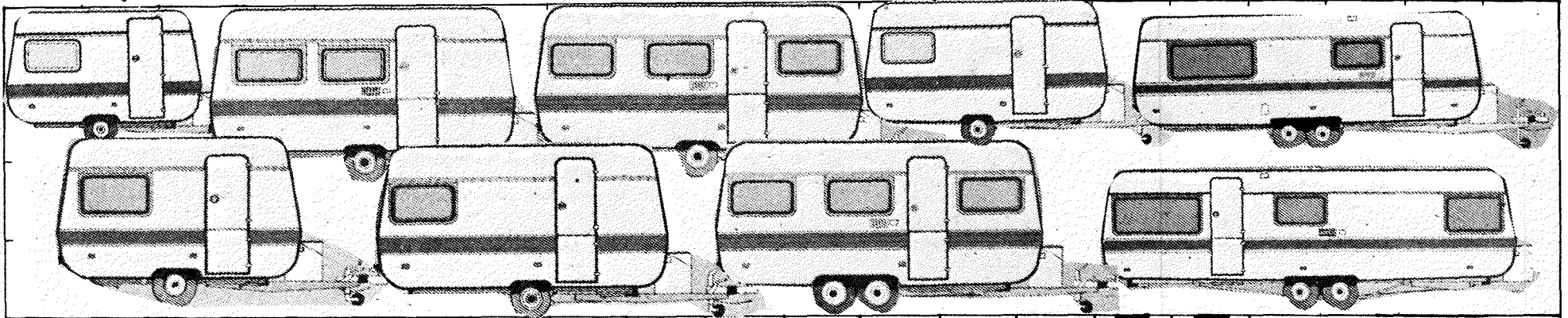
NAGRADNA KRIŽANKA

IMV

Novo mesto

Razpis nagradne križanke

Tokrat vam je nagradno križanko pripravila tovarna IMV iz Novega mesta. Pravilne rešitve pošljite do 2. novembra 1984 na naslov Uredništvo TV-15 Naš tovariš, Miklošičeva 28, Ljubljana. Na spodnji levi rob pripišite IMV. Tri reševalce čakajo knjižne nagrade iz programa založbe Borec.

	SLOV. UM. ZGODOVIN.	UJEVIĆ	RZEVO ZGANJE	NOVOZEL. OTOK		PRIPADNIK GERM.NAR.	PROTAKTINIJ		
SOCIALNI POLOŽAJ					BOKSAR. DRŽA		IGRALNA KARTA		
SLOVENS. TELOVADEC					OSJE GNEZDO				
					LASTNINA				
							SUMER. BOG. ZEMLJE		
							VRSTA GOSTISČA		
		VRSTA EKS. PTICE PEV.				IZUMRLA VRSTA NOJIA			
		FIGURA PRI SAHU				EDEN OD ČUTOV			
			VRSTA ZELATINE	DEL POHIŠTVA ZDRAVILNA RASTLINA					ČEBELJA TVORBA
IT. SLIKAR	VNETJE ML. ŽLEZ								
					GORA V KARAVANK. DOKAZ. OD SOT. S KRAJA ZLOČ.				
						LETENJE			
						FIGURA PRI ČETVORKI			
		VRSTA STIK. NAPRAVE					ŠPAN. M. IME	STOJEČ. POSL. NA TV	
		STRUNA							
			DOBESEDNA NAVEDBA						ŽARO TUSAR
			DEL GLAVE						
				VRSTA ZID. PREVLEKE					
				KRADJIVEC					
	FR. KOMIK					PRITOK DONAVE			
	DEL VLAKA					NAVEDBE			
VRSTA DREVEŠA					DEL POSODE				DELO DOSTOJEVS
TUJA ZNAM. OPT. NAPRAV					ŽOLCA				
					PREBIVALEC OT. DRŽAVE				
			BANČNI PREDAL	JAPONSKI POLITIK BOKSAR MUHAMED				SOLMIZAC. ZLOG	
		ABRAHAM. ŽENA						DRSENJE	
		MAKARSKA					PRODUKT GORENJA		
							GALIJ		
						PROSTOR. ZA POKOP			
						MESTO V ITALIJI			

NAGRADNI KUPON

IME: _____

PRIIMEK: *Agave*

NASLOV: *22*

PLANICA NAD FRAMOM

Plošče na požganih
domačijah

Ob štirideseti obletnici ustanovitve enot in požiga Planice so pripravili prísrečno jubilejno slovesnost. Tudi slabo vreme ni moglo pokvariti pravega partizanskega razpoloženja. Na planici pri Lovskem domu (bivša šola) so odkrili spominsko ploščo: okrajnemu odboru OF, kurirski postaji TV 13 S, vojaški kurirski postaji 1/2 in obveščevalnemu centru Pohorje. Poleg tega so že ali pa še bodo označili tudi vse požgane partizanske domačije na Planici.

Ob tej priložnosti so izdali priložnostno spominsko brošuro, s kratkimi povzetki, ki se nanašajo na framsko območje v boju in v revoluciji 1941-1945. Med prispevki posebno izstopa pismo političnih delavcev s prve konference okrajnega odbora Fram-Pragersko, ki so ga poslali tovarišu Titu 22. septembra 1944. V njem poleg toplih pozdravov tudi prisegajo, da bodo stali na njegovi strani, in če bo treba tudi žrtvovali svoja življenja za dosego cilja, ki ga nalaga Osvobodilna fronta.

Pravzaprav so občani krajevne skupnosti Fram svoj krajevni praznik proslavili z enotenskimi števili in raznovrstnimi športnimi srečanji, tekmovanji in drugimi prireditvami. Pri tem so vključili tudi šolsko mladino, ki je obiskala vse požgane partizanske domačije.

Organizator letošnje štiridesete obletnice sta bila koordinacijski odbor za ohranjanje revolucionarnih izročil NOB pri krajevni konferenci SZDL in krajevni odbor ZZB NOV Fram. Pri tem so jih podprli občinska konferenca SZDL Maribor-Tezno, delovni kolektivi, društva in organizacije, ki so jim pomagali s finančne strani.

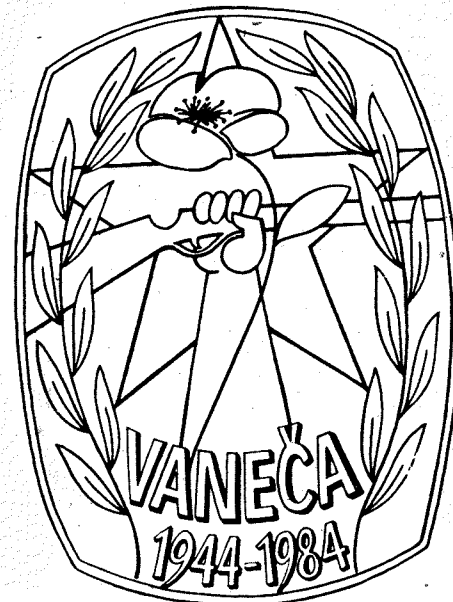
DRAGO MIKLAVEC

MURSKA SOBOTA

40 let bitke na Vaneči

Murskosoboška občina praznuje 17. oktobra. Osrednja letošnja slavnost bo v soboto, 20. oktobra 1984, ob 10. uri na Vaneči, kjer bo član predsedstva CK ZKJ Milan Kučan odkril spomenik NOB na kraju bitke pred 40. leti ter nov Dom borcev in mladine murskosoboške občine.

Dom borcev in mladine na Vaneči je v dobrih petih mesecih zgradilo gradbeno podjetje Temelj iz Cankove. Njegova vrednost bi naj znašala okrog 10 milijonov dinarjev. Sredstva za gradnjo doma so zbrali prostovoljno (prispevki borcev in invalidov, občanov v krajevnih skupnostih, delavcev v združenem delu, zasebnih obrtnikov, razne organizacije in društva), nekaj v materialu so prispevale različne delovne orga-

nizacije, nekaj sredstev iz sisov in kreditov ter mladina in borci s prostovoljnim delom pri urejanju ceste in izkopih jarkov za vodovod.

Kirbiševa domačija, kjer je bila pred 40. leti bitka med skupino partizanov Daneta Šumenjaka-Mirana, z okupatorjevimi vojniki že delno razpada in tako je sedaj v njeni neposredni bližini zgrajen v spomin na bitko dom borcev in mladine, v njem pa bo urejena spominska soba, ki bo obiskovalce opominjala na revolucionarne dni v letih 1941-1945 v Prekmurju. Pred domom bo spomenik bitki na Vaneči, katerega avtor je prof. Vlado Sagadin iz Murske Sobotne.

Že dan pred sobotno slovesnostjo bo pohod mladine ter prostovoljcev enot teritorialne obrambe in milice po partizanskih poteh, ki se bo končal pri spomeniku na Vaneči v soboto dopoldne, na slovesnosti pa bodo podeljene spominske plakete svojim padlim in preživelim borcem bitke na Vaneči.

FILIP MATKO

RAKITOVEC

Veliko so žrtvovali za
svobodo

Druga oktobra je minilo 41 let od množične ofenzive sovražnika v Istri, ki ni prizanesla niti vasi Rakitovec v občini Sežana. Nemci so tu

tedaj pobili skupaj 21 nedolžnih ljudi – domačinov in iz drugih krajev.

V spomin na ta dan so v soboto, 6. oktobra, v Rakitovcu odkrili spominsko obeležje 21 talcem in tistim, ki so padli v NOB.

Na slovesnosti ob odkritju je številnim domačinom, nekdanjim borcem in aktivistom OF govoril Ivan Rožac. Poudaril je, da so ti ljudje veliko žrtvovali za svobodo. Dolga leta je bilo podeželje zapostavljeno, zato se je tudi veliko ljudi izselilo. Šele zadnjih nekaj let si razvoj nekoliko hitreje, čeprav vse prepočasi, utirja pot tudi v te kraje. Zaradi ozkih gri na nekaj odsekih pa še ni avtobusne zveze, prav tako še ni vodovoda, telefona, ki bi ga tako odročni kraji še kako potrebovali. Letos so usposobili za večja vozila gorsko pot. Ta trkilometrski odcep ima za kraj velik pomen, saj so tu često gozdni požari, ki jih doslej niso mogli gasiti z gasilnimi

Anton Žigante odkriva spomenik

vozili. Na tem odcepu so občani delali 1050 ur prostovoljno. Za samo gradnjo spomenika pa so delali 450 ur.

V imenu odbora aktivistov za bivši okraj Brkini in Bazovica in v imenu občine Sežana je na proslavi govoril Franc Zrnc. Spominsko obeležje je v imenu borcev odkril Anton Žigante. Delegacija borcev je položila vence k spomeniku, ki ga je v imenu mladincev prevzel v varstvo Vlado Rožac. Nato sta Emil Škrli in Anton Rožac podelila spominske značke aktivistom OF 1941-45. Lep kulturni program so pripravili šolarji iz Rakitovca, ob koncu proslave pa je bilo tovariško srečanje.

MARJAN MIKLAVČIČ

RAZBOR

Spoštovanje do NOB

Oktobra 1944 se je v Razborju bojevala Tomšičeva brigada. Vsako leto se domačini spomnijo tega boja z mnogo močnejšim sovražnikom. Na srečo je bila megla, in so nemški topovi, ki so obstreljevali partizanske položaje ves dan, precej zgrešili. Proti večeru so se morali tomšičevci umakniti na Upeško goro. Več poslopij je v tem boju pogorelo, tudi Lipševa domačija. Zelo je znan tudi bunker pri Vernešku, ilegalno Staremu, kjer je bil nekaj časa komite. Tudi Šlandrova Mica je bila v njem. To partizansko skrivališče radi obiskujejo mladi in stari. Eni obujajo spomine, drugi pa se ne morejo načuditi, v kakšnih skromnih razmerah se je rojevala svoboda. Prav z obiski takih krajev pa se rojeva tudi spoštovanje do NOB.

ADOLF ANKON

LJUBLJANA VIČ

Brez vode je težko
gasiti

Oktobar je tudi mesec požarne varnosti. To je tudi priložnost za številne gasilske enote pa tudi ekipe civilnih zaščit, da z vajami preizkusijo svoje znanje.

Minulo soboto je bila ena takšnih vaj v krajevni skupnosti Tomišelj v viški občini. V vaji je sodelovalo 10 gasilskih društev: Ig, Iška vas, Kot-Staje, Vrbljenje-Strahomer, Tomišelj,

Brest, Iška Loka, Golo, Skrinje in Želimlje, dobro pa so se odrezale tudi članice, ki so za nedavno končano gasilsko vajo prejele pokal kot najboljša desetica.

Poveljnik Lojze Cotman je potožil, da jim je že na začetku zmanjkalo vode. Del krivde za takšno stanje nosita tudi ljubljanski vodovod, ki črpa na tem območju podtalnico, in pa občinska gasilska zveza Vič-Rudnik. Kako bi bilo, če bi v KS Tomišelj zares začelo gorjeti? Gasilci bodo kljub svoji usposobljenosti brez vode nemočni. Za nakup cistern ni denarja, do prihoda gasilske brigade pa je lahko že prepozno.

Jože Čurin

Vabila

Partizanski novinarji, dobimo
se v Beli krajini

Ob 40-letnici ustanovitve Društva novinarjev Slovenije in 1. novinarske konference vabimo vse člane aktivna partizanskih novinarjev DNS ter udeležence 1. in 2. tečaja propagandistov in vojnih dopisnikov (Semič, Ručetna vas) na srečanje v Beli krajini, ki bo 20. oktobra 1984.

Ob tej priložnosti bomo odkrili spominsko ploščo v Semiču ob 10. uri, v Ručetni vasi ob 11. uri, v hišah, v katerih sta delovala oba tečaja. Ob 12. uri bomo odkrili spominsko ploščo na hiši Pod smreko v Črnomlju, kjer so delovala uredništva osrednjih glasil našega narodnoosvobodilnega boja.

V veliki sejni dvorani občinske skupščine v Črnomlju pa bo po odkritju občni zbor našega aktivna. Avtobus v Belo krajino bo odpeljal iz Ljubljane ob 8.30 s Trga osvoboditve. Ker še vedno nimamo popolnega seznama in ne naslovov vseh partizanskih novinarjev, vojnih dopisnikov in tečajnikov, naj velja ta objava tudi za vse tiste, ki morda vabil ne bi dobili.

Na svidenje, tovariši, v Beli krajini!
Odbor aktivna
partizanskih novinarjev DNS

V juniju letos je minilo 40 let, odkar je bila v vasi Ambrus v Suhi krajini ustanovljena Podoficirska šola 7. korpusa NOV in POJ. Da bi ohranili spomin na ta dogodek, bomo na poslopju podružnične šole v Ambrusu, v kateri je podoficirska šola dalj časa delovala, odkrili spominsko ploščo. Odkritje bo v soboto, 20. oktobra 1984, ob 15.30 in bo povezano s praznovanjem občinskega praznika gro-supeljske občine. Slavnostni govornik bo prvi komisar podoficirske šole general Lojze Gabrovec.

Na proslavo vabimo zlasti vse nekdanje starešine, predavatelje, tečajnike in druge borce podoficirske šole 7. korpusa, prav tako pa tudi starešine, predavatelje, tečajnike in borce vseh drugih vojaških šol NOV in PO Slovenije.

Skupnost vojaškega šolstva
NOV in POS

Odbor skupnosti borcev goriškega vojnega področja vabi na 5. redni zbor skupnosti borcev, ki bo v soboto, 20. oktobra 1984, ob 10. uri dopoldan v dvorani kulturnega doma v Bukovici pri Volčji dragi, občina Nova Gorica.

Na zboru bomo govorili in sklepali o delu organov skupnosti borcev za minulo mandatno dobo 1982-84 in sprejemali program dela za prihodnjo mandatno dobo 1984-86 ter izvolili nove organe skupnosti. Na zboru bomo s krajšim kulturnim programom počastili 40. obletnico ustanovitve komande goriškega vojnega področja in njenih enot – komand mest. Po zboru bo tovariško srečanje. Vse nekdanje borci prosimo, naj se zboru udeležijo v čim večjem številu.

Na zbornem mestu v Bukovici je možno priti z vlakom ali avtobusi od povsod do postaje Volčja draga. Odbor bo poskrbel na železniški in avtobusni postaji za prevoz z avtomobilom do dvorane v Bukovici.

Odbor Skupnosti borcev
gorijskega vojnega področja

Občinski odbor Zveze združenj borcev NOV občine Hrastnik vabi vse svoje člane, delovne ljudi in občane Hrastnika, naj se udeležijo žalne slovesnosti v počastitev dneva mrtvih v sredo, 31. oktobra 1984, ob 16. uri pred osrednjim spomenikom v Hrastniku.

Na Dolu pri Hrastniku pa bo žalna slovesnost prav tako 31. 10. 1984 ob 15. uri pred spomenikom padlim v NOB.

Vabimo na proslavo krajevnega praznika krajevnih skupnosti Ziri, 40-letnice ustanovitve naše enote in zbora skupnosti borcev bataljona.

Proslava bo v nedeljo, 21. 10. 1984, ob 10. uri v Zadrnužnem domu v Zireh. Zbirališče bo ob 9. uri pri Županu v Dobravi. Skupščina krajevnih skupnosti bo bataljonu podelila domicil.

Po proslavi bo pri Županu zbor borcev, na katerem bodo podelili spominske in jubilejne listine vsem preživelim borcem. Tam bo tudi skupno kosilo. Vse borce prosimo, naj se proslave zanesljivo udeležijo.

Za tiste, ki se imajo namen v Ziri pripeljati z javnimi prevoznimi sredstvi, sporočamo vozni red: iz Ljubljane odpelje avtobus ob 7.15; iz Žirov odpelje avtobus v Ljubljano ob 19.15.

Odbor borcev Jurišnega bataljona 31. divizije NOV

Zveza društev veterinarjev in veterinarskih tehnikov SR Slovenije vabi na izredno zasedanje skupščine, ki bo 20. oktobra 1984 ob 10. uri v Ljubljani v Domu JLA na Trgu OF 13.

Na tej skupščini bodo izročili priznanja ob 40-letnici SNOS in ob 40-letnici ustanovitve veterinarske službe v NOB, nato bo kulturni program in tovariško srečanje.

Hkrati bo na VTOZD za veterinarstvo na Gerbičevi 40 razstava partizanskih grafik Iveta Šubica ter razstava dokumentov o veterinarski službi v NOB ter razstava sodobne vojaške veterinarske opreme.

Vabljeni so tudi vsi tisti veterinarski delavci iz NOB, ki se nam doslej niso prijavili!

Pripravljalni odbor

Vabimo vse borce goriške sekcije domicilnega odbora BBO, naj se v čim večjem številu udeležijo proslave v čast 40-letnice pohoda enot 30. divizije v Beneško Slovenijo. Proslava bo 21. oktobra 1984 ob 11. uri ob glavni cesti Solkan-Kanal pod vasjo Morskno.

Odbor goriške sekcije BBO

Odbor skupnosti borcev 30. divizije vabi vse borce in borke 30. divizije, BBO, ITO in kobarškega vojnega področja ter vse druge borce enot 9. korpusa naj se udeležijo proslave v čast 40-letnice pohoda enot 30. divizije v Beneško Slovenijo.

Proslava bo 21. oktobra z začetkom odkritja spominskega obeležja 30. diviziji ob 11. uri ob glavni cesti Solkan-Kanal pod vasjo Morskno. Borci se bodo zbrali pri vasi Morskno, 200 metrov nad spominskim obeležjem, ter ob 10.50 na čelu s prapori enot divizije in ZZB NOV, godbo na pihala in harmonikarjem krenili v spominskemu obeležju. Pri odkritju bo govoril narodni heroj Albert Jakopič-Kajtimir, komandant 30. divizije na pohodu v Beneško Slovenijo.

Po odkritju spominskega obeležja 30. diviziji bodo vsi navzoči na čelu s prapori, pevci in godbo odšli na slavnostni prostor v Kanalu pred Osnovno šolo Kanal, kjer bo osrednja proslava. Slavnosti govornik bo Miha Ravnik, sekretar CK ZKS. Po programu bo tovariško srečanje. Posebnega prevoza ne bo, le iz Nove Gorice pa do Kanala in nazaj bo okrepljen avtobusni prevoz.

Odbor skupnosti borcev
30. divizije 9. korpusa

Obvestilo

Po sklepu KO ZZB NOV Podnart bo spominska svečanost na Ovsish pri spomeniku padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja v sredo, 31. 10. ob 16. uri. V kulturnem programu bodo sodelovali moški komorni pevski zbor DPD Svoboda Podnart, pionirji pionirskega odreda Alojz Rakovec in slavnostna govornica predsednica OO ZSMS Podnart Nataša Cvenkelj.

Ciril Rozman

Poizvedba

Bralce prosim, če kdorkoli kaj ve o Antonu Blašku, rojenem 1922. leta na Predmeji. Vpoklican je bil v italijansko vojsko marca 1942. leta v 7. polk inženircev v Firencih. Istega leta je bil poslan na fronto v SZ, odkoder se ni več vrnil. Po pripovedovanju tovarišev, ki so bili skupaj v SZ, je bil prostovoljec v brigadi Jugoslovancev, ki so sodelovali v bojih za osvoboditev Beograda. Vse, ki so ga poznali in bi o njem vedeli kaj več povedati, naj se oglasijo na naslov: Edvard Blaško, Predmeja 116, 65270 Ajdovščina.

Zahvala

Odbor skupnosti borcev 31. divizije se zahvaljuje vsem, ki so sodelovali v organiziranju in izvedbi prvega spominskega pohoda od 21. do 23. 9. 1984. ob 40. obletnici prenosa ranjencev s Primorske in Gorenjske na Notranjsko. Zahvaljujemo se pohodnikom, mladincem, študentom, pripadnikom TO in vojakom ter komandantu pohodne enote inž. Petru Polancu. Posebej veliko so pispevali pri pripravi in izvedbi pohoda Ciril Kumar, Srečko Tušar, Aldo Trnovec, Slavka Miklavčič, dr. Pavla Lah, dr. Dušan Možina, dr. Marjan Koršič, dr. Valentin Valenti in Anton Prebil.

Zahvaljujemo se tudi prebivalcem in družbenopolitičnim organizacijam na Jagrščah, Vojskem in okolici, ki so pohodno enoto sprejeli nadvse prísrečno in gostoljubno.

Odbor prav tako daje vse priznanje in zahvalo inž. arh. Simčiču za nesebičen prispevek pri izdelavi spomenika na Mačkovicu ter inž. Darku Saracu in garniziji JLA Postojna pri postavitvi spomenika kakor tudi skupščini občine in družbenopolitičnim organizacijam občine Postojna za izredno sklepno slovesnost 23. 9. 1984.

Prav tako se zahvaljujemo pokroviteljem: Komiteju za zdravstvo IS skupščine SR, DO Krka Novo mesto, Lek Ljubljana in IBI Kranj, ki so to akcijo in proslavo vsestransko podprli.

Odbor skupnosti borcev 31. divizije

Ljubo Lupi

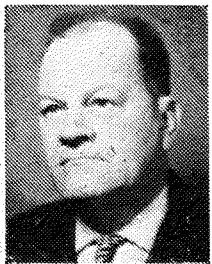
Avgusta je umrl Ljubo Lupi. Rodil se je 1921. leta v Starem gradu pri Splitu. V NOV je stopil 1942. leta. Najprej je delal v svojem rojstnem kraju, potem pa je bil bореc 10. brigade, 20. divizije, 16. divizije in 19. divizije. Bil je trikrat odlikovan.

Terezija Merc

Julija je v Poljčanah umrla Terezija Merc, rojena 1912. leta v Cikovcih. Od 1944. leta je bila aktivna borka-kuharka v enotah 4. operativne cone. Bila je odlikovana.

Karl Lorenčak

V Poljčanah je umrl Karl Lorenčak, rojen 1921. leta. Od septembra 1944. je bil kurir na TVD S-2 postaji Sladka gora. Odlikovan je bil z redom za narod 3. stopnje.

Stanko Audič

V Celju smo se avgusta poslovili od Stanka Audiča, rojenega 1912. leta v Zalcu. Odpeljan je bil na prisilno delo v Nemčijo. Povezal se je z NOV in julija 1944. leta odšel med partizane v 11. brigado Miloša Zidanskega. Odlikovan je bil z redom za hrabrost.

Ivan Grdin

V Kostanjevici na Krki smo se junija poslovili od Ivana Grdina. Rodil se je 1920. leta v vasi Sodevci. Spomladi 1942. leta se je vključil v Kočevski odred in Cankarjevo brigado. Kasneje je bil v Lički diviziji prekomorskih brigad. Imel je čin kapetana.

Leopold Vičič

V Zagorju smo se julija poslovili od Leopolda Vičiča, rojenega 1904. leta. V NOB se je aktivno vključil 1944. leta. V decembrski ofenzivi je bil ujet in zaprt v Ljubljani, Begunjah in v Salzburgu.

Silvester Sadovnik-Silvo

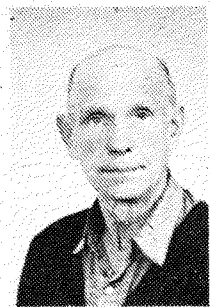
Avgusta smo se na Prevaljah poslovili od Silvestra Sadovnika-Silva. Rodil se je 1919. leta v Koprivni pri Črni. Od pomladi 1943. leta je organizirano delal za NOG. Maja 1944. leta je odšel med borce NOV Koroškega odreda. Bil je kurir in komandir kurirske postaje B-12. Bil je odlikovan.

Ivan Premrl

Julija smo se poslovili od Ivana Premrla, rojenega 1913. leta v Orehovici. Bil je bореc Gradnikove brigade in član NZ. Za svoje delo je bil odlikovan.

Jakob Colja

V Trzinu smo se julija poslovili od 89-letnega Jakoba Colje. Za NOG je začel delati 1942. leta. Prevažal je hrano, obleko, in zaupno pošto iz Trzica v Jelendol ter naprej v gozdove. Novembra 1944. leta je postal član OF.

Edi Furlan

Maja smo se poslovili od Edija Furlana iz Gabrovelj. Rodil se je 1923. leta v Brestanici pri Krškem. Leta 1942 je bil nasilno mobiliziran v nemško vojsko, od koder je pobegnil in 1944. leta vstopil v Lackov odred.

Andrej Jereb

Od Andreja Jereba, rojenega 1905. leta v Zavrčah, smo se aprila poslovili na pokopališču Dobračeva pri Zireh. Leta 1930 je odšel v Francijo, kjer je delal v rudniku. Takoj se je vključil v napredno delavsko gibanje. Sodeloval je v delavskih stavkah. Ob izbruhu državljanske vojne v Španiji je sodeloval pri organiziranju prostovoljcev in pri zbiranju pomoči in prispevkov za španske borce. Ob zasedbi Francije 1940. leta se je med prvimi vključil v protifašistično gibanje in bil član »podzemelske armade«. Leta 1944. je bil sprejet v PKF in je opravljal odgovorne dolžnosti v vodstvih odporniškega gibanja v Franciji. Leta 1946 se je vrnil v domovino in se vključil v aktivistično delo. Opravljal je odgovorne funkcije v družbenopolitičnih organizacijah. Bil je odlikovan in prejel je več priznanj.

Marija Marec

Septembra smo se v Smarju pri Sentiernu poslovili od 88-letne partizanske mame iz Mihovega pod Gornjancij. Imela je 9 otrok. Z možem sta svojo domačijo 1941. leta spremenila partizanom v pravi dom. Sin France in hči Marija sta bila aktivna borce NOV, vsi otroci pa so bili partizanski obveščevalci in kurirji ter aktivisti OF. Bila je res prava partizanska mama ne le svojim otrokom in domačim partizanom, ampak tudi vsem borcem NOV, ki so se oglašali pri njej.

Ivan Kocjančič

V Trzinu smo se junija poslovili od Ivana Kocjančiča. Rodil se je 1909. leta v Jaršah. Leta 1943 je bil aktivist OF in naslednje leto je vstopil med borce Kokoškega odreda. Bil je kurir vojaške štafetne linije ter je vzdrževal zvezo med Kokoškim in Koroškim odredom. Prejel je odlikovanje in več priznanj.

Vlado Mudronja

Na ljubljanskih Zalah smo se avgusta poslovili od Vlada Mudronja, rojenega pred 72. leti na Reki. Do okupacije je živel v Sibeniku. Takoj po okupaciji 1941. leta je aktivno sodeloval, za kar je bil zaprt. Med partizane je odšel 1943. leta in se bojeval v raznih enotah 19. dalmatinske divizije do sklepne operacije za Trst. Pri Kninu je bil ranjen. Kot oficir je ostal v JLA do svoje upokojitve. Bil je večkrat odlikovan.

Anica Volavšek

V Poljčanah smo se poslovili od Anice Volavšek, rojene Dajčman 1908. leta. Od 1942 je bila internirana v taborišče Auschwitz.

Ferličeva mama

V Trzinu smo se avgusta poslovili od Ferličeve mame, rojene 1903. leta. Za borce NOV in njihove nepreskrbljene otroke je sredi 1943. leta začela strojno plesti nogavice in drugo obleko.

Vinko Jezernik

V Rupah pri Šmartnem je umrl kmet Vinko Jezernik, rojen 1912. leta. Med NOB je aktivno delal kot kurir in obveščevalec na terenu Strmec-Jezerce-Rupe-Zavrh.

Marija Covnik

Marija Covnik se je rodila pred 79. leti v Zagorju ob Savi. Leta 1942 se je povezala z revirskimi aktivisti na območju Trbovelj in Zagorja, kjer je aktivno delala vse do 1944. leta, ko je vstopila v NOB. Za aktivno delo v NOB in po vojni je bila dvakrat odlikovana, prejela pa je tudi številna priznanja.

Jože Sevnčnikar

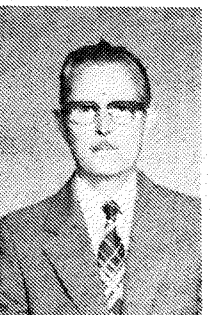
Junija je umrl Jože Sevnčnikar iz Kasaz pri Petrovčah. Rodil se je 1911. leta v Dobriši vasi v Savinjski dolini. Bil je predvojni revolucionar – član KP Slovenije. Sodeloval je v Društvu kmečkih fantov in deklet ter v Svobodi. Takratna policija ga je preganjala in bil je zaprt v različnih taboriščih. Med drugo svetovno vojno je bil v kazenskem taborišču. Leta 1943 mu je uspelo pobegniti. Na Pohorju se je priključil Lackovemu odredu. Bil je večkrat odlikovan.

Antonija Zrimšek

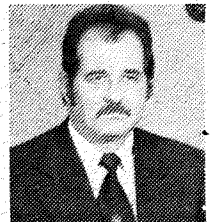
Po hudi bolezni je umrla članica ZB in aktivna sodelavka NOB Antonija Zrimšek. Rodila se je 1926. leta na Lavrici. Od nje smo se poslovili avgusta na Brezovici.

Franc Semernik

Na Črni na Koroškem smo se pred letom poslovili od Franc Semernika, upokojenega rudarja, in borce Bračičeve brigade.

Venčeslav Doles

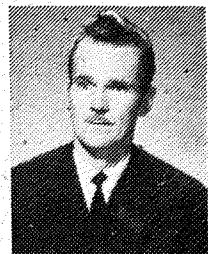
Rodil se je 1910. leta v Landolu pri Postojni. Leta 1940 je bil prisilno mobiliziran v italijansko vojsko v južno Italijo. Naslednje leto se je vrnil domov zaradi poškodovane noge, vendar za kratek čas. Ponovno so ga odpeljali v kazenski bataljon na Sardinijo.

Vido Javornik

Na Rudniku pri Ljubljani smo se maja poslovili od Vida Javornika, rojenega 1923. leta v Ljubljani. V NOV je začel delati 1942. leta, za kar je bil obsojen na dosmrtno ječo. Zaprt je bil v Koprni in odpeljan v Aleksandrijo. V začetku 1944. leta je prišel v Dachau in Schöenberg.

Milan Podlogar

Rodil se je 1926. leta v vasi Selnik. Osnovno šolo je obiskoval na Golem. Še otrok se je 1941. leta vključil v NOB. Bil je nastrašen vojak, član SKOJ, KP, mitraljezec, kurir in komandir pomembnih partizanskih zvez. Bil je hraber bореc v sestavi prve partizanske letelice patrulje, prvega partizanskega proletarskega bataljona Tone Tomšič, brigade Ljuba Serčerja in Toneta Tomšiča ter kurir TV 1 a, 10 a. Milan je bil nosilec partizanske spomenice 1941, imel je čin majorja ter številna vojaška in civilna odlikovanja. Od njega smo se poslovili septembra na pokopališču na Golem.

Milan Obradović

Septembra smo se v Postojni poslovili od Milana Obradovića. Rodil se je v Prijedoru 1927. leta. Kot 15-letni se je priključil NOV. Imel je čin nižjega oficirja ter bil dvakrat odlikovan.

Franc Ješelnik

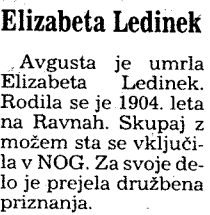
Rodil se je 1913. leta v Starem kotu pri Dragi. Zaradi sodelovanja z NOG je bil 1942. leta aretiran v Treviso. Po kapitulaciji Italije se je vrnil in se takoj vključil v partizanske enote za zvezo. Od njega smo se poslovili v Dragi pri Loškem potoku.

Razim Kovačević

Avgusta je umrl Razim Kovačević, rojen 1923. leta v Czinu pri Bihaču. Bil je bореc in kasneje komandir vođa v 15. majevički. Od njega smo se poslovili v Trzinu.

Danijel Mandeljc

Na Dovjem smo se poslovili od Danijela Mandeljca, udeleženca decembrske vstaje na Dovjem. Januarja 1942. leta je pobegnil v Ljubljano. Istega leta je bil aretiran in zaprt v Ljubljani, Kranju in Begunjah. Od aprila 1943. leta je bil na prisilnem delu v Salzburgu.

Elizabeta Ledinek

Avgusta je umrla Elizabeta Ledinek. Rodila se je 1904. leta na Ravnah. Skupaj z možem sta se vključila v NOG. Za svoje delo je prejela družbena priznanja.

Filip Švajcer

Rodil se je 1909. leta v Senti vidu pri Ljubljani. Delal je v železarni, od 1943. leta je pomagal partizanom s hrano in drugim potrebnim materialom.

Feliks Langus

Marca smo se na Dovjem poslovili od Feliksa Langusa iz Mojstrane. Kot krojač je po svojih močeh pomagal partizanom.

MILOŠ RUTAR

5

KRANJSKI ŠPORTNIKI, PADLI MED NOB

Brata Vrečko sta igrala nogomet pri Korotanu. Štiriindvajsetletni Rajko, ključavničar, odličen srednji napadalec, je bil v hajki pod Planico zajet in med talci v Lescah januarja 1944 ustreljen. Trgovski pomočnik, 22-letni Jože je padel na Pševem. Iz zasede so ga junija 1944 ubili domobranci iz Zabnice.

Marijan Ramovž, 23-letni maturant, nogometaš Korotana je izhajal iz katoliške družine. Sprva je okleval. Toda, že 1942. se je odločil in se s sestro Maro povezal z mladinsko organizacijo. Spomladi 1944 je vstopil v partizane in si nadel ime Kapa. Kot člana agitacijsko-propagandnega odbora OF za Gorenjsko so ga pri prehodu čez Savski most pri Radovljici ujeli policisti. V radovljiškem zaporu so ga nečloveško mučili. Med prevozom so ga, novembra 1944. na križišču pred Begunjami vrgli s tovornjaka in ustrelili.

Anton Malec, Mežnarjev Tonček smo ga imenovali, je bil eden najboljših nogometašev v Kranju. Bil je med aktivisti OF v Korotanu.

Spomladi 1944. je 29-letni uslužbenec Tonček vstopil pod Joštom v minersko četo. Poleti sva se srečala pod Stolum v 1. bataljonu Koroškega odreda. Bil je komisar minerske čete. Okoli 80 izbranih borcev so s štabom bataljona septembra 1944 poslali v akcijo na Koroško. Nemška patrolja je napadla komandantovo skupino na hribočku, od koder je vodil akcijo. V hipu smo bili obkoljeni. Iz ozadja kolone je k meni prišel Tonček. V tem je počilo. En sam strel! Iz sosednje hiše sta se v temo utrnili dve postavi. »Ranjen sem,« je zavpil Tonček in padel. Dobil je kroglo v glavo. Ko so ga borci odnesli, je umrl na nosilih. Reševalce so s strani napadli Nemci, enega ranili, tako da so mrtvega Tončka odložili, ga pokrili z vejami in se umaknili. Bataljon se je brez težav umaknil po isti poti. Drugi smo z vrha Karavank z daljnogledi opazovali, kako so Nemci Tončku slekli bluzo v dokaz, da so ubili političnega komisarja. Mitraljezci minerske čete so se z nekaj rafali poslovlili od priljubljenega komisarja Tončka. Pokopan je na pokopališču v vasi Sv. Lenart na Koroškem (Leonhard) skupaj s tremi padlimi partizani.

Odlični vezni igralec kranjskega Korotana Anton Malec-Tonček je kot politični komisar čete padel konec septembra 1944. leta na Koroškem.

Dijak Ljubo Grabnar-Vrhan, star 23 let, je bil doma z Zgornjega Jezerskega. Bil je zelo dober tekmovalac v smuku in slalomu, telovadec Sokola, nadvse pa je ljubil gore, stene in alpinizem. Obšel je vse bližnje vrhove, Grintavec, Kočno, Karavanke in Kamniške Alpe, preplezal je mnoge najtežje alpinistične smeri v Julijcih. Ko se je poleti 1941 vrnil iz Zagreba, kjer so ga kot prostovoljca zaprli ustaši, se je kot narodno zaveden Slovenec vključil v osvobodilno gibanje. Osvobodilna fronta mu je na Jezerskem poverila delo z mladino.

Partizan Vrhan je jeseni 1943 rad obiskoval našo 3. kranjsko četo pod Storžičem. Operativni oficir je bil eden zelo znanih slovenskih alpinistov Mariborčan Miran Cizelj (padel 27. januarja 1944 v Sp. Veternem nad Križami). V Miranovem šotoru ali zvečer ob tabornem ognju sta obujala spomine na alpinistične uspehe in osebne doživljanje iz sten in s smučarskih tekmoval, borci pa smo ju zvedavo poslušali. Spomladi je bil Vrhan poslan čez mejo na aktivistično delo na Koroško. Padel je konec novembra 1944. v Maločah, kjer je tudi pokopan.

V tem letu so padli: 25-letni Čeh, vlagalec valjčkov, Bohumil Suhomel, telovadec stražiskega Sokola, v bojih nad Ajdovščino; nogometaš Korotana, 32-letni brivec Tone Jakše, sredi avgusta 1944 na Pševem; pomočnica komisarja čete, Cehinja, šivilja, telovadka Lidija Kodrič-Ceda januarja 1944 ob napadu na Železnike. Stražiški sokoli: 24-letni trgovski pomočnik Zdravko Benedik, borec Kokrškega odreda, novembra 1944 v zasedi pri Kovorju; 20-letna mladinska aktivistka dijakinja Anica Cvikel septembra 1944 v Sori; 27-letni telovadec iz Stražišča grafik Ludvik Pogačnik septembra 1944 v Poljanski dolini; na Čepuljah pa je padel telovadec iz Stražišča 23-letni tkalec Vilko Skok. Nogometaš Slovana Ivan Križaj iz Naklega, 26-letni tovarniški delavec borec Kokrškega odreda je padel maja 1944 v Bukovščici; Jože Hlebec, 31-letni vodni tehnik iz Stražišča je živel v Mariboru, kjer je tekmoval v atletiki; padel je sredi junija 1944 v Framu. Na Štefanji gori je grob 26-letnega brivca, igralca Savice Mirka-Snajderja, ki je bil po narodnosti Čeh. Padel je aprila 1944 kot terenski aktivist. Že v prvih dneh januarja 1944 sta črnokoka Janko Soklič, organizator plave garde na Gorenjskem in likvidator Milutin Ludviger na Gobovcih ubila na klanecu v Podbrezjah 32-letnega knjigovodjo iz Kranja Iva Valenčiča, telovadca kranjskega Sokola in organizatorja OF. Februarja istega leta je v Veštrovem mlinu zgorel inž. Benjamin Aderwald-Benko, navdušen alpinist.

Padli na pragu svobode

Oskar Mahnič iz Ljubljane se spominja zadnjega boja 25-letnega študenta medicine iz Kranja Ruda Rusa: »Spoznala sva se kot politična delavca v brigadah na Primorskem in do Rudove smrti sva bila nerazdvojena prijatelja. Bil je izreden tovariš, preudaren in razmišljajoč politični delavec, med borci izredno cenjen in priljubljen. Zelo rad je teloval in plaval, treniral je prsno in »metuljčka«. Januarja 1945 sva bila dober mesec v partijskem tečaju pri CK v Črnošnjicah. Ko sva se vrnila, je bil Ruda imenovan za namestnika komisarja Gregorčičeve, mene pa so postavili za komisarja Kosovelove brigade. Sredi aprila 1945 me je Ruda povabil na večerjo in kozareček terana v vas Vrše nad Čepovanom. Ko sem se zjutraj, pred svitom, s kurirjem odpravljal v našo brigado, je zadržalo. Zasede so udarile po Nemcih, Ruda je takoj odhitel k bataljonu na položaj. Na čistini ga je prestregel sovražni rafal. Bolničarji so se zaradi strojničnega ognja zamaš skušali prebiti do ranjenca. Ko so se Nemci umaknili, je bil Ruda že mrtev. Na položaju je izkervavel, tam so ga tudi pokopali.«

Lojze Dežman, 33-letni pleskar, se je priženil v Stražišče. Igral je nogomet pri Savici in kolesaril. Padel je sredi januarja 1945 v Kokri, ko so domobranci napadli tehniko.

Polde Grohan, imel je 22 let, je igral nogomet pri Korotanu. Padel je na Trojanah februarja 1945.

Pred združenim domom v Hrastju je na spominskem obeležju ime 19-letnega Ernesta Badaliča-Gašperja, ljubitelja kolesarstva.

Med starejšimi kranjskimi telovadci se je pred vojno odlikoval 40-letni uradnik Milan Košnik. Padel je v Metliki januarja 1945. Učitelj iz Preddvora 30-letni Ferdo Majnik je bil znan planinec in alpinist. Bil je tudi učitelj smučanja in napisal je roman »Bele gazi«. Umrl je konec januarja 1945 v Mauthausnu.

Telovadka kranjskega sokola 20-letna študentka medicine Tatjana Sajovic je bila aktivna skojevka. Padla je konec marca 1945 v Podvrhu (Javorje) v Poljanski dolini. Bila je lekarniška referentka 31. divizije in bataljonska bolničarka. Konec februarja 1945 so domobranci ubili 24-letnega črnolasega Bogdana Engelmana-Dančija. Po poklicu je bil graver v Jugobruni, igral pa je v obrambi NK Korotana. Ko se je vračal z zveze z obveščevalci z Jošta, so ga v zasedi prestregli domobranci. Hoteli so izsiliti priznanje, toda Dančič je trdovratno molčal. Do nezvesti so ga pretepli in s puškinimi kopiti do smrti pobili na vrtnariji pri Križnarju v Stražišču.

V zadnji nemški ofenzivi na Primorskem je marca 1945 padel 33-letni tkalski mojster Anton Gros, telovadec in podnačelnik stražiskega Sokola.

Brat Tuga Vidmarja, 24-letni dijak, telovadec kranjskega Sokola Miloš Vidmar je bil partizan na Koroškem. V zadnjih bitkah na Koroškem, 10. maja 1945, že dan po kapitulaciji Nemčije, je kot komisar bataljona Zapadnokoroškega odreda padel v boju s četniki in domobranci v Borovljah, kot zadnja žrtev med kranjskimi športniki.

Konec

Problemska konferenca o aktualnih vprašanjih mentorstva

Kdo in kakšen naj bo mentor

Desetega oktobra je bila v dvorani skupščine občine Ljubljana Vič-Rudnik problemska konferenca, na kateri so razpravili vrsto vprašanj, ki zadevajo mentorje in njihovo delo z otroki. Konferenco je organizirala Zveza prijateljev mladine Slovenije, predstavniki republiških DPO, samoupravnih interesnih skupnosti, strokovnjaki in praktiki s področja vzgoje, izobraževanja in ustvarjalnega preživljanja časa mladih, iz delovnih organizacij in še številni drugi delegati tistih družbenih organizacij in društev, ki jih zadevajo vprašanja mentorstva, aktivisti ZPM, so skoraj do zadnjega kotička napolnili dvorano.

Zbrane je najprej pozdravil tovariš Jože Božič, ki je poudaril, da konferenca ni nekaj končnega in da tudi ni sama sebi namen, pač pa pomeni vmesni člen do volilne konference, ki je predvidena za konec novembra in ki bo prinesla načrte za naslednje srednjeročno obdobje. »V delu z otroki ne smemo zamujati,« je dejal tovariš Božič, »saj se moramo zavedati, da so otroci največja vrednota in vrednost našega razvoja in je naš cilj razvijati otroka v celotno osebnost. To pa zahteva najširšo družbeno aktivnost na tem področju, upoštevajoč vse nove dosežke na področjih mentorstva, vzgoje in izobraževanja ter koristne izrabe prostega časa. Gre za to, kako naša prizadevanja kvantitativno in kvalitativno bogatiti.«

Uvodni referat je v imenu RK ZPMS podal Franci Kržan. Opozoril je, da je glede na potrebe otrok še vedno premalo mentorjev, da je treba ta delež širiti, ne le med pedagoškimi delavci, da je še vedno premalo načrtnega in dolgoročnega dela. »Ali smo vsi skupaj pripravljeni prevzemati odgovornost mentorstva, vsak na svojem področju?« sprašuje tovariš Kržan. To vprašanje stopa v ospredje. »Vsi skupaj si moramo prizadevati, da bo čimveč mladih stopilo v mentorske vrste, saj so se ti že marsikje izkazali za uspešne. Gre za animacijo, za sproščanje notranjih pobud. Seveda pa je za to potrebno znanje.

Znati je treba prisluhniti otrokom, njihovim željam in potrebam. Pri vključevanju in sodelovanju mentorjev pa se še prevečkrat srečujemo z začetnimi težavami. Društva prijateljev mladine v krajevnih skupnostih so še preveč zaplesana z organizacijskimi težavami njih samih in kvečjemu z nekaj akcijami na leto, premalo pa je čutiti nji-

hov delež v okviru socialistične zveze.« Seveda so vsi pozdravili pobudo ZSMS, da bodo svojo odgovornost v tej smeri okrepili v občinskih svetih ZPM, kar so mladinci predlagali na letošnji mladinski poletni politični šoli. Prav tako je dobrodošla pobuda, da bi pri republiški ZPM oblikovali svet, ki bi obravnaval probleme mentorstva in strokovno reševal spremljajoča vprašanja. Tovariš Kržan je omenil tudi posebno vprašanje, to je vprašanje vrednotenja in spoštovanja mentorskega dela, ki ga ni mogoče realno nagraditi.

Priprave na konferenco so bile dolgotrajne, v osnovnih oblikah delovanja v občinah, kjer so pomagale oblikovati izhodišča. Sama konferenca pa je vsekakor pomenila priložnost za oceno delovanja na tem področju, delovanja ZPM, med otroki, za otroke, v okviru šol, delovnih organizacij ter drugih organizacij in društev, priložnost, da bi ocenili skupna prizadevanja.

V občini Bežigrad so v ZPM oblikovali stališča, da je treba pripraviti akcijske programe v zvezi z mentorstvom, pri čemer naj sodelujejo vse DPO in društva. Občinska konferenca SZDL bo prek krajevnih konferenc odločno začela ustanavljati društva v krajevnih skupnostih. Ta bodo delovala kot animatorji skozi vse leto, in ne le ob določenih akcijah. Občinskim konferencam oziroma društvom prijateljev mladine, če so že oblikovane, pa so naložili, naj se v povezavi s šolami takoj lotijo formiranja svetov pionirskih odredov tam, kjer jih še nimajo. Občinski sindikat pa bo spodbudil k razpravi o mentorstvu izvršne odbore sindikatov v posameznih delovnih organizacijah. Gre za ozaveščanje čim širšega kroga delovnih ljudi, da postane mentorstvo interes delovne

organizacije, način, s katerim bo mlade seznanjala s svojim delom in jih poklicno vzgajala.

To seveda še ne pomeni, da doslej ni bilo nič narejenega in da delo pedagoških delavcev ni cenjeno. Prav njihova zasluga so vsi dosežki, ki jih imamo danes na področju mentorstva. Kdo se z mladimi največ ukvarja, če ne prav pedagoški delavci? Toda to breme je preveliko. Naloge vzgoje in izobraževanja so vse bolj zahtevne in vse obsežnejše. Predšolske ustanove in osnovne šole jih ne bodo zmogle same, brez sodelovanja združenega dela, občanov, organiziranih v različne oblike aktivnosti v okviru krajevnih skupnosti, staršev, članov družbenih organizacij in društev, članov družbenopolitičnih organizacij, zlasti mladine in udeležencev narodnoosvobodilnega boja. Vezi, ki že obstajajo med šolo in okoljem, je treba utrditi, da ne bodo več samo naključne, pač pa bodo pomenile medsebojni dotok misli, ki jih je treba usmeriti v skupno akcijo.

Na problemski konferenci so načeli tudi vprašanje o liku mentorja, kakšen naj bo človek, ki naj pristopi k mladim in jih vzgaja. Nujni so določeni pogoji, so poudarili. Komur družbena skupnost zaupa to odgovorno in častno nalogo, vzgojo mladega človeka, mu obenem daje družbeno priznanje. Lahko bi našli vrsto osebnih kvalit, ki bi jih moral mentor imeti. Dejstvo je, da se vse te kvalitete zrealizirajo predvsem v neposrednem delu z mladimi. Tako otroci kot tudi mladostniki na svojstven način kažejo svoj odnos do mentorja, do njegovih prizadevanj, osebnostnih kvalit, do uporabljenih oblik in metod dela in ne nazadnje do njegove sposobnosti navezovanja iskrenih tovariških odnosov in spodbujanju razvijanja takšnih medsebojnih odnosov.

V današnjih zaostrenih gospodarskih razmerah je še posebno pomembno, da vztrajamo pri tem, da pridobimo čimveč animatorjev in mentorjev z različnih področij, ki bodo pripravljeni predvsem prostovoljno opravljati mentorsko delo.

Živa Drole

Počastitev dneva OZN bo v Črnomlju

Sedemindvajsetega oktobra bo v Črnomlju osrednja prireditev ob dnevu OZN in tednu razorožitve, in sicer v Kulturnem domu. Še prej bo mirovni pohod, dan pa bo označil tudi shod mladih – ZA MIR – shod članov klubov OZN. Osrednja prireditev v belokranjskem središču bo pravzaprav sklep vseh prireditev, ki bodo potekale v tednu miru od 24. do 31. oktobra po vsej Sloveniji. Organizirana bodo

predavanja o pomenu in delovanju OZN ter vprašanjih miru, razstave na to temo, z akcijo Rišemo za mir – rišemo mir pa bodo 27. oktobra pred vsemi šolami v SRS učenci risali, največ na asfalt. V Ljubljani je za drugi teden oktobra predviden plenum mirovnega gibanja, ob tednu razorožitve bo mirovna stojnica, misli na to temo pa bo strnila okrogla miza o razorožitvi.

Ž. D.

Pionirji smo praznovali

Pionirji Jeseniško-bohinjskega odreda na osnovni šoli Srednja vas smo letošnji pionirski dan kar lepo popestrili. V petek, 28. septembra, smo se zbrali pri šoli in v dolgi koloni odšli k Bohinjskemu jezeru. Pri mostu nas je pričakoval tovariš Ivan Leban, nekdanji komandant Jeseniško-bohinjskega odreda. Prosili smo ga, naj nam opiše veliko zmago partizanov nad nemškim okupa-

torjem.

Najprej smo stopili na grič Vrtovin, ki je že porasel z bukovim gozdom, med vojno pa se je z vrha videlo na vse strani, posebno na most ob jezeru. Še danes so tam ostanki strelskih jarkov in partizanskih položajev.

Cetrtega aprila 1945 so Nemci navsezgodaj pridrli iz Bohinjske Bistrice. Namerali so prekoračiti most pri Janezu in vdreti v Staro Fu-

žino, da bi izropali in požgali vse vasi v zgornji bohinjski dolini. Borci JBO so sovražnika štirikrat odbili. Tudi nemške položaje pri hotelu Bellevue so uničili. Nemci so morali bežati proti Bohinjski Bistrici. Imeli so več mrtvih in ranjenih. Po boju je odred odšel praznovati veliko zmago v Staro Fužino.

Tovariša Leban smo poslušali z velikim zanimanjem. Še marsikaj o svojem

življenju v NOB nam je razodel, ob slovesu pa nam je obljubil, da se bomo še kdaj videli.

V spomin na zmago partizanov stoji ob Bohinjskem jezeru skala s spominsko ploščo, na kateri piše: »4. aprila 1945. leta je na tem kraju Jeseniško-bohinjski odred izbojeval svojo veliko zmago nad nemškim okupatorjem in s tem preprečil požig zgornje bohinjske doline.«

MAJA STARE, 4. r.
OŠ Srednja vas

Radi se igramo. Najljubši prostor nam je gozd. Imenuje se Topole. Velikokrat se tam srečamo z otroki iz vrtca. Spomnim se, kako lepo je bilo v družbi Barbare, Katje, Tatjane, Helene, Sabine Kovač in tovarišice Slavice in Zdenke Puhar. Igrali smo se, da je bilo veselje, pa tudi brali smo.

IVANKA KODRIN, 3. r. Stranice

Spomini Vide Brestove na Franceta Bevka

Ob obletnici rojstva in smrti Franceta Bevka smo povabili v našo šolo rojakinje Vido Brest-Majdo Peterlinovo. Vida je bila dobra prijateljica pisatelja Franceta Bevka. Skupaj sta obiskala veliko šol v Jugoslaviji. Pesnica Vida Brest je dolga leta sodelovala s Francetom Bevkom in v teh letih je dobro spoznala njegovo zvestobo do dela. Povedala nam je nekaj dogodivštev, ob katerih smo začutili lik Franceta Bevka. Zapomnila sem si doživljaj, ki me je prepričal, kako je pisatelj Bevk izpolnjeval svoje delo, kljub veliki izčrpanosti in boleznim.

Otroci so v knjižnici v Beogradu čakali nanj. Z njimi je bila tudi Vida Brestova. Za

uvod jim je prebrala nekaj pesmic, nato pa je imel besedo pisatelj. Pot mu je curljal po čelu, toda Bevk je zdržal. Otroci so odšli zadovoljni, da so videli pisatelja in slišali njegove besede. Toda pisatelj je čakala še dolga in naporna pot skupaj s pesnico v Kragujevac. Vida mu je pomagala na postajo, čeprav je bila prepričana, da se bo vrnil kar domov.

To je eden od dokazov, kako je bil Bevk zvest svojemu delu. Naši rojakinji smo se zahvalili za obujanje spominov, ki nam jih je o Bevku lahko povedala le ona.

MIRA KRAJSEK, 8. b
OŠ dr. Pavla Lunačka
Šentrupert

Štirinajsti zbor počitničarjev Jugoslavije v Prištini

Konec septembra je bil v Prištini, v SAP Kosovo, letošnji že 14. zbor članov Počitniške zveze Jugoslavije, ki je potekal pod geslom »Bratstvo in enotnost – Priština 84«. Iz Slovenije se ga je udeležilo 30 mladih počitničarjev.

Na srečanje so slovenski počitničarji potovali z vlakom, skupaj s hrvaškimi mladinci in mladinkami. Kar celo noč je trajala vožnja do Kosovega polja. Tam pa so že čakali predstavniki organizatorjev, ki so svoje goste iz Slovenije in Hrvaške s posebnim avtobusom prepeljali v Prištino. V času zbora so počitničarji stanovali v študentskem naselju ob samem središču glavnega mesta SAP Kosovo. V popoldanskem času so prispele tudi delegacije počitničarjev iz drugih republik in pokrajin.

Uradna slavnost ob otvoritvi letošnjega 14. zbora počitničarjev Jugoslavije je bila 29. septembra ob 10. uri pri spominskih kostnicah padlim

med NOB nad Prištino. Na slavnosti je govoril ter pozdravil vse udeležence letošnjega zbora tovariš Azem Vlasi, predsednik občinske organizacije Zveze komunistov Priština. Za udeležence iz Slovenije je bilo zanimivo to, da nas je pozdravil v albanskem in srbohrvaškem jeziku, vsi govori pa so bili uradno prebrani tudi v turškem jeziku. Posebna delegacija mladih je to dopolnilno odpotovala v Landovico,

kjer je položila venec k spomeniku padlim herojem Kosova, Boru in Ramizu.

Gostitelji so nas popeljali do tovarne amortizerjev v Prištini, ki je ena največjih delovnih organizacij, in ki 40 odstotkov proizvodnje izvažajo. Na Kosovem polju smo si ogledali prizorišče znamenitega boja leta 1389, med srbsko in turško vojsko, v katerem so bili Srbi poraženi in odšli so na Balkanu zagospodarili Turki.

Skupina slovenskih počitničarjev pred spominsko kostnico padlim v NOB nad Prištino

Če bi lahko uredila svet po svoje

Svet – poln grozot, nasilja, vojn, lakote, žeje, brezposelnosti in še marsikaj je, kar človeka vznemirja. Takšen je danes svet. Takšni smo tudi mi. Skoraj vsaka država bi rada imela čimveč zemlje; zato so tudi vojne. V njih pa so najbolj prizadeti starci, žene in otroci. Trpijo lakoto, žejo in ne morejo se izolirati. Izumljajo jedrsko orožje in se kosajo, kdo je močnejši. Mnogi ljudje tega ne marajo, zato stavkajo. Policija stavkajoče zapira, čeprav so popolnoma nedolžni, saj se bojujejo za obstanek človeštva na Zemlji.

Če bi lahko, bi svet uredila po svoje. Ustavila bi vse voj-

ne, nasitila lačne, ozdravila bolne, odžejala žejne, za brezposelne bi zgradila tovarne, obula bi bose, oblekla napol gole, otroke, ki se ne morejo šolati, pa bi poslala v šole. Preprečila bi izdelovanje jedrskega orožja in izpustila vse stavkajoče. Med celinami bi zavladal mir. MIR. To je beseda, ki je na more spoznati človek takšnega sveta. Če bi bili voditelji držav pametni, ne bi bilo niti najmanjšega prepira med državami. Vsi bi bili kot bratje. A na žalost so to samo želje...

DOROTEJA RIBIČ, 6. b
OŠ bratov Letonja
Šmartno ob Paki

Po nagrado na Jesenice

Zvedeli smo, da smo dobili nagrado za zbiranje starega papirja. Hura! Hura! je odmevalo po šoli. Zmenili smo se, da gremo ponjo na Jesenice isti pionirji, ki smo ga zbrali največ. Bili smo štirje: Vojko, Petra, Tatjana in jaz. Tovarišica Janja je šla z nami. Vozili smo se z avtobusi. Imeli smo težave, saj nas niso vsi hoteli vzeti na avtobus. Zgodilo se nam je še to, da smo na Jesenicah prehitro izstopili in nato čakali mestni avtobus. Končno smo le pravočasno prispeli na osnovno šolo Toneta Čufarja. Tam so nas lepo sprejeli. Ob 12. uri se je začel program. Najbolj smo se seveda razveselili Šifrerja. Nato so nam razdelili nagrade. Bila je naročilnica za 6.000 dinarjev za športno opremo. To je naša druga nagrada za zbiranje starega papirja. Lani smo jo prejeli na Vrhniki. Letos še spet zbiramo papir. V tretje gre rado, pravijo, Torej: Hura! Hura! Spet gremo v akcijo.

Krožek več

V petek, 28. septembra, smo v našem pionirskem odredu praznovali dan pionirjev. Zakaj? Ker je to naš dan. Vsi smo imeli modre čepice in rdeče rutice. Na konferenco smo povabili predstavnike krajevnih organizacij. Najprej smo izvolili zapisnikarja, da je vse zanimivosti zapisal. Konferenco sta vodili Maja Olup, predsednica odreda, in mentorica PO Nada Kovač. Pregledali smo delo lanskega leta in k desetim krožkom pridali še obrambnega, kar je novo. Tega bodo obiskovali dečki vsakih 14 dni. Ustanovili smo še kulturno društvo. V letošnjem letu bomo zbirali denarna sredstva za dom pionirjev. Po malici smo odšli na igrišče, kjer smo se lahko igrali. Lep in deloven je bil naš praznik pionirjev, lep še posebej zato, ker ga praznujemo v svobodi in miru.

DARJA SET, 4. r.
OŠ Veljka Vlahoviča
Stranice

Sledile so športne aktivnosti (nogometna ekipa iz SR Slovenije je bila moralni zmagovalec, čeprav je izgubila z 0:6) ter ogled izstopajočih zgradb sredi Prištine, v kateri je univerzitetna knjižnica. Nekateri so si ogledali še naravno znamenitost, Marmorno jamo v doljnem Gadimlju.

Zvečer je bil na vrsti kulturni program v restavraciji študentskega centra. Izvajala ga je profesionalna folklorna skupina »Šota«. Predstavila je pesmi in ples vse jugoslovanskih narodov in narodnosti, pa tudi udeleženci zbora so se vključili v program. Podelili so diplome najboljšim posameznikom in organizacijam Počitniške zveze. Tudi iz SR Slovenije je bilo nekaj nagrajencev. »Plavi večer« počitničarjev je trajal vse do jutranjih ur naslednjega dne.

Na srečanju počitničarjev v Prištini so se stakala nova prijateljstva in znanstva med mladimi iz vse Jugoslavije. Še dolgo bodo potovala pisma med njimi. Do prihodnjega zbora, leta 1985 v Skopju, pa si počitničarji kličejo v pozdrav: »Spoznavaj domovino in še bolj jo boš ljubil!«

Filip Matko

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Lep pozdrav vsem na srečanju v Novem mestu

Ja, danes se začne, danes popoldne – 16. srečanje pionirjev dopisnikov v Novem mestu, dolenjski metropoli, kakor mu radi rečemo. Med petnajsto in sedemnajsto uro se bodo udeleženci stekali v Dom JLA. Še preden bodo kot gostje odšli s svojimi novomeškimi vrstniki na njihove domove, si bodo ogledali film Ljudje ob Krki in se povsili skupaj z Matejo Kolečnik. Dobro se bo treba odpočiti in se naspiti, kajti naslednji dan, petek, bo najbolj delaven izmed treh dni, ki so namenjeni letošnjemu srečanju mladih dopisnikov. Že ob osmih zjutraj bodo v avli Doma JLA odprli razstavo šolskih glasil, kar bo spremljal razgovor s tovarišem Frasom, predsednikom Društva novinarjev Slovenije, o štiridesetletnem delovanju tega društva. Medtem ko bodo pionirji, razpo-

diploma

rejeni v štirinajst delovnih skupin, obiskali uredništva časopisov, glasil, dopisništev in tiskarno v Novem mestu, bodo gostje in mentorji strnili svoje misli na strokovnem posvetu na temo Mala novinarska šola, ki ga bo vodila tovarišica Manca Košir. Kmalu po kosilu pa bo tisto, kar nas in naše dopisnike najbolj neposredno zadeva, namreč naše srečanje, ko si bomo pogledali iz oči v oči, postavili na rešeto nas in naše sodelovanje, ocenjevali, načrtovali, prisluhnili eden drugemu. To že veste, dragi mladi bralci, da vsako leto uredništva vabijo na to srečanje odmerjeno številu svojih dopisnikov, ponavadi tistih najbolj pridnih. Štiriindvajset uredništev sredstev javnega obveščanja bo letos sodelovalo. Med njimi smo seveda tudi mi. Povabili smo predstavnike naših dopisnikov iz Stranice, iz osnovne šole Danile Kumar za Bežigradom v Ljubljani in iz osnovne šole Janko Pemri Vojko iz Kopra. To pa smo storili zelo demokratično, namreč tako, da so dopisniški krožki sami izvolili predstavnike iz svojih vrst.

Malo smo skrenili, pa pojdimo sedaj spet k programu. Gotovo bo zanimiv pogovor o vseh vprašanjih obveščanja in bo potekal v petih skupinah. Manjša skupina pionirjev pa bo sodelovala pri ogledu nepredvajane televizijske oddaje, namenjene mladim, ki jo bodo spremljali tov. Janez Lomberger in dr. Ludvik Horvat. Proti večeru bo v novomeški študijski knjižnici srečanje s tovarišem Severinom Šalijem ob odprtju razstave glasil pionirjev občine Novo mesto. Seveda bo vmes še dovolj časa za ogled Novega mesta. Bolj izletniško bo tudi sobotno dopoldne, ko se bodo udeleženci srečanja odpeljali v Dolenjske Toplice, obiskali tamkajšnjo osnovno šolo, Dom pionirjev, kolikor je že zgrajen, na Bazi 20 v Rogu pa bodo najboljša šolska glasila oziroma njihovi ustvarjalci prejeli nagrade in priznanja.

Potem pa spet domov, vsak v svoj konec Slovenije, kamor bo odnesel vtise s srečanja, in od koder se nam bodo naši mladi dopisniki spet pridno oglašali. Ostane nam le še to, da vse zbrane na srečanju v Novem mestu, pionirje in njihove mentorje, lepo pozdravimo in jim želimo prijetne in plodne skupne urice. To jim želimo vsi, ki pišemo za mladinsko stran v TV-15.

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Albert Jakopič-Kajtimir, sedemdesetletnik

Idealist, pa pri teh letih

Včasih mu kdo reče, da je idealist ali romantik; on odgovarja, da tudi partizani ne bi zmagali, če tega idealizma ne bi bilo in, če hočete, tudi romantike. Danes imata ti dve besedi nekam prizanesljiv prizvok in niti ne preveč pohvalen pomen. Realizem prevladuje, mnogo več je uokvirjenega in dogovorjenega, mnogo več zapisanega, kot je bilo v zenitu aktivističnega dela Alberta Jakopiča-Kajtimira. Pa se vendar sprašuje, zakaj človečnost v medsebojnih odnosih izginja; zakaj izginja posluš za človeške težave in sposobnost preraščanja birokratskih pravil.

Nekdanjemu soborcu, Primorcu, ki je živel v

je bil pravzaprav zraven povsod, ko je bilo težko in je bilo treba iskati izhode iz težav. Po vojni se je tri najstkrat selil iz kraja v kraj – po službeni dolžnosti. Tako je bil v Ajdovščini, ko se je gradila Nova Gorica, pa v Kopru, eno mandatno dobo je bil zvezni ljudski poslanec, pa predsednik Turistične zveze Jugoslavije, bil je predsednik ZKS, kmalu po vojni (okrog petdesetega leta) predsednik blagovnega prometa LRS (ko so bili na vrsti obvezni odkupi kmetijskih tržnih presežkov in živilske karte) pa predsednik sveta za tradicije pri predsedstvu RK SZDL Slovenije in – še zdaj član predsedstva te naše najširše frontne organizacije.

Albert Jakopič-Kajtimir

Trstu, je skušal pomagati, ker je bil invalid in je zašel v hude socialne razmere. Treba je bilo stopiti od urada do urada, treba je bilo poiskati v predalih zastale prošnje in druge papirje in počasi, počasi se je zadeva premaknila. Vendar tisti tovariš to ni dočkal. Umrli je, so sporočili Kajtimiru po telefonu, prav tisti večer pred najinim srečanjem. Pod tem vtisom ni bil preveč pripravljen za veselejši pogovor, ki naj bi nekako zaokrožil čestitko k njegovemu praznovanju sedemdesetega rojstnega dne.

Pa vendar, čisto na kratko, tovariš Kajtimir, kaj bi lahko rekli ob pogledu na prehojeno življenjsko pot?

V odgovor je poromal v otroška leta in se spomnil svoje varuhinje (ki mu je bila kot mati), ki mu je venomer govorila: »Česar ne želiš sebi, tudi drugemu ne želi« in še, da »tudi bog ne pomaga, če si sam ne boš pomagal«, je govorila, čeprav je bila kmečka žena in vzgojena v božjem strahu. Teh naukov se je navzel in skušal vsako nalogo, ki mu je bila zaupana, tudi izpeljati. Ni bilo vedno lahko. Včasih, ko pogleda na leta nazaj, se mu zazdi, da

»Mislim, da bo treba počasi izstopiti iz tega voza,« je potarnal tajnici, ko je vstopil v pisarno, kjer sva bila dogovorjena zgodaj zjutraj, ker je bil njegov preostali del dneva že razdeljen na vrsto sestankov in sej.

»Pa kaj bi vam pravil o sebi in svojem delu? Najraje se ne ustavljam, raje gledam naprej. Če pa mi ob obletnici že ta ali oni čestita in če moram vendarle premeriti razdaljo tja v partizanski čas in nazaj, lahko rečem o tem in onem dogodku, kar pač čutim, o tistih in današnjih časih, kar čutim; kaj sem pa sam prispeval in koliko k tej naši družbi, pa naj presojajo drugi, in če sem kaj naredil, se najbrž kje tudi pozna.«

Kot star partijec nam je, kot že nekoč, ponovil svojo misel, ki je danes še zlasti aktualna, da namreč rdeča knjižica še nič ne pomeni, če tisti, ki jo ima, ni pripravljen sproti sprejemati ustvarjalno kritiko svojega dela pa tudi ustvarjalno in kritično ocenjevati razvoj in dogajanje. »Ne pa, da o grehah govorimo, grešnikov pa ni in ni...«

Bojana Žokalj-Jesih

Pot spominov NOB občine Domžale

Namen organiziranja pohodov po Poti spominov NOB občine Domžale je bila želja, da se zlasti mladina in vsi drugi udeleženci te akcije čim bolj seznanijo z narodnoosvobodilnim bojem na območju domžalske občine in da spoznajo njene naravne lepote, zemljepisne in gospodarske posebnosti ter del bogate kulturne dediščine.

To nalogo so si zadali pri ZZB NOV v Domžalah leta 1979. V sodelovanju s kulturno skupnostjo in planinskimi društvom so določili in označili poti, opremili kontrolne točke, tiskali vodnike in topografske karte, izdelali značke itd. Tako je bila pot spominov NOB občine Domžale predstavljena že 23. maja 1980. Domžalska pot spominov NOB poteka po obrobju občine Domžale v dolžini okrog 110 kilometrov po hribovitem in deloma ravninskem zemljišču. Celotno pot lahko razdelimo na štiri osnovne etape. Prva etapa Domžale-Moravče: 6 kontrolnih točk, 7 ur zmerne hoje. Pot vodi iz Domžal od spomenika borbe in dela v parku pri pošti z domžalske ravnine na Ihan-Oklo-Vinje-Trojica, prek 743 metrov visoke Murovice na zasavsko stran, nato skozi Križevsko in Veliko vas prek sedla Grmače v Moravško dolino. Mimogrede si lahko v vasi Zagorica ogledamo spominsko sobo v rojstni hiši našega velikega matematika Jurija Vege.

Druga etapa Moravče-Trojane: 4 kontrolne točke, približno 6 ur zmerne hoje. Smer poti je Moravče-Limbarska gora-Golčaj-Doline-Trojane. Večji del te poti je združen z evropsko peš potjo.

Tretja etapa Trojane-Radomlje: 6 kontrolnih točk, 11 ur zmerne hoje. Iz Trojan se po lepi gozdni poti v treh urah hoje pride do najvišje točke na Špiku (Špike). Od tam se spustimo v Gabrje in čez Česnjice nad Blagovico, nato pa nas pot vodi dalje prek Pšajnovice skozi Zlatopoljske vasi do vasi Dupeljne. Od Dupeljne vodi pot po Kolovškem grabnu do Kolovca-Rudnika do Radomelj.

Četrta etapa Radomlje-Rašica-Domžale: 3 kontrolne točke, približno 7 ur in pol zmerne hoje. Od Radomelj do Mengša vodi pot po ravnini, v nadaljevanju pa se je treba povzpeti na 641 metrov visoki Vrh Staneta Kosca (Rašica). Z Rašice se spustimo pred Dobena v Trzin in domžalsko ravnino. V središču Domžal pri spomeniku padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja, ki stoji ob glavnem cestnem križišču in Cerarjevi hiši končamo Pot spominov NOB občine Domžale. Na celotni poti je 19 kontrolnih točk. Vse kontrolne točke so opremljene z žigi, na enajstih pa so tudi vpisne knjige. Pot je označena z rdečebelimi markacijami z dodatno občasno oznako D. Udeleženci pohoda po Poti spominov NOB občine Domžale prejmejo za del ali vso prehojeno pot osnovne in veliko spominske značke po teh merilih: bronasto za del prehojene poti s 6 zaporednimi žigi; srebrno za del prehojene poti s 12 zaporednimi ali različnimi žigi; zlato značko prejme pohodnik za celotno prehojeno pot; veliko spominsko značko prejme vsak, ki ima pravico do osnovne zlate značke, in je Pot spominov NOB občine Domžale prehodil v celoti. Podelitev osnovnih značk je predvidena v pravilniku Vodnika. Spominske značke praviloma slovesno podelijo na skupnem srečanju pohodnikov. Ta srečanja priredi ZZB NOV Domžale dvakrat na leto: v okviru praznovanja občinskega praznika v maju in v počastitev dneva JLA decembra.

Do danes je domžalsko pot spominov NOB prehodilo 817 pohodnikov, po poti pa hodi gotovo nad 2000 pohodnikov, saj je do sedaj prodano 6300 vodnikov. Prva izdaja Vodnika v nakladi 5000 izvodov je bila razprodana že konec leta 1983, sedaj pa je na voljo že nova izdaja. Za domžalsko Pot spominov NOB je veliko zanimanje tako pri mladih in odraslih. Na pot se podajajo ljubitelji narave domžalske občine kot tudi sosednjih in bolj oddaljenih občin. Po poti hodijo ljudje raznih poklicev in socialnih struktur, vse več pa je na poti organiziranih skupin pohodnikov iz delovnih in drugih organizacij, zlati planinskih. 817 pohodnikov je do danes domžalsko Pot spominov NOB prehodilo 1294-krat!

Pohod po tej poti pomeni veliko več kot le izlet ali hoja po turistični poti. Pomeni pred-

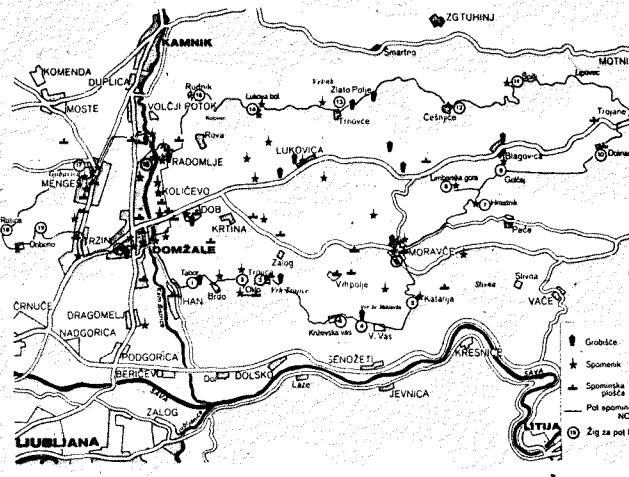
vsem obujanje spominov na narodnoosvobodilni boj in delavsko gibanje. S prehojeno Potjo spominov NOB občine Domžale se vsakdo seznani s celotnim občinskim območjem in spozna dober del tiste, kar se je tu dogajalo v letih 1941-1945. Na Poti spominov NOB je 53 spominskih obeležij NOB in nekoliko pomnikov o predvojnem revolucionarnem gibanju na domžalskem območju.

Pot je primerna za hojo v vseh letnih časih, tudi pozimi, kasno jeseni ali spomladi, ko so za planince planinske poti v višjih gorah še zasnežene in nevarne. Pot je zanimiva tudi za ljubljance, ker je v neposredni bližini. Glede zahtevnosti je primerna za vse starostne strukture.

Pohodnik v vaseh naleti na izredno prijazne domačine, ki so vedno pripravljeni vsakemu dati vse, kar je v njihovi moči in se z njimi pogovoriti. Ta toplota, ki jo pohodniki občutijo na poti, ni umetna, je iskreno čustvo naših občanov do vseh, ki so se odločili, da bodo s pohodom počastili spomin na NOB. V primeru združitve več etap na pohodu so možne prenočitve v Domžalah, Moravčah, Trojanah in Radomljah. Enako je tudi s prehrano.

Kdor želi hoditi po Poti spominov NOB občine Domžale, naj kupi Vodnik, po želji pa tudi zemljevid. Vodnik lahko kupite v prodajalnah Mladinske knjige v Ljubljani in v Domžalah, pri Planinski zvezi SRS v Ljubljani, pri Planinskem društvu Ljubljana Matiča v Ljubljani, lahko pa tudi pri ZZB NOV Domžale v Domžalah na ljubljanski cesti 70. Cena Vodnika je 60 dinarjev, topografske karte z vrsono potjo spominov pa 50 dinarjev. Za pionirje in mladino po naročilnici šolske ustanove je pri ZZB NOV Domžale 50 odstotkov popusta!

Miha Bernot

Srečanje partizanskih pomorščakov v Portorožu

V počastitev 40-letnice ustanovitve mornariških odredov pri 9. korpusu NOVJ in praznika občine Piran je bil v soboto, 13. oktobra 1984, v Portorožu slavnostni zbor Skupnosti slovenskih partizanskih pomorščakov. Zbor se je udeležilo okrog 200 nekdanjih borcev, predstavnikov DPO in SO Pirana, Obale, sosednjih občin, vojne mornarice iz Pulja, garnizije JLS iz Postojne in drugi. Zbor so se udeležili tudi Marjan Lenarčič, sekretar RO ZZB NOV Slovenije, Silva Jereb, podpredsednica skupščine SR Slovenije ter predstavniki bojovniških partizanskih organizacij iz zamejstva.

Slavnostni zbor je vodilo delovno predsedstvo (viceadmiral v pokoju Franc Rustja-Cančič, Vili Klemenc, Slavko Kavšek, Miro Kocjan, Vladimir Logar in Drago Žerjal).

Po slavnostnem govoru, ki ga je imel predsednik skupnosti partizanskih pomorščakov Miro Kocjan (le-ta je bil med NOB član agitpropa štaba mornarice), je sledil pozdrav predsednika skupščine Draga Žerjale, Ricarda Giacuzzi v imenu skupnosti italijanskih borcev v NOV in pa koncert pevskega zbora Karol Pahor iz Pirana.

Ob tej priložnosti so podelili spominske medalje vsem pripadnikom partizanskih mornariških enot ter svojem padlim in po vojni umrlih borcev.

Albert Klun

Naši »španci«

V Radencih so 15. in 16. oktobra gostovali slovenski »španci«. Zbrali so se kot vsako leto na delovnem sestanku, potem pa še posebej na slavnostni prireditvi ob tridesetletnici ustanovitve sekcije španskih borcev in ob desetletnici podpisa listine o pobratenju Radencev z občno Mladenovac. Ob tem času so naši »španci« obiskovali tudi okoliške osnovne šole in mladini pripravili zgodovinske ure z živo besedo o španski državljanski vojni ter udeležbi Slovencev v njej.

V Radencih je bila odprta ob srečanju »špancev« tudi razstava »Španski borci, ki jo je pripravil Muzej ljudske revolucije Slovenije v Ljubljani.

tv-15 naš TOVARIŠ

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRASEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIH – naša organizacija; Lektorka-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in Ilačniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 700 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije šteje 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

»Hribčki ponižujte se...«

Predlog je tu: ta narodna pesem bi lahko postala himna (menda se reče: slavnostna pesem) davkarjev, zagovornikov vseh vrst uravnilovke in enakosti, namreč tiste, da moramo ostati ali postati vsi reveži, kakor si očitno prizadevajo tisti, ki venomer dokazujejo, da živijo od samih izgub. V resnici pa jih vsi (reveži) pitamo, ker jih pač družba »mora« sanirati. No, vsaj to v obdobju vročih razprav o himnah! Seveda pa je bolj zanimivo, razdražljivo ali rodoboljubno trobentati, da je med nami štirideset tisoč (40.000) milijarderjev. Kdo so in kje se (hudiči!) skrivajo, pa nas ne zanima. Saj se potolažimo že s tem, da drug drugega sumimo – lej ga, razbojnika, ta je najbrž tudi med tistimi razbojniki, saj je danes kupil kilo mesa in dva kilograma sladkorja!

Kakor nenadno začne razsajati gripa, ne da bi vedeli, kdo nas je osrečil z njo, tako pri nas v nedolžnih presledkih začnejo strašiti ali razveseljevati »novice«, da so odkrili (kdo?) na tisoče milijarderjev. Kaj bi naj to pomenilo? Kakršnega koli pravega pojasnila doslej še ni bilo. Vemo le, da pravzaprav nič ne vemo, najmanj, ali gre za »nove« ali »stare« milijarde. Prav tako ni znano, ali so milijarderji »stari«, to se pravi kakšni preživeli, »konservirani« kapitalisti, ki so se ognili revolucije in vsem krizam ter izgubam, ali pa gre za kakšne sodobne družbeno priznane »roparje, davčne utajevalce, zmikavce, defraudante, spekulante ali sploh« »spretno« dobičkarje, ki pač znajo nekaj več in bolje kot mi, zgubarji. Tako se človeku vsili tudi kakšna grešna misel, zakaj npr. ne ukrenemo nič odločilnega, da bi vendar zvedeli, kako se temu streže, da postane milijader ali vsaj milijonar (računano, »naravno« v »novih« dinarjih, čeprav niti po desetletjih ne moremo priznati, da imamo samo eno vrsto dinarjev – ne glede na njihovo starost?). Pomisliti, kako dragoceno družbeno koristno dejanje bi bilo, da bi naši milijarderji začeli poučevati na ekonomskih šolah, najbolje kar v zasebnih, svojih, kako se dokopljete do milijarderja, tako da ti ne more nihče niti skriviti lasu (ne glede na plešo), da te ne more obdolžiti sleparije, kraje, oduševstva, podkupovanja, mešetarstva z denarjem z devizami – ali kakršnihkoli grehov! Naj bi nas torej prepričali, da je mogoče obogateti celo z delom, garanjem, z marljivostjo, s poštenostjo in sploh s kakršnokoli »nemogočo« dejavnostjo, kakršna je npr. brskanje po smetiščih za industrijskimi odpadki ali nabiranje gob, reja hrčkov, kanarčkov, nabiranje dračja, raznašanje časopisja, da ne omenjamo še prodaje nekaj let stare koroze iz skrivnostnih kašč.

Nekako sramežljivo pa nekateri omenjajo, da vendar ni tako težko postati milijarder v obdobju desetletja trajajoče inflacije. Nič lažjega! Treba je le vrednost »premoženja« ali revščine pomnožiti z odstotkom letne inflacije, »pa smo tam«! Zato je vendar koristno celo to bežanje v nekašne milijarderje, razglašanje uradnih ali kdove kakšnih podatkov, koliko »imamo« milijarderjev. Namreč, tako smo se hočeš nočeš spomnili, da inflacija rodovitno razmnožuje milijarderje – kmalu bomo vsi to, kar zdaj tako rodoboljubno škodoželjno očitamo tistim štiridesetim tisočem.

efes